

Rapport 2019:4

Erfaringer med hat- ytringer og hets blant LHBT-personer, andre minoritetsgrupper og den øvrige befolkningen

Audun Fladmoe, Marjan Nadim og Simon Roland Birkvad

© Institutt for samfunnsforskning 2019
Rapport 2019:4

Institutt for samfunnsforskning

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo

ISBN (trykk): 978-82-7763-7763-623-8
ISBN (digital): 978-82-7763-624-5
ISSN (trykk): 0333-3671
ISSN (digital): 1891-4314

www.samfunnsforskning.no

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
English summary	9
1 Innledning og bakgrunn	11
1.1 Hva er hatefulle ytringer?	12
1.1.1 Kort om den norske straffeloven § 185	13
1.1.2 Forståelsen av hatefulle ytringer i denne rapporten	14
1.2 Gangen i rapporten	17
2 Gjennomføring og metode	18
2.1 Om å måle erfaringer med hatefulle ytringer	18
2.2 Befolkningsundersøkelsen	20
2.3 Organisasjonsundersøkelsen	24
3 Utsatthet for hatefulle ytringer	30
3.1 Erfaringer med å bli utsatt for ytringer av ulik alvorlighetsgrad	30
3.2 På hvilke arenaer blir folk utsatt for hatefulle ytringer?	34
3.3 Hva ytringene er rettet mot	37
3.3.1 Erfaringer med noen konkrete ytringer	42
3.4 Hvem er utsatt for hatefulle ytringer?	45
3.4.1 Tilhørighet i flere minoritetskategorier	49
3.4.2 Betydningen av egen nettdferd	51
3.4.3 Oppsummerende analyse	53
4 Observerte hatefulle ytringer og trusler	56
4.1 Type observerte hatytringer	61
4.2 Hvilke grupper har oftest observert hatefulle ytringer?	65
5 Konsekvenser av hatefulle ytringer	68
6 Oppsummering og avslutning	75
6.1 Erfaringer med hatefulle ytringer blant ulike grupper	76
6.2 En kort refleksjon rundt gjennomføringen av undersøkelsen – metodiske erfaringer	78
6.3 Kunnskapsbehov	80

7 Vedlegg	83
7.1 Regresjonsanalyser	83
7.2 Spørreskjema	87
Nedsettende ytringer.....	88
Hatefulle ytringer.....	89
Observert hatefulle ytringer.....	91
Konkrete trusler.....	94
Observert konkrete trusler.....	95
Andre erfaringer	96
Ytringsfrihet.....	97
Litteratur	112

Forord

Formålet med denne rapporten har vært å frembringe kunnskap om erfaringer med hatefulle ytringer i ulike grupper av befolkningen, og rapporten ser særlig på erfaringene til LHBT-personer sammenlignet med den øvrige befolkningen. Rapporten er skrevet på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og bygger på to spørreundersøkelser: en befolkningsundersøkelse med et ekstrapvalg av LHBT-personer og en undersøkelse blant medlemmer av utvalgte organisasjoner som representerer ulike minoritetsgrupper.

Audun Fladmoe har ledet prosjektet og hatt hovedansvaret for analysene av spørreskjemadataene. Han har jobbet tett med Marjan Nadim om utvikling av spørreskjemaet og rapportskriving. Simon Roland Birkvad har vært vitenskapelig assistent i prosjektet og har hatt ansvar for gjennomføringen av organisasjonsundersøkelsen og dokumentasjonen av denne. Kantar TNS ved Roar Hind har gjennomført befolkningsundersøkelsen. I tillegg har Kari Steen-Johnsen, Liza Reisel og Johannes Bergh vært kvalitetssikrere i prosjektet og bidratt med viktige tilbakemeldinger underveis i skrivingen.

Vi vil rette en stor takk til organisasjonene som deltok i organisasjonsundersøkelsen, for deres interesse og engasjement.

Takk også til referansegruppen for prosjektet, som har bestått av Rune Berglund Steen, Shoaib Sultan (begge Antirasistisk senter), Ingjerd Hansen (Oslo politidistrikt), Karoline Andrea Ihlebæk (Institutt for medier og kommunikasjon og Senter for ekstremismeforskning – C-REX, Universitetet i Oslo), Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell (Sametingets ungdomspolitiske utvalg, SUPU), Eirik Aimar Engebretsen (Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold, FRI), Jørgen Foss (Norges Handikapforbund) og Eirik Rise (Stopp Hatprat-kampanjen).

Til slutt vil vi takke oppdragsgiver Bufdir ved Helge Lyberg og Karen-Sofie Pettersen for godt samarbeid.

Oslo, 14. desember 2018

Audun Fladmoe, Marjan Nadim og Simon Roland Birkvad

Sammendrag

Forfattere Audun Fladmoe, Marjan Nadim og Simon Roland Birkvad

Tittel Erfaringer med hatytringer og hets blant LHBT-personer, andre minoritetsgrupper og den øvrige befolkningen

Sammendrag I denne rapporten presenterer vi resultater fra en spørreundersøkelse om erfaringer med hatefulle ytringer blant LHBT-personer og i den øvrige befolkningen. I tillegg presenterer vi funn fra en tilsvarende undersøkelse gjennomført blant medlemmer av FRI – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold, jødiske organisasjoner og samiske organisasjoner. Rapporten legger til grunn en definisjon av hatefulle ytringer som bevisst stigmatiserende, diskriminerende, nedverdiggende eller truende ytringer rettet mot et individ eller en gruppe på grunnlag av bestemte (oppfattede) gruppekarakteristikk.

Resultatene viser at LHBT-personer i langt større grad enn den øvrige befolkningen har vært utsatt for nedsettende kommentarer, ytringer de opplever som hatefulle, og konkrete trusler. Mens 10 prosent i den øvrige befolkningen oppgir at de i løpet av det siste året har vært utsatt for ytringer de opplever som hatefulle, svarer 23 prosent av LHBT-personene det samme. 15 prosent av LHBT-personene svarer også at de har vært utsatt for konkrete trusler, mens det samme gjelder 4 prosent i den øvrige befolkningen. Internett (med sosiale medier og kommentarfelt) er den vanligste arenaen å bli utsatt for hatytringer på, etterfulgt av arbeidsplassen.

Når vi kategoriserer ytringene etter hva de rettes mot, finner vi at LHBT-personer (13 prosent) i langt større grad enn den øvrige befolkningen (4 prosent) svarer at de har vært utsatt for hatytringer som retter seg mot grunnlag som er vernet av straffeloven (seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne). Hvis vi i tillegg inkluderer ytringer som retter seg mot kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk, øker forskjellen mellom LHBT-personer (18 prosent) og den øvrige befolkningen (4 prosent) ytterligere. Den øvrige befolkningen svarer relativt sett oftere at de har vært utsatt for ytringer de opplever som hatefulle, men disse er da ofte rettet mot andre forhold, som personlighet og politisk ståsted. Slike ytringer er utenfor konvensjonelle definisjoner av hatytringer og bør forstås som mer generelle former for hets.

Personer som har flere enn ett minoritetskennetegn (for eksempel både LHBT og innvandrerbakgrunn), er langt mer utsatt for hatytringer enn personer som har ett minoritetskennetegn, og dette gjelder særlig ytringer rettet mot vernede grunnlag, kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk.

Når det gjelder andre kjennetegn ved respondentene, finner vi at personer som er aktive på internett, oftere enn andre svarer at de har vært utsatt for

hatytringer. Når vi tar hensyn til netttadferd, finner vi også at det er svært små kjønnsforskjeller når det gjelder det å være utsatt for hatytringer, men unge er langt oftere utsatt enn eldre. Resultatene viser også at andre minoritetsgrupper enn LHBT-personer også er mer utsatt enn den øvrige befolkningen. Dette gjelder personer med tilhørighet til en minoritetsreligion, personer med innvandrerbakgrunn, personer med tilhørighet til en urfolksgruppe eller nasjonal minoritet og personer med varig nedsatt funksjonsevne.

Majoriteten av respondentene har i løpet av det siste året observert ytringer de oppfatter som hatefulle, og et betydelig mindretall svarer også at de har observert konkrete trusler. Det er vanligst å ha observert hatytringer på internett, men en god del svarer også at de har observert slike ytringer i tradisjonelle medier.

Til sist har vi studert ulike konsekvenser av å være utsatt for eller å observere hatytringer. Den mest utbredte reaksjonen blant respondentene var at de ble opprørte eller sinte. Det varierer imidlertid i hvilken grad erfaring med hatytringer fører til en følelse av utrygghet. Personer som har vært utsatt for hatytringer, føler seg utrygge i mye større grad enn dem som (bare) har observert slike ytringer. Videre finner vi at LHBT-personer i mye større grad enn den øvrige befolkningen svarer at de har følt seg utrygge. Overordnet ser vi at erfaring med hatytringer ofte fører til emosjonelle reaksjoner, og at det kan føre til tilbaketrekking, for eksempel at folk blir mer forsiktige med å ytre seg. Men vi ser også at hatytringer kan føre til mobilisering og økt engasjement.

Vi avslutter rapporten med å gå gjennom kunnskapsbehov og peker særlig på fem områder: 1) videre analyser av eksisterende datagrunnlag, 2) replikering av spørreundersøkelsen blant flere minoritetsgrupper, 3) studier av innholdet i hatefulle ytringer, 4) studier av større samfunnsmessige konsekvenser av hatefulle ytringer, både for dem som utsettes, og for ytringsfrihetens status mer generelt, og 5) komparative studier på tvers av land.

Emneord

Hatefulle ytringer, LHBT-personer, minoritetsgrupper, omfang, konsekvenser

English summary

Authors	Audun Fladmoe, Marjan Nadim and Simon Roland Birkvad
Title	Hate speech. Experiences among LGBT-people and other minority groups
Summary	This report presents results from a survey on experiences with hate speech among LGBT-people and the general population. In addition, findings from a similar survey conducted among members of FRI – The Norwegian Organization for Sexual and Gender Diversity, Jewish organizations and Sami organizations are presented. The report employs a definition of hate speech as conscious stigmatizing, discriminatory, degrading or threatening expressions directed at an individual or group based on certain (perceived) group characteristics.

The results show that LGBT-people, to a much greater extent than the general population, have been subjected to derogatory comments, speech they perceive as hateful, and concrete threats. While 10 percent of the general population report that they have been exposed to hate speech during the past year, 23 percent of the LGBT-respondents report the same. 15 percent of the LGBT-respondents also state that they have been exposed to concrete threats, compared to 4 percent in the general population. Internet (social media and commentary) is the most common arena for experiencing hate speech, followed by the workplace.

When we categorize the hateful comments according to what they target, we find that LGBT-people (13 percent) to a greater extent than the general population (4 percent) have been exposed to hate speech directed against grounds protected by Norwegian Hate Speech Legislation (sexual orientation, skin colour, nationality, ethnicity, religion, and functional ability). If we include comments directed at gender and gender identity / gender expression, the difference between LGBT-people (18 percent) and the general population (4 percent) further increases. The general population are more often exposed to comments they perceive as hateful, but which target other matters, such as personality and political viewpoints. Such comments do not correspond with conventional definitions of hate speech, and should be understood as more general forms of hate and harassment.

Individuals identifying with more than one minority characteristic (e.g. LGBT and immigrant background) are far more exposed to hate speech than people identifying with one minority characteristics, and this is especially the case for comments directed against protected grounds, gender and gender identity / gender expressions.

Considering other characteristics of the respondents, we find that people who are active on the internet more often than others say they have been exposed to hate speech. Controlling for web behavior, we find that there

are very small gender differences in experiences with hate speech, but young people are far more often exposed than older people. The results also show that minority groups other than LGBT-people are more vulnerable to hate speech than the general population: people with a minority religion, people of immigrant background, people affiliated with an indigenous group or national minority, and people with a permanent disability.

The majority of the respondents state that they have observed utterances they perceive as hateful during the past year, and a significant minority also report having observed concrete threats. It is most common to have observed hate speech on the internet, but many respondents also report that they have observed such comments in traditional media.

Finally, we have studied different consequences of being exposed to or observing hate speech. The most common reaction among respondents is to have become upset or angry. People who have been exposed to hate speech are more likely than those who have (just) observed hate speech to have felt unsafe. LGBT-people also report feeling unsafe to a much greater degree than the general population. In general, we see that experiences with hate speech often lead to emotional responses and that it can lead to withdrawal, for example, in terms of becoming more careful about expressing oneself in public. At the same time we find that hate speech can lead to mobilization and increased engagement.

The report concludes by pointing out knowledge gaps in five areas: 1) further analysis of existing data, 2) replicating the survey among other minority groups, 3) studying the content of hate speech, 4) studying major social consequences of hate speech, both for those who are exposed and for the status of freedom of expression more generally, and 5) comparative study across countries.

Index terms Hate speech, LGBT-people, minority groups, prevalence, consequences

1 Innledning og bakgrunn

Det har vært økende oppmerksomhet om hatefulle ytringer de senere årene. Fremveksten av internett og sosiale medier har lagt til rette for at alle som ønsker det, kan ytre sine meninger uredigert, og de tradisjonelle mediene fungerer ikke lenger som enerådende portvoktere til det offentlige ordskiftet. Denne utviklingen har bidratt til å demokratisere offentligheten, men den gjør også at hets, trusler og hatytringer kan spres raskere og nå bredere ut enn noen sinne. Likevel vet vi lite om omfanget av hatefulle ytringer og hvordan de rammer ulike grupper i befolkningen. Det finnes en del empirisk forskning om erfaringer med hatefulle ytringer og tilgrensende fenomener (som mobbing, trakassering, trusler og trolling¹ på nett), men svært få forskningsbidrag har forsøkt å måle forekomsten av hatefulle ytringer slik begrepet faktisk brukes faglig og juridisk (Nadim, Fladmoe & Wessel-Aas 2016).

Formålet med denne rapporten er å kartlegge erfaringer med og konsekvenser av hatefulle ytringer blant lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (heretter «LHBT-personer») spesielt og den øvrige befolkningen generelt. I tillegg har prosjektet hatt et metodeutviklende formål, der vi har ønsket å utvikle en metodikk for å studere erfaringer med hatefulle ytringer i ulike befolkningsgrupper. Rapporten bygger på to spørreskjemaundersøkelser: en *befolkningsundersøkelse* med et ekstrapvalg av personer som definerer seg som LHBT-personer, og en *organisasjonsundersøkelse*. Som en minoritetsgruppe vil LHBT-personer per definisjon være numerisk svakt representert i representative befolkningsundersøkelser, noe som gjør det utfordrende å fange deres erfaringer. Derfor har vi supplert befolkningsundersøkelsen med et ekstra utvalg av personer som definerer seg som lesbiske, homofile, bifile eller transpersoner. Befolkningsundersøkelsen dekker dermed befolkningen generelt, i tillegg til LHBT-personer spesielt.

For å få bedre innsikt i andre minoritetsgruppers erfaringer med hatefulle ytringer har vi i tillegg gjennomført en spørreundersøkelse blant medlemmer av utvalgte organisasjoner som representerer ulike minoritetsgrupper. Vi har altså forsøkt å nå grupper som potensielt er særlig utsatt for hatytringer, ved å kontakte medlemmene i utvalgte interesseorganisasjoner, menigheter etc. Når

¹ Trolling handler om å provosere for provoserings skyld, ofte ved å skrive noe man ikke mener, slik at diskusjonen utvikler en aggressiv tone og avsporer fra det opprinnelige temaet.

det gjelder valg av organisasjoner, var det første kriteriet at organisasjonen skulle representere minoritetsgrupper med kjennetegn som er vernet i straffeloven § 185, nemlig a) hudfarge eller nasjonal eller etnisk opprinnelse, b) religion eller livssyn, c) homofil orientering og d) nedsatt funksjonsevne. Vi inkluderte dermed organisasjoner som representerer personer med jødisk og muslimsk bakgrunn, samer og personer med nedsatt funksjonsevne. I tillegg har vi også i organisasjonsundersøkelsen inkludert LHBT-personer (medlemmer av FRI). På denne måten kan vi sammenligne LHBT-personer trukket tilfeldig fra befolkningen med LHBT-personer som er medlemmer av den største interessepolitiske organisasjonen på feltet.

Selv om det samme spørreskjemaet ble benyttet i de to undersøkelsene, har undersøkelsene ulike formål. Formålet med befolkningsundersøkelsen er å kartlegge erfaringer med og konsekvenser av hatefulle ytringer blant LHBT-personer og den øvrige befolkningen som helhet. Organisasjonsundersøkelsen har først og fremst et metodisk og eksplorerende formål. Undersøkelser basert på medlemmer av organisasjoner kan ikke generaliseres til befolkningsgrupper som helhet, og denne delen av undersøkelsen kan dermed ikke si noe sikkert om erfaringer med hatefulle ytringer blant de aktuelle minoritetsgruppene. Ett mål med prosjektet har imidlertid vært å utvikle et spørreskjema om erfaringer med hatefulle ytringer som kan brukes på tvers av befolkningsgrupper, og organisasjonsundersøkelsen brukes til å undersøke hvordan spørreskjemaet fungerer på tvers av ulike minoritetsgrupper.

1.1 Hva er hatefulle ytringer?²

Begrepene *hatytringer* og *hatefulle ytringer*³ brukes gjerne i dagligtalen for å referere til et bredt spekter av fenomener, som ulike former for hets, trakassering og mobbing. Selv om det ikke finnes noen omforent definisjon av begrepet *hatytring* / *hatefull ytring* i forskningslitteraturen eller i internasjonal lovgivning, er det likevel vanlig å definere fenomenet ut fra to kriterier: 1) *tonen eller stilen i ytringen* – at ytringen har en diskriminerende, trakasserende, truende eller hatefull tone – og 2) *grunnlaget for ytringen* – at ytringen retter seg mot en gruppe eller mot et individs (antatte) gruppetilhørighet.

I dagligtalen er det gjerne det første kriteriet alene som definerer hva man ser på som hatefulle ytringer. I forskningen og i juridiske definisjoner vektlegges også

2 En stor takk til Anine Kierulf, fagdirektør ved Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter, for innspill til denne delen av teksten.

3 I denne rapporten bruker vi disse begrepene om hverandre.

det andre kriteriet: For at noe skal defineres som en hatefull ytring, må det være rettet mot bestemte former for gruppeidentiteter. Altså er *grunnlaget* for ytringene vesentlig. Det at ytringene må rette seg mot bestemte gruppekjennetegn, er det som skiller hatefulle ytringer fra nærliggende fenomener som netthets, trusler og trakassering. Hatefulle ytringer kan ses på som et samlebegrep som omfatter mer konkrete begreper som rasistiske, homofobiske, antisemittiske, anti-muslimske eller fremmedfiendtlige ytringer. Kort sagt kan hatefulle ytringer forstås som ytringer som er egnet til å skape eller spre hat mot bestemte grupper.

Ulike juridiske og akademiske definisjoner av hatytringer varierer med hensyn til hvilke egenskaper ved et individ eller en gruppe som innlemmes i begrepet. Begrepet hatefulle ytringer er som regel ment å fange ytringer rettet mot (historisk) stigmatiserte og marginaliserte grupper. Dermed er gjentatte eller systematiske offererfaringer, historisk kontekst og det sosiale forholdet mellom de involverte aktørene direkte relevant for hvordan man forstår hatefulle ytringer (jf. Chakraborti 2010; Lawrence III, Matsuda, Delgado & Crenshaw 1993; Perry 2001).

1.1.1 Kort om den norske straffeloven § 185

Den norske straffeloven har et forbud mot hatefulle ytringer (§ 185, tidligere § 135a). § 185 verner ikke primært individet som direkte utsettes for hat, men den *gruppen* mottakeren tilhører. Kjernen i bestemmelsen er ytringer som er egnet til å skape hat mot en gruppe – altså ytringer som fremkaller en følelse (hat) hos noen andre enn dem som vernes av bestemmelsen. Dermed står bestemmelsen om hatefulle ytringer i kontrast til for eksempel bestemmelsen om trusler (§ 183), som i stedet verner *individer* mot ytringer som direkte fremkaller en følelse av alvorlig frykt hos den som rammes.

Den norske straffeloven § 185 verner mot diskriminerende og hatefulle ytringer som fremsettes offentlig eller i andres nærvær på grunn av noens

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse
- b) religion eller livssyn
- c) homofile orientering
- d) nedsatte funksjonsevne

Gruppene som har et juridisk vern mot hatefulle ytringer, er (historisk) utsatte minoritetsgrupper. Det er verdt å merke seg at bestemmelsen gir et vern til alle grunnlagene som omfattes av diskrimineringslovverket, med unntak av kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Altså omfatter ikke § 185 ytringer motivert av

hat mot for eksempel kvinner eller transpersoner som grupper. Høsten 2018 ble det imidlertid sendt på høring et forslag om å inkludere kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i straffeloven.⁴ En del ytringer av hatefull karakter som ikke rettes mot de gruppene som er vernet av straffeloven § 185, vil dessuten kunne fanges opp av andre bestemmelser i straffeloven (for en diskusjon, se Wessel-Aas, Fladmoe & Nadim 2016).

I den norske straffeloven (§ 185) er det ikke noe krav for straffbarhet at avsenderen av en hatefull ytring har et hatefullt *motiv*. Avsenderen må enten ha ønsket å fremsette en hatefull ytring eller forstått eller regnet det som overveiende sannsynlig at han/hun gjorde det, eller avsenderen må sterkt kunne bebreides for at det skjedde (se Wessel-Aas mfl. 2016: 29).

Lovbestemmelser om hatytringer verner mot ytringer som er egnet til å skape hat mot bestemte grupper, og ytringene er bare egnet til å gjøre det dersom flere enn de direkte mottakerne får dem med seg. Selv om hatefulle ytringer på tomannshånd kan ha like sterke konsekvenser for individet, er det krav om at ytringen skal være fremsatt *offentlig eller i andres nærvær*. Dette henger sammen med at det ikke primært er individet, men gruppen, som vernes av juridiske bestemmelser om hatefulle ytringer. I den norske straffeloven § 185 er definisjonen av «offentlig sted» teknologinøytral, og dermed er internett og sosiale medier likestilt med den fysiske verden i vurderingen av om et sted er å anse som offentlig. I forarbeidene til straffeloven § 185 fremgår det at ytringen må være fremsatt slik at den er egnet til å nå mer enn 20–30 personer. En Facebook-post kan derfor omfattes dersom 20–30 følgere, medlemmer, venner, e.l. har tilgang til å se posten – uavhengig av om de faktisk har sett den. «I andres nærvær» inkluderer også halvoffentlige og private omgivelser. Ytringer som er fremsatt i slike omgivelser, straffes mildere enn ytringer som er fremsatt offentlig (Wessel-Aas mfl. 2016).

1.1.2 Forståelsen av hatefulle ytringer i denne rapporten

Forskningen på hatefulle ytringer er ikke avgrenset til den juridiske definisjonen av begrepet. Det er svært krevende å skulle avgrense en empirisk studie til å fange nøyaktig de typene ytringer som ville rammes av en juridisk definisjon, siden de juridiske grensene ikke er klart trukket opp og ytringene må tolkes i sin kontekst. Videre, hvis formålet er å få mer kunnskap om hatefulle ytringer og deres årsaker og konsekvenser, er det viktig å ha en bred inngang til fenomenet

4 Høringsfrist 1. november 2018 (<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---utredning-om-det-strafferettslige-diskrimineringsvernet/id2606774/?factbox=horingsnotater>).

og inkludere et spekter av ytringer både med hensyn til tonen i ytringene og med hensyn til hvilke(t) grunnlag de rettes mot (LDO 2015; Nadim mfl. 2016).

I denne rapporten legger vi til grunn en utvidet definisjon av hatefulle ytringer som bevisst stigmatiserende, diskriminerende, nedverdiggende eller truende ytringer rettet mot et individ eller en gruppe på grunnlag av bestemte (oppfattede) gruppekarakteristikk (jf. Boeckmann & Turpin-Petrosino 2002; Gagliardone, Gal, Alves & Martinez 2015: 10; Institut for Menneskerettigheter 2017; Lawrence III mfl. 1993). Med begrepet hatefulle ytringer ønsker vi først og fremst å favne ytringer av hatefull art rettet mot karakteristikker som assosieres med historisk utsatte (minoritets)grupper (jf. Lawrence III mfl. 1993). Vi vil likevel ikke begrense diskusjonen til grunnlagene som er vernet av § 185, men også inkludere grunnlag som kjønn og kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet for å favne et bredere spekter av gruppebaserte ytringer. I tillegg vil vi inkludere ytringer som ikke nødvendigvis er fremsatt offentlig eller i andres nærvær, og altså inkludere også ytringer som er sendt direkte til mottaker.

Denne studien bygger på surveyundersøkelser, noe som betyr at vi fanger opp folks *subjektive* opplevelse av hva som kan regnes som hatefulle ytringer. Hva folk opplever som en hatefull ytring, varierer, og respondentene vil dermed kunne tolke den samme ytringen ulikt.

I tillegg brukes gjerne begrepet hatytringer i mye videre forstand i dagligtalen enn i forskningen. For å sirkle inn fenomenet vi er interessert i, kategoriserer vi respondentenes svar i ettertid. I undersøkelsene går vi bredt ut og stiller først et enkelt ja/nei-spørsmål om respondentene har vært utsatt for «nedsettende kommentarer», «hatefulle ytringer» eller «konkrete trusler» i løpet av det siste året. Vi fanger altså folks subjektive vurderinger av om de har vært utsatt for ytringer av ulik alvorlighetsgrad. De som svarer at de har vært utsatt for hatefulle ytringer, får deretter et spørsmål om hvilke grunnlag ytringene oftest er rettet mot. På denne måten kan vi kategorisere ytringene i ettertid ut fra hvilke grunnlag de retter seg mot, og dermed skille mellom ytringer som regnes som hatytringer ut fra vanlige definisjoner av begrepet (rettet mot bestemte typer gruppekjennetegn), og andre negative og ubehagelige ytringer.

I undersøkelsene studerer vi ulike typer erfaringer med hatefulle ytringer, fra å ha vært direkte mottaker til «bare» å ha vært vitne til slike ytringer. Også det å observere eller være vitne til hatefulle ytringer kan ha konsekvenser. Hatefulle ytringer rettet mot for eksempel homofile kan påvirke og spre frykt hos andre med denne seksuelle orienteringen selv om de ikke er direkte mottakere av en hatytring. I tillegg kan hatytringer påvirke publikum mer generelt ved at de

forsterker fordommer og kommuniserer en oppfatning om at det ikke er greit å være homofil (jf. Nilsen 2014: 8). Hatefulle ytringer rammer altså grupper, ikke bare enkeltpersoner, og kan dermed ha skadevirkninger også for dem som observerer slike ytringer.

Til tross for studiene som er gjennomført de siste årene, har vi begrenset kunnskap om hatefulle ytringer i Norge. De ISF-ledede prosjektene «Status for ytringsfriheten» (Fladmoe & Nadim 2017; Midtbøen & Steen-Johnsen 2016) og «Hatefulle ytringer på internett. Omfang, forebygging og juridiske grenser» (Nadim mfl. 2016) har samlet inn noe data om personers erfaringer med å motta ubehagelige kommentarer, hatefulle ytringer og trusler i den brede befolkningen. Men dersom vi ser bort fra studier av erfaringene til personer med nedsatt funksjonsevne (Olsen, Vedeler, Eriksen & Elvegård 2016), har vi begrenset med kunnskap om erfaringene til de gruppene vi kan anta er særlig utsatt for hatytringer i Norge.

Også internasjonalt er det begrenset med forskning på omfanget av hatefulle ytringer. Flere studier har undersøkt omfanget av opplevelser med ulike typer ubehagelige kommentarer på nettet, men få studier har eksplisitt forsøkt å måle hatefulle ytringer i betydningen ytringer som egnet til å spre hat mot bestemte grupper (men se Hawdon, Oksanen & Räsänen 2015). I stedet finnes forskning på ulike aspekter ved ubehagelige opplevelser på nettet, fra ubehagelige kommentarer til alvorlige trusler (Ask, Svendsen & Karlstrøm 2016; Eggebø & Stubberud 2016; Henry & Powell 2018; Medietilsynet 2016; Pew Research Center 2014; Wadbring 2015). Dermed er det ikke alle fenomenene som måles, som faller inn under det vi forstår som hatefulle ytringer.

Tidligere empiriske studier av erfaringer med hatytringer har primært vært rettet mot én gitt (minoritets)gruppe (for eksempel Herek, Cogan & Gillis 2002; Nilsson 2015; Olsen mfl. 2016). Ett formål med dette prosjektet har vært å utvikle et spørreskjema som kan fange erfaringer med flere typer hets og hatytringer på tvers av grupper, slik at vi kan sammenligne erfaringene til ulike grupper – med hverandre og med befolkningen som helhet. Det gjør det mulig å identifisere særlig utsatte grupper og anvende interseksjonelle perspektiver hvor man ser medlemskap i ulike minoritetsgrupper (for eksempel LHBT-person med innvandrerbakgrunn) i sammenheng.

1.2 Gangen i rapporten

Rapporten består av seks kapitler, inkludert dette innledningskapitlet. Kapittel 2 beskriver gjennomføringen av datainnsamlingen og metoden som ligger til grunn for undersøkelsen. De neste tre kapitlene er viet resultatene fra undersøkelsen. I kapittel 3 undersøker vi erfaringer med å bli utsatt for hatefulle ytringer i ulike befolkningsgrupper. Her ser vi blant annet på andelen som har blitt utsatt for ulike typer ytringer, hvor og hvor ofte de har opplevd dette, hva ytringene er rettet mot, og hvilke grupper som er spesielt utsatt for hatefulle ytringer. Kapittel 4 viser tilsvarende resultater når det gjelder å ha observert hatefulle ytringer. I kapittel 5 undersøker vi konsekvensene av å ha vært utsatt for eller å ha observert hatefulle ytringer. Kapittel 6 oppsummerer funnene og identifiserer kunnskapsbehov. Til slutt i rapporten har vi lagt vedlegg med mer detaljerte resultater og spørreskjemaet som ble benyttet i undersøkelsene.

2 Gjennomføring og metode

I dette kapitlet beskriver vi metoden og datainnsamlingen i undersøkelsen. Vi gjennomførte to spørreundersøkelser: en *befolkningsundersøkelse* med et ekstra utvalg (oversampling) av LHBT-personer og en *organisasjonsundersøkelse* blant medlemmer av utvalgte organisasjoner som representerer ulike minoritetsgrupper.⁵ Det samme spørreskjemaet ble benyttet i de to undersøkelsene, men undersøkelsene har ulike formål. Formålet med befolkningsundersøkelsen er å kartlegge omfang og konsekvenser av hatefulle ytringer blant LHBT-personer og i den øvrige befolkningen. Organisasjonsundersøkelsene har først og fremst et metodisk og eksplorerende formål og brukes til å undersøke hvordan spørreskjemaet fungerer på tvers av ulike minoritetsgrupper. Undersøkelser basert på medlemmer av organisasjoner kan ikke generaliseres til befolkningsgrupper som helhet, og denne delen av undersøkelsen kan dermed ikke si noe sikkert om erfaringer med hatefulle ytringer blant de aktuelle minoritetsgruppene. De to undersøkelsene beskrives mer utfyllende under.

2.1 Om å måle erfaringer med hatefulle ytringer

Spørreskjemaet hadde som formål å kartlegge ulike typer erfaringer med hatefulle ytringer. Det inneholdt spørsmål om erfaringer med å selv ha vært utsatt for ytringer av ulik alvorlighetsgrad, i tillegg til spørsmål om erfaringer med å observere hatefulle ytringer. Når vi benytter spørreskjema til å måle erfaringer med hatefulle ytringer, baserer vi oss på respondentenes *subjektive* vurderinger av hva som er «hatefullt». I spørreskjemaet definerte vi hatefulle ytringer som «ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende», men folk vil kunne oppleve og tolke de samme ytringene ulikt. Undersøkelsen fanger først og fremst hvorvidt respondentene mener de har mottatt slike ytringer, men vi har lite informasjon om de faktiske ytringene respondentene refererer til. Hvordan en ytring tolkes og forstås, er også avhengig av konteksten for ytringen. Noe som for en utenforstående kan oppfattes som hatefullt, kan reflektere en intern sjargong i en vennegjeng. En ytring som tilsynelatende ser uskyldig ut, kan oppleves som en trussel i en bestemt sammenheng. I en undersøkelse som er opptatt av erfaringer med og opplevelser av hatytringer, kan det

5 Prosjektet er meldt NSD – Norsk senter for forskningsdata (ref. 58614). Institutt for samfunnsforskning har ikke behandlet personopplysninger, og prosjektet er unntatt konsesjonsplikt.

dermed være fornuftig å basere seg på respondentenes subjektive vurderinger, selv om det innebærer at respondentene kan rapportere om til dels ulike fenomener.

I forrige kapittel beskrev vi to kriterier som er sentrale for å definere en hatefull ytring: 1) Den må ha en hatefull tone, og 2) den må være rettet mot en gruppe eller mot et individs (antatte) gruppetilhørighet. I spørreskjemaet brukte vi flere strategier for å fange erfaringer med ytringer som oppfyller disse kriteriene. For det første spurte vi om erfaringer med å ha vært utsatt for ytringer av ulik alvorlighetsgrad (nedsettende kommentarer, hatefulle ytringer og konkrete trusler). Disse spørsmålene ble besvart med et enkelt «Ja» eller «Nei». For å gjøre det enklere for respondentene å huske konkrete hendelser spurte vi om erfaringer på ulike arenaer og avgrenset erfaringene til de siste tolv månedene. Det at hatefulle ytringer er egnet til å spre hat mot grupper, impliserer at også det å observere slike ytringer kan ha konsekvenser. I tillegg til å spørre om respondentene selv hadde vært utsatt for ytringer av ulik alvorlighetsgrad, spurte vi derfor også om de hadde *observert* slike ytringer.

For det andre spurte vi dem som svarte at de hadde vært utsatt for eller hadde observert hatefulle ytringer eller konkrete trusler i løpet av det siste året på minst én arena, om *hvilke grunnlag* ytringene oftest var rettet mot. Dette spørsmålet gjelder altså det andre kriteriet nevnt over, hva ytringen er rettet mot. Svarlisten på dette spørsmålet inneholdt 14 konkrete grunnlag, i tillegg til «annet» og «vet ikke», og det var mulig å krysse av for flere grunnlag. Svarlisten dekket alle grunnlagene som er vernet i straffeloven § 185, i tillegg til andre gruppe- og individkjennetegn, og grunnlag som ikke inkluderes i konvensjonelle definisjoner av hatefulle ytringer. På den måten kan vi i analysene kategorisere erfaringene etter om de retter seg mot vernede grunnlag, gruppekjenntegn eller helt andre forhold (se kapittel 3 for nærmere beskrivelse av hvordan vi har kategorisert ytringer etter ulike grunnlag). Ytringer som rettes mot «andre forhold», faller utenfor konvensjonelle definisjoner av hatytringer og kan forstås som mer generelle former for hets.

Den tredje strategien vi brukte for å komme nærmere det konkrete innholdet i ytringene, var å spørre om respondentene *i løpet av de siste 12 månedene* hadde vært utsatt for ulike konkrete eksempler på ytringer. Svarlisten inkluderte åtte ulike typer ytringer som i ulik grad møter kriteriene for hatefulle ytringer, fra den mer generelle «Ytringer om at du er ubehagelig å se på» til de mer konkrete «Hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe du tilhører» og «Ytringer om at du ikke burde vært født eller ikke har rett til å leve».

2.2 Befolkningsundersøkelsen

Befolkningsundersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av Kantar TNS' (tidligere TNS Gallup) internettpanel, «Galluppanelet». Dette panelet består av om lag 50 000 personer som har sagt ja til å svare på spørreundersøkelser på jevnlig basis. Medlemmene i panelet rekrutteres ved hjelp av sannsynlighetsutvalg. Det vil si at tilfeldige personer blir invitert til å delta. Dermed reduseres problemer med såkalt selvseleksjon – at respondenter selv bestemmer om de vil delta i en undersøkelse. Dette skiller Galluppanelet fra mange andre paneler i markedet, som ofte baserer seg på selvrekruttering (altså at man kan selv melde seg på) eller eksisterende kundelister. Med utgangspunkt i basen over tilfeldig rekrutterte personer trekkes det stratifiserte utvalg til spørreundersøkelsen som gjenspeiler befolkningens sammensetning når det gjelder kjønn, alder, utdanning og geografi.

For å identifisere LHBT-personer i Galluppanelet «screenet» vi utvalget. Dette ble gjort ved hjelp av en kort undersøkelse som gjennomføres månedlig blant et utvalg på mer enn 8000 medlemmer av Galluppanelet, og som brukes for å identifisere smale målgrupper. Disse får deretter tilsendt lengre spørreundersøkelser. Tilsvarende metodikk er blitt benyttet i en omfattende levekårsundersøkelse blant LHBT-befolkningen i Norge (Anderssen & Malterud 2013).

Vi benyttet følgende to spørsmål for å identifisere LHBT-personer:

1. «Hva regner du som din seksuelle orientering/identitet?» (Svaralternativer: «Heterofil», «Homofil», «Lesbisk», «Bifil», «Jeg bruker et annet begrep, vennligst noter», «Vil ikke svare».)
2. «Identifiserer du deg som samme kjønn som du fikk tildelt ved fødsel?» (Svaralternativer: «Ja», «Nei», «Vet ikke», «Vil ikke svare».)

Alle som svarte homofil, lesbisk eller bifil på det første spørsmålet, og/eller som svarte «Nei» på det andre, ble inkludert i LHBT-utvalget. I tillegg gikk vi gjennom alle de åpne svarene på det første spørsmålet («Jeg bruker et annet begrep, vennligst noter») og valgte ut de respondentene vi tolket til å være LHBT-personer.⁶ Dette inkluderte blant annet begreper som «biseksuell», «panfil», «queer», «skeiv» og «transgender».

Etter å ha stilt disse spørsmålene i fem påfølgende screeningundersøkelser (mars, april, mai, juni, august) hadde vi fått et bruttoutvalg bestående av 536 selvidentifiserte LHBT-personer. I tillegg ble det trukket et representativt utvalg

⁶ I dette arbeidet fikk vi råd fra FRI – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold.

på 2288 personer blant dem som *ikke* identifiserte seg som LHBT-personer. Alle disse ble invitert til å delta i spørreundersøkelsen om hatefulle ytringer.

Vi fikk inn svar fra 409 LHBT-personer og 1315 personer i utvalget som representerte den øvrige befolkningen⁷, noe som betyr at henholdsvis 76 og 57 prosent av dem som ble rekruttert, svarte. Den reelle svarprosenten er imidlertid vanskelig å beregne, da de utvalgte først har sagt seg villig til å delta i Gallup-panelet og deretter også har besvart screeningundersøkelsen. Vi må anta at dette er en gruppe personer som har relativt høy motivasjon for å svare på spørreundersøkelser. Median intervjuetid var i overkant av 15 minutter. Spørreskjemaet er inkludert i sin helhet som vedlegg til rapporten.

Blant LHBT-personene i utvalget svarte 36 prosent at deres seksuelle legning var homofil, 12 prosent svarte at de var lesbiske, 41 prosent svarte at de var bifile, mens 6 prosent svarte «annet». I tillegg svarte 7,5 prosent at de ikke identifiserte seg som samme kjønn som de fikk tildelt ved fødsel. Siden enkelte av disse gruppene utgjør få personer, har vi i analysene slått dem sammen til en samlet LHBT-kategori.

Tabell 2.1 viser fordelingen i de to utvalgene etter kjønn, alder, utdanning og geografi. Sammenlignet med den øvrige befolkningen er det en liten overvekt av menn, unge voksne og høyt utdannede blant LHBT-personene i utvalget. I tillegg er LHBT-personene oftere bosatt i Oslo og Akershus, og sjeldnere på Østlandet for øvrig og på Sør- og Vestlandet.

Tabellen viser også andelen av respondentene som indikerte at de var del av andre (minoritets)grupper. Spørreskjemaet inneholdt detaljerte spørsmål om seksuell legning, religiøs tilhørighet, etnisitet, nasjonalitet og (potensielt) nedsatt funksjonsevne. Det er langt færre religiøse blant LHBT-personer enn i den øvrige befolkningen, men samtidig er andelen som oppgir å ha en annen religion enn kristendom, høyere i LHBT-utvalget enn i den øvrige befolkningen. Andelen som har innvandrerbakgrunn, er omtrent lik i de to utvalgene.

Personer med innvandrerbakgrunn er generelt underrepresentert i Gallup-panelet, noe som medfører at andelen personer med en annen religion enn kristendom også er lav. Til sammen 47 respondenter (2,8 prosent av utvalget) oppga at de tilhørte en annen religion enn kristendom. Dette inkluderte 12 buddhister, 11 muslimer, 6 jøder og 3 hinduister. 15 personer oppga at de hadde en annen religiøs tilhørighet enn de opplistede alternativene.

7 For enkelhets skyld vil vi omtale dette utvalget som «øvrig befolkning», «den øvrige befolkningen», «befolkningen for øvrig» eller lignende.

Det er også flere i LHBT-utvalget som oppgir å ha bakgrunn fra en urfolks-gruppe eller nasjonal minoritet. Fordi det er få urfolk og nasjonale minoriteter med i dette utvalget, har vi slått dem sammen til én gruppe. Dette inkluderer respondenter som oppga å ha familiebakgrunn fra minst én av følgende grupper: samer (n = 89), kvener/norskfinner (n = 46), skogfinner (n = 26), jøder (n = 15), romanier/tatere (n = 13) og rom (n = 4). Siden terskelen kan være lav for å oppgi at man har «familiebakgrunn» fra en gruppe, ble respondentene spurt om i hvilken grad de følte tilhørighet til den aktuelle gruppen. Basert på svarene på dette spørsmålet skiller vi mellom personer som har svak («Overhodet ikke», «I liten grad») eller sterk tilhørighet («I svært stor grad», «I ganske stor grad», «I noen grad»).

Andelen som oppgir å ha varig funksjonsnedsettelse, er mer eller mindre identisk i de to utvalgene.

Tabell 2.1 Utvalgsstatistikk. Befolkningsundersøkelsen.

	LHBT-personer	Øvrig befolkning
Mann	55 %	50 %
Kvinne	45 %	50 %
Under 30 år	28 %	15 %
30–44 år	31 %	23 %
45–59 år	22 %	28 %
60+ år	19 %	34 %
Grunnskole	6 %	8 %
VGS	28 %	34 %
Fagutdanning	12 %	25 %
Universitet/høyskole inntil 4 år	35 %	19 %
Universitet/høyskole mer enn 4 år	19 %	13 %
Oslo og Akershus	38 %	25 %
Østlandet utenom Oslo/Akershus	20 %	26 %
Sør- og Vestlandet	23 %	31 %
Trøndelag og Nord-Norge	19 %	18 %
Kristendom	31 %	55 %
Annen religion	7 %	1 %
Ingen religion	62 %	44 %
Innvandrerbakgrunn (1. og 2. gen.)	8 %	6 %
Urfolk / nasjonal minoritet (sterk tilhørighet)	6 %	2 %
Urfolk / nasjonal minoritet (svak tilhørighet)	7 %	6 %
Ikke varig nedsatt funksjonsevne	77 %	77 %
Varig nedsatt funksjonsevne (ikke synlig)	7 %	9 %
Varig nedsatt funksjonsevne (synlig)	16 %	14 %
n	409	1315

Hvis vi sammenligner med levekårsundersøkelsen blant LHBT-personer (Anderssen & Malterud 2013), var det også der relativt sett flere unge/middelaldrende, flere høyt utdannede og flere bosatt i Oslo enn det er i den øvrige populasjonen. Selv om flere undersøkelser altså viser et lignende mønster når det gjelder sosiodemografiske kjennetegn blant LHBT-personer, er det rimelig å

anta at forskjellene mellom LHBT-personer og den øvrige befolkningen er mindre i den virkelige populasjonen. Mens alle som identifiserte seg som LHBT-personer, ble invitert til å delta i undersøkelsen, ble utvalget av den øvrige befolkningen trukket (stratifisert) med utgangspunkt i informasjon om respondentenes kjønn, alder og utdanning. For å redusere målefeil som følge av utvalgsskjevheter har vi i analysene vektet hele datamaterialet samlet med utgangspunkt i populasjonsstatistikk om kjønn, alder, utdanning og geografi. Dermed sammenligner vi LHBT-personer og den øvrige befolkningen som om de skulle hatt den samme kjønns- og aldersfordelingen, og som om de skulle hatt det samme utdanningsnivået og vært bosatt i de samme områdene.

2.3 Organisasjonsundersøkelsen

Organisasjonsundersøkelsen ble gjennomført i samarbeid med en rekke organisasjoner som representerer ulike minoritetsgrupper. Formålet med denne undersøkelsen er først og fremst å teste hvorvidt spørreskjemaet fungerer på tvers av ulike minoritetsgrupper. Dermed tjener organisasjonsundersøkelsen primært et metodisk formål. Selv om svarene fra organisasjonsmedlemmene ikke er statistisk representative for minoritetsgruppene, kan de likevel gi en indikasjon på omfanget av erfaringer med hatytringer blant *medlemmer* i enkelte organisasjoner.

Når det gjelder valg av organisasjoner, var det første kriteriet at organisasjonen skulle representere minoritetsgrupper som er definert ved kjennetegn vernet i straffeloven § 185, nemlig a) hudfarge eller nasjonal eller etnisk opprinnelse, b) religion eller livssyn, c) homofil orientering og d) nedsatt funksjonsevne. Vi tok kontakt med nøkkelpersoner med god kjennskap til de ulike minoritetsmiljøene for å få hjelp til å velge relevante organisasjoner. Siden undersøkelsen skulle distribueres via e-post, ble vi rådet til å ta kontakt med organisasjoner med relativt unge medlemmer, som bruker e-post og andre sosiale medier aktivt. For eksempel ble vi rådet til å kontakte muslimske ungdomsorganisasjoner istedenfor de store moskéene i Oslo, som gjerne ikke har elektroniske medlemslister. På grunnlag av disse tipsene endte vi opp med å distribuere undersøkelsen til medlemmer av åtte organisasjoner, her presentert under de respektive minoritetene som de representerer:

- seksuelle minoriteter (§ 185 c): FRI – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold

- personer med nedsatt funksjonsevne (§ 185 d): Norges Handikapforbund (NHF) (inkludert ungdomsutvalget)
- muslimer (§ 185 b): Minhaj Ungdom og Rabita-moskéen (inkludert ungdomsutvalget, Norges Unge Muslimer)
- jøder (§ 185 a/b): Det Mosaiske Trossamfund (DMT) og Det Jødiske Samfunn i Trondheim (DJST)
- samer (§ 185 a): Norske Samers Riksforbund (NSR) og Samiske studenter i Trondheim⁸

Distribusjonen av undersøkelsen ble gjennomført i to ledd. Først kontaktet vi en sentral person i organisasjonen med informasjon, lenke til undersøkelsen og en forespørsel om å viderefremme undersøkelsen til organisasjonens medlemmer. Deretter videregav organisasjonen en lenke til undersøkelsen til sine medlemmer. Institutt for samfunnsforskning hadde ikke tilgang til medlemslistene eller andre personopplysninger, og denne fremgangsmåten er helt avhengig av enkeltpersoners initiativ og velvilje. Til tross for interesse fra organisasjonenes side var det i flere tilfeller nødvendig med tett oppfølging og flere runder med purring før de sendte ut undersøkelsen til sine medlemmer.

En generell utfordring i arbeidet med organisasjonsundersøkelsen var kommunikasjonen med organisasjonene. I første ledd kunne det være krevende å komme i kontakt med riktige personer i organisasjonene. Som regel fikk vi liten respons ved å sende e-post til den generelle e-postadressen til organisasjonen, og vi tok derfor i enkelte tilfeller kontakt med sentrale personer direkte, enten via e-post eller via telefon. Når kontakten først var etablert og vi hadde sendt lenke til undersøkelsen til organisasjonene, kunne ta det ta en stund før undersøkelsen ble videregitt til medlemmene (og i noen tilfeller ble den aldri sendt ut).

Organisasjonene benyttet seg av ulike strategier og distribusjonskanaler for å nå ut til medlemmene. Vi ønsket primært at invitasjon til å delta i undersøkelsen skulle sendes ut i nyhetsbrev eller som en separat e-post for å sikre at respondenterne som svarte på undersøkelsen, faktisk var medlemmer av organisasjonen. Underveis innså vi imidlertid at svarantallet var veldig lavt i enkelte organisasjoner, og vi oppfordret dem derfor også til å benytte Facebook eller lignende arenaer til å invitere til og/eller minne om å svare på undersøkelsen,

⁸ Det er viktig å understreke at NSR også er et politisk parti som stiller lister ved valg til Sametinget. Medlemmene er derfor ikke representative for alle samer i Norge. Vi kontaktet også andre organisasjoner som sa ja til å distribuere undersøkelsen til medlemmene sine, men uten at det resulterte i faktiske svar. Dette kan enten skyldes at den/de ansvarlige for distribusjonen aldri sendte ut undersøkelsen, eller at ingen medlemmer svarte på den.

selv om denne strategien gir mindre kontroll over hvem som svarer. Vi inkluderte derfor et spørsmål om organisasjonsmedlemskap i spørreskjemaet for å kunne avgrense undersøkelsen til medlemmer av de aktuelle organisasjonene i ettertid.

Vi fikk bare 28 svar fra medlemmene i de muslimske organisasjonene og 23 svar fra medlemmene i NHF, og vi har derfor vært nødt til å utelate dem fra analysene.

Tabell 2.2 viser hvordan respondentene i de ulike organisasjonene fordeler seg på variablene kjønn, alder, utdanningsnivå, region og religiøs tilhørighet (kristendom/annen), samt om respondentene har innvandrerbakgrunn, definerer seg som urfolk / nasjonal minoritet eller oppgir at de har en funksjonshemming.

Tabell 2.2 Utvalgsstatistikk. Organisasjonsundersøkelsen.

	FRI	Jødiske org.	Samiske org.
Mann	49 %	55 %	38 %
Kvinne	46 %	44 %	60 %
Annet	5 %	1 %	2 %
Under 30 år	20 %	2 %	20 %
30–44 år	47 %	21 %	26 %
45–59 år	27 %	29 %	31 %
60+ år	5 %	48 %	24 %
Grunnskole	4 %	1 %	2 %
VGS	11 %	5 %	16 %
Fagutdanning	11 %	10 %	12 %
Universitet/høyskole inntil 4 år	34 %	40 %	45 %
Universitet/høyskole mer enn 4 år	41 %	44 %	27 %
Oslo og Akershus	38 %	82 %	15 %
Østlandet utenom Oslo/Akershus	15 %	4 %	6 %
Sør- og Vestlandet	28 %	2 %	4 %
Trøndelag og Nord-Norge	19 %	13 %	75 %
Kristendom	28 %	1 %	54 %
Annen religion	3 %	93 %	6 %
Ingen religion	69 %	6 %	40 %
Innvandrerbakgrunn (1. og 2. gen.)	9 %	43 %	8 %
Urfolk / nasjonal minoritet (sterk tilhørighet)	7 %	88 %	97 %
Urfolk / nasjonal minoritet (svak tilhørighet)	9 %	4 %	1 %
Ikke varig nedsatt funksjonsevne	78 %	80 %	83 %
Varig nedsatt funksjonsevne (ikke synlig)	3 %	5 %	6 %
Varig nedsatt funksjonsevne (synlig)	19 %	15 %	11 %
n	74	105	174

Vi kan ikke vite hvor representative eller skjeve disse utvalgene er sett i forhold til disse befolkningsgruppene som helhet. Men for å sette det i perspektiv går vi raskt gjennom noe tilgjengelig statistikk for og noen andre undersøkelser av de samme gruppene.

Når det gjelder LHBT-personer, viser levekårsundersøkelsen blant LBHT-personer i Norge et sammenfallende mønster med hensyn til aldersfordeling (Anderssen & Malterud 2013): Størsteparten (rundt 70 prosent) er under 50 år. Det vil si at medlemmene i FRI som har svart, har en ganske lav gjennomsnittsalder, men dette er altså i tråd med levekårsundersøkelsen og det vi også finner i LHBT-utvalget i befolkningsundersøkelsen (se tabell 2.1). FRI-utvalget har imidlertid et svært høyt utdanningsnivå sammenlignet med utvalget i levekårsundersøkelsen. I FRI-utvalget har 75 prosent av respondentene fire års høyere utdanning eller mer, mens den tilsvarende andelen i levekårsundersøkelsen er litt under 50 prosent. Andelen religiøse (det vil si respondenter som oppgir kristendom eller «annen religion») er 30 prosent i FRI-utvalget, mens kun 7 prosent oppgir å være troende i levekårsundersøkelsen.

Utvalget i de samiske organisasjonene har et svært høyt utdanningsnivå sammenlignet med tall fra Statistisk sentralbyrå: Omtrent 71 prosent i utvalget vårt har fire års høyere utdanning eller mer, mens kun 4 prosent har lang universitetsutdanning i Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk (Sønstebo 2018).⁹ Her er det verdt å nevne at flertallet av svarene blant de samiske organisasjonene kommer fra medlemmer i Norske Samers Riksforbund, som også er det største politiske partiet på Sametinget. Utdanningsgapet mellom utvalget i denne undersøkelsen og SSBs befolkningsstatistikk kan muligens forklares med at høyt utdannede er mer politisk engasjerte enn personer med lavere utdanning. Videre er det flere kvinnelige (60 prosent) enn mannlige (38 prosent) medlemmer som har svart på undersøkelsen fra de samiske organisasjonene, mens det er omtrent like mange menn og kvinner i den samiske befolkningen. Til sist ser vi at den gjennomsnittlige alderen på respondentene i vårt utvalg er litt lavere enn i den samiske befolkningen generelt. Nesten halvparten (45 prosent) i vårt utvalg er yngre enn 44 år, mens andelen under 50 år er ca. 35 prosent i befolkningen.

Respondentene i det jødiske utvalget har både høy gjennomsnittsalder (nesten halvparten er over 60 år) og høyt utdanningsnivå (over 80 prosent har fire år eller mer høyere utdanning), og rundt 86 prosent bor i Oslo, i Akershus eller på andre deler av Østlandet. Som for LHBT-personer og samer mangler det populasjonsstatistikk om den jødiske befolkningen i Norge. Det anslås at det bor mellom 1500 og 2000 jøder i landet, og av disse er ca. 900 organisert i landets to største menigheter, henholdsvis i Oslo og i Trondheim (Døving & Moe 2014). Siden en høy andel av den jødiske befolkningen er organisert i DMT og Det

9 Tallene fra Statistisk sentralbyrå er imidlertid geografisk avgrenset til samiske bosettingsområder nord for Saltfjellet (samer som er bosatt andre steder i landet, er dermed ikke inkludert). Grunnen til dette er at det ikke registreres informasjon om etnisk tilhørighet for personer bosatt i Norge.

Jødiske Samfunn i Trondheim, kan vi anta at utvalget vårt ikke skiller seg markant fra norske jøder for øvrig, med unntak for den skjeve aldersfordelingen.

Til slutt vil vi kort nevne noen tekniske og metodiske forbehold ved organisasjonsundersøkelsen. Softwareprogrammet som spørreundersøkelsen ble programmert i, Questback, hadde to tekniske begrensninger sammenlignet med befolkningsundersøkelsen som ble gjennomført av Kantar TNS. For det første kan noe «støy» ha forekommet som følge av at det var teknisk mulig å huke av flere, gjensidig utelukkende svaralternativer på flersvarsspørsmål.¹⁰ For det andre utførte vi et listeeksperimentet i befolkningsundersøkelsen som det ikke var mulig å gjøre i Questback.¹¹

Det siste forbeholdet som er verdt å nevne, gjelder såkalt selvseleksjon, altså hvem som velger å svare på undersøkelsen. Det er tenkelig at medlemmer som har vært utsatt for hatytringer, har større tilbøyelighet til å svare på undersøkelsen enn dem som ikke har opplevd dette. I så fall vil omfanget av erfaringer med hatytringer være høyere i utvalget vårt enn i populasjonen (organisasjonene som helhet). Dette vil formentlig være et mindre problem i befolkningsundersøkelsen, der respondentene fikk en generell invitasjon fra Kantar TNS om å delta i en undersøkelse om «ytringsfrihetens vilkår i Norge», og der en betydelig andel av dem som ble invitert, valgte å svare (se over for nærmere beskrivelse av gjennomføringen av befolkningsundersøkelsen).

10 I flersvarsspørsmål er det mulig å krysse av for flere alternativer. Disse spørsmålene har imidlertid gjerne også alternativer som «vet ikke», «husker ikke», «nei, ingen av disse» etc. Det er ulogisk å for eksempel både velge et «ja»- og et «nei»-svar samtidig. Vi har forsøkt å luke bort slike inkonsekvente svar manuelt, men kan ikke utelukke at vi har oversett enkelttilfeller.

11 Listeeksperimentet ble utviklet for å måle avsendere av hatefulle ytringer. Vi vil publisere en egen rapport om dette høsten 2019.

3 Utsatthet for hatefulle ytringer

Vi begynner med å undersøke hvor mange som oppgir at de har blitt utsatt for hatefulle ytringer, hvor ofte de har opplevd dette, og på hvilke arenaer ytringene har blitt fremført. Dernest går vi dypere inn i ytringenes innhold og undersøker hvilke grunnlag hatefulle ytringer retter seg mot, og hvilke konkrete erfaringer respondentene har med utvalgte typer ytringer. Til slutt undersøker vi hvilke undergrupper som er mer eller mindre utsatt for hatefulle ytringer. I analysene sammenligner vi konsekvent LHBT-personer og den øvrige befolkningen med data fra befolkningsundersøkelsen. I tillegg rapporterer vi i enkelte tilfeller funn fra organisasjonsundersøkelsene i FRI, jødiske organisasjoner og samiske organisasjoner der vi anser dataene som robuste nok.

3.1 Erfaringer med å bli utsatt for ytringer av ulik alvorlighetsgrad

For å måle omfanget av erfaringer med hatefulle ytringer spurte vi respondentene om de *i løpet av det siste året* hadde blitt utsatt for hatefulle ytringer på *ni ulike arenaer*. Hatefulle ytringer ble definert som «ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende».¹²

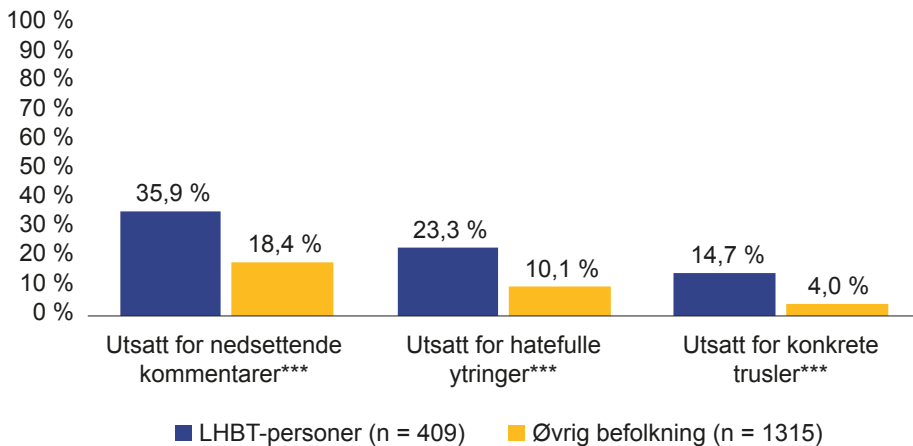
Respondentene fikk også spørsmål om erfaringer med *nedsettende kommentarer* og *konkrete trusler* i samme form, slik at vi kan sammenligne erfaringer med ytringer av ulik alvorlighetsgrad. I det følgende ser vi på andelen som svarte at de har blitt utsatt for det de opplevde som nedsettende ytringer, hatefulle ytringer eller konkrete trusler på minst én arena. Vi ser nærmere på de ulike arenaene under.

Figur 3.1 viser andelen som svarte at de i løpet av de siste tolv månedene hadde blitt utsatt for nedsettende kommentarer, hatefulle ytringer eller konkrete trusler på ulike arenaer. Som beskrevet i forrige kapittel er det viktig å understreke at

12 Spørsmålsformuleringen bygger på en tidligere undersøkelse om erfaringer med hatefulle ytringer (Nadim mfl. 2016), men med noen viktige endringer: 1) I den forrige undersøkelsen ble respondentene spurt om de hadde «mottatt», i stedet for «blitt utsatt for», hatefulle ytringer. 2) Videre spurte vi forrige gang om hatefulle ytringer i *sosiale medier*, mens vi i denne undersøkelsen spurte om erfaringer med hatefulle ytringer på en rekke ulike arenaer. 3) Det var ingen tidsavgrensning i den forrige undersøkelsen, mens vi nå spurte om erfaringer i løpet av det siste året. Disse endringene gjør at resultatene fra de to undersøkelsene ikke er direkte sammenlignbare.

resultatene vi rapporterer, baserer seg på respondentenes *subjektive vurderinger* og deres tolkning av hva som er nedsettende ytringer, hatefulle ytringer eller konkrete trusler. En persons vurdering av en ytring vil påvirkes av konteksten som ytringen er fremsatt i. I tillegg kan individuelle faktorer som tidligere erfaringer og psykologisk og fysisk styrke spille inn (Leets 2002).

Figur 3.1 Andel personer som er blitt utsatt for det de opplever som nedsettende ytringer, hatefulle ytringer og konkrete trusler, i løpet av det siste året. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året blitt utsatt for [nedsettende kommentarer / hatefulle ytringer / konkrete trusler] på noen av de følgende arenaene?» («I sosiale medier», «I kommentarfelt/nett-forum», «På e-post», «Telefon/SMS», «I nabolaget ditt», «På offentlig transport», «På skole/studiested», «På arbeidsplassen», «Andre arenaer, vennligst spesifiser:», «Har ikke blitt utsatt for [nedsettende kommentarer / hatefulle ytringer / konkrete trusler] i løpet av det siste året», «Husker ikke».) Definisjoner: «Med 'hatefulle' menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende»; «Med trusler menes ord eller handlinger som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt».

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Som forventet viser figuren at andelen som har blitt utsatt for de ulike typene ytringer, synker jo mer alvorlig ytring det er snakk om. Det er langt vanligere å bli utsatt for det man opplever som nedsettende kommentarer, enn for hatefulle ytringer, som igjen er vanligere enn konkrete trusler. Figuren viser også at LHBT-personer i langt større grad enn den øvrige befolkningen har opplevd å bli utsatt for de ulike typene ytringer. Blant LHBT-personene svarer 36 prosent at de har blitt utsatt for det de opplever som nedsettende kommentarer, i løpet av det siste året, mens 23 prosent svarer at de har blitt utsatt for hatefulle ytringer, og 15 prosent at de har blitt utsatt for konkrete trusler. De tilsvarende tallene for den øvrige befolkningen er 18, 10 og 4 prosent. Det vil si at det er dobbelt så

vanlig for LHBT-personene å ha blitt utsatt for det de opplever som hatefulle ytringer, og over tre ganger så vanlig å ha blitt utsatt for konkrete trusler sammenlignet med befolkningen for øvrig.

Det store flertallet av respondentene har ikke blitt utsatt for det de opplevde som hatefulle ytringer eller konkrete trusler, i løpet av det siste året. Samtidig ser vi at de fleste som har blitt utsatt for hatefulle ytringer i løpet av det siste året, har opplevd dette mer enn én gang, og det vanligste er å ha opplevd det fra to til fem ganger (se tabell 3.1). Blant LHBT-personer svarer 11 prosent at de har vært utsatt for hatefulle ytringer fra to til fem ganger, mens den tilsvarende andelen i befolkningen for øvrig er 5 prosent. Det er også relativt sett vanligere for LHBT-personer å ha blitt utsatt for flere enn fem hatytringer, men det er få som opplever svært mange hatytringer (flere enn ti).

Tabell 3.1 Antall ganger utsatt for hatefulle ytringer og konkrete trusler, i løpet av det siste året. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

Frekvens (blant dem som har vært utsatt)	Utsatt for hatefulle ytringer		Utsatt for konkrete trusler	
	LHBT	Øvrig bef.	LHBT	Øvrig bef.
1	2,5 %	1,9 %	3,7 %	1,3 %
2–5	11,2 %	5,2 %	6,3 %	1,1 %
6–10	5,5 %	1,6 %	2,8 %	0,5 %
11–50	2,0 %	0,6 %	1,1 %	0,3 %
Mer enn 50	0,9 %	0,4 %	0,7 %	0,2 %
Vet ikke / ubesvart	1,3 %	0,5 %	0,2 %	0,6 %
Har ikke vært utsatt for hatefulle ytringer / konkrete trusler det siste året	76,7 %	89,9 %	85,3 %	96,0 %
n	409	1315	409	1315

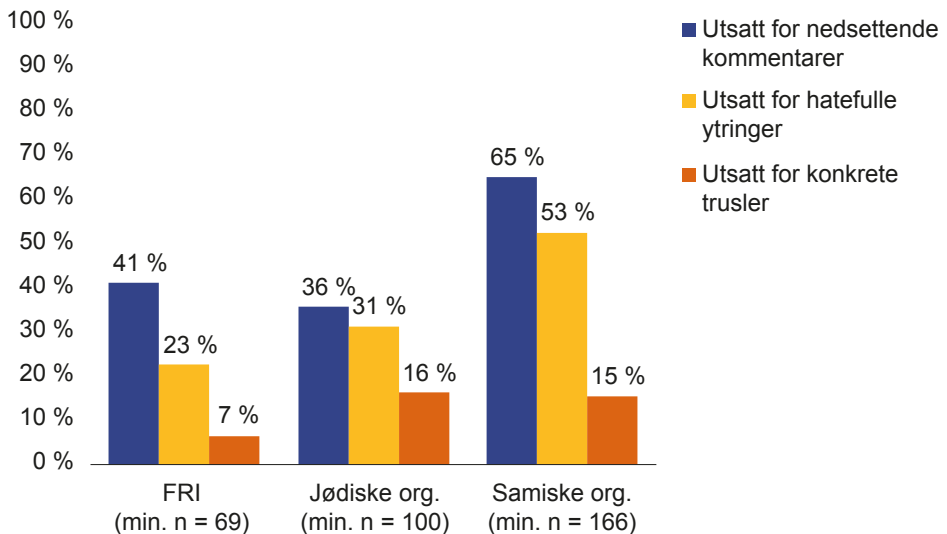
Spørsmålsformulering: «Omtrent hvor mange hatefulle ytringer / konkrete trusler har du blitt utsatt for i løpet av det siste året?» («1», «2–5», «6–10», «11–50», «Mer enn 50», «Vet ikke».)

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Tabell 3.1 viser videre at de som har blitt utsatt for det de opplever som konkrete trusler, i løpet av det siste året, rapporterer om færre opplevelser enn dem som har vært utsatt for hatytringer. Blant LHBT-personer som har opplevd konkrete trusler, er det likevel mest vanlig å ha opplevd dette fra to til fem ganger (6 prosent).

Figur 3.2 viser andelen av medlemmene i organisasjonsundersøkelsen som svarte at de hadde blitt utsatt for det de opplevde som nedsettende kommentarer, hatefulle ytringer eller konkrete trusler i løpet, av det siste året. Som i befolkningsundersøkelsen ser vi også her at flere har blitt utsatt for nedsettende kommentarer enn for hatefulle ytringer, mens færre har blitt utsatt for konkrete trusler. Samtidig ser vi at respondentene i organisasjonsundersøkelsen er klart mer utsatt for slike ytringer enn den øvrige befolkningen. Her er det imidlertid viktig å understreke at tallene fra organisasjonsundersøkelsen ikke er representative for de aktuelle befolkningsgruppene som helhet.

Figur 3.2 Andel personer som er blitt utsatt for det de opplever som nedsettende ytringer, hatefulle ytringer og konkrete trusler, i løpet av det siste året. Medlemmer av FRI, jødiske organisasjoner og samiske organisasjoner. Prosent.

Predikerte sannsynligheter, justert for kjønn, alder og utdanning.

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året blitt utsatt for [nedsettende kommentarer / hatefulle ytringer / konkrete trusler] på noen av de følgende arenaene?» («I sosiale medier», «I kommentarfelt/nett-forum», «På e-post», «Telefon/SMS», «I nabolaget ditt», «På offentlig transport», «På skole/studiested», «På arbeidsplassen», «Andre arenaer, vennligst spesifiser:», «Har ikke blitt utsatt for [nedsettende kommentarer / hatefulle ytringer / konkrete trusler] i løpet av det siste året», «Husker ikke».) Definisjoner: «Med 'hatefulle' menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende»; «Med trusler menes ord eller handlinger som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt».

Kilde: organisasjonsundersøkelsen

Blant de 69 medlemmene av FRI som svarte på undersøkelsen, sier 41 prosent at de har vært utsatt for det de oppfatter som nedsettende kommentarer, i løpet av det siste året, mens 23 prosent sier at de har vært utsatt for hatefulle ytringer, og

7 prosent at de har mottatt trusler. Hvis vi sammenligner med LHBT-utvalget i befolkningsundersøkelsen, ser vi at andelen som har vært utsatt for nedsettende ytringer og hatytringer, er på noenlunde samme nivå, mens det er halvparten så mange i FRI-utvalget som har vært utsatt for det de oppfatter som konkrete trusler.

Blant medlemmer av jødiske organisasjoner rapporterer 36 prosent at de har mottatt nedsettende ytringer, mens 31 prosent rapporterer at de har mottatt hatytringer, og 16 prosent at de har vært utsatt for konkrete trusler i løpet av det siste året. Her er det påfallende liten forskjell mellom andelen som sier at de har vært utsatt for henholdsvis nedsettende ytringer og hatytringer, selv om de to spørsmålene er ment å fange ytringer av ulik alvorlighetsgrad.

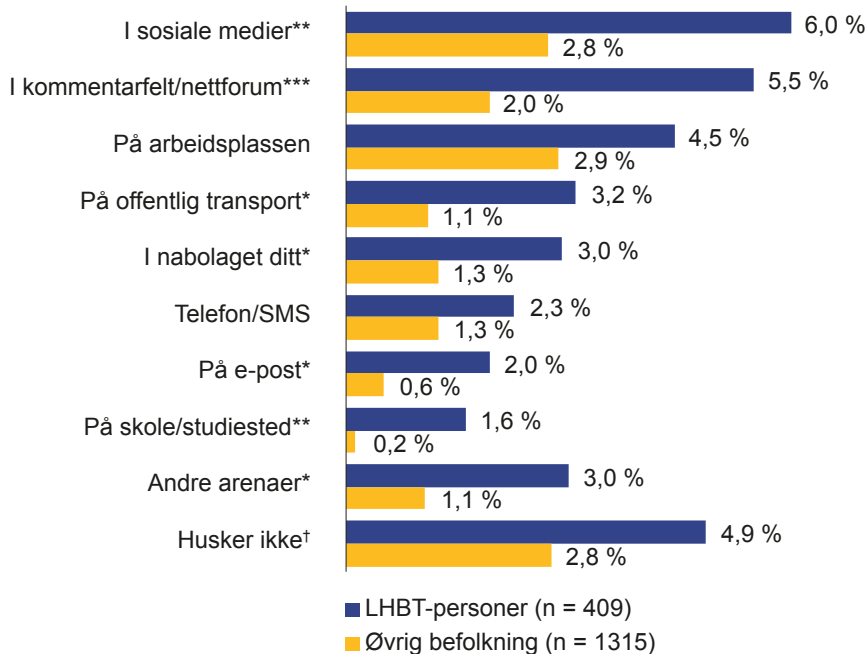
Medlemmene av de samiske organisasjonene skiller seg ut ved at flertallet av respondentene sier at de har mottatt nedsettende og hatefulle ytringer. Hele 65 prosent av medlemmene i de samiske organisasjonene sier at de har vært utsatt for nedsettende kommentarer, mens 53 prosent sier at de har vært utsatt for hatytringer i løpet av det siste året. Det er nærliggende å tolke de høye tallene til dels som en konsekvens av at NSR også er et politisk parti, og at medlemmene som har svart således, trolig er mer politisk aktive og ytrer seg oftere enn samer flest. Dermed er de også potensielt mer utsatt for hatytringer. Når det gjelder trusler, er medlemmer i samiske organisasjoner på nivå med medlemmene i jødiske organisasjoner og LHBT-personer i befolkningsutvalget, og 15 prosent rapporterer at de har vært utsatt for konkrete trusler.

3.2 På hvilke arenaer blir folk utsatt for hatefulle ytringer?

Hatefulle ytringer kan fremføres på mange ulike arenaer, både online og offline. Med den økte bruken og tilgjengeligheten av internett og sosiale medier har mulighetene for å ramme enkeltpersoner og grupper med hatefulle ytringer blitt sterkt utvidet, og den senere tiden har det særlig vært rettet oppmerksomhet mot hatefulle ytringer på internett. Selv om hatytringer på nett ikke nødvendigvis er noe substansielt annet enn hatytringer fremført på andre arenaer, er det knyttet noen spesifikke utfordringer til ytringer på nett. Blant annet kan ytringer på nett leve et langt liv i ulike formater og på ulike plattformer, og de kan lenkes til gjentatte ganger. Videre foregår mye av kommunikasjonen på internett på sosiale nettverksplattformer som ikke er underlagt nasjonal jurisdiksjon (Gagliardone mfl. 2015). Samtidig kan det være mer belastende å bli utsatt for ubehagelige ytringer ansikt til ansikt og i sitt nærmiljø enn gjennom en skjerm.

Vi spurte respondentene om de hadde blitt utsatt for hatefulle ytringer på ulike arenaer. Figur 3.3 viser på hvilke arenaer respondentene hadde opplevd å bli utsatt for hatefulle ytringer.

Figur 3.3 Andel personer som er blitt utsatt for det de opplever som hatefulle ytringer, på ulike arenaer. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året blitt utsatt for hatefulle ytringer på noen av de følgende arenaene? Med 'hatefulle' menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende.»

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Figuren viser at det er vanligst å bli utsatt for hatefulle ytringer på internett (sosiale medier og kommentarfelt/nettforum) og på arbeidsplassen. 5–6 prosent av LHBT-personene og 2–3 prosent av den øvrige befolkningen svarer at de har vært utsatt for hatefulle ytringer i sosiale medier eller i kommentarfelt/nettforum. I tillegg svarer 2 prosent av LHBT-personene og 0,6 prosent av den øvrige befolkningen at de har vært utsatt for hatefulle ytringer på e-post. Hvis vi slår sammen disse tre internettarenaene, finner vi at 11,3 prosent av LHBT-personene og 4,3 prosent av den øvrige befolkningen har vært utsatt for ytringer de opplever som hatefulle, på minst én internettarena.

I forrige undersøkelse svarte 7,2 prosent av et befolkningsrepresentativt utvalg at de hadde mottatt hatefulle ytringer i sosiale medier (Nadim mfl. 2016).

I denne undersøkelsen er det altså færre (2,8 prosent) av den øvrige befolkningen som sier at de har blitt utsatt for hatefulle ytringer i sosiale medier. En sannsynlig årsak til det lavere tallet er at vi denne gangen avgrenset spørsmålet til erfaringer i løpet av det siste året. I tillegg kan spørsmålsformuleringen i forrige runde også ha fanget opp opplevelser på andre internettarenaer.

4,5 prosent av LHBT-personene og 2,8 prosent i den øvrige befolkningen svarer at de har vært utsatt for hatytringer på arbeidsplassen. Hvis vi avgrenser utvalget til kun å gjelde dem som var i arbeid på undersøkelsestidspunktet (heltid, deltid eller selvstendig næringsdrivende), øker tallene til henholdsvis 5,7 og 3,8 prosent. Hatytringer på arbeidsplassen kan fremkomme i kommunikasjon mellom kolleger, eller det kan være ytringer fremsatt av brukere, kunder etc. Denne undersøkelsen forteller oss ikke hvilken kontekst som er vanligst.

Forskjellene mellom LHBT-personer og den øvrige befolkningen er særlig tydelig på internett, på offentlig transport og i nabolaget. På alle disse arenaene svarer mer enn dobbelt så mange LHBT-personer som personer i den øvrige befolkningen at de har blitt utsatt for hatefulle ytringer. LHBT-personer svarer også langt oftere «andre arenaer». De som svarte dette, fikk muligheten til å utdype svaret i fritekst. Eksempler på arenaer som ble beskrevet, var dataspill, fritidsaktiviteter og utesteder/restauranter.

Tabell 3.2 oppsummerer hvilke arenaer som var vanligst å bli utsatt for hatefulle ytringer på blant respondentene i organisasjonsundersøkelsen. Tabellen viser de arenaene som mer enn 5 prosent av respondentene krysset av for.

Tabell 3.2 Vanligste arenaer for hatefulle ytringer for ulike organisasjonsutvalg. Sortert etter andel svar.

	FRI	Jødiske organisasjoner	Samiske organisasjoner
1	I kommentarfelt/nettforum	I kommentarfelt/nettforum	I sosiale medier
2	I sosiale medier	I sosiale medier	I kommentarfelt/nettforum
3	På arbeidsplassen	På arbeidsplassen	I nabolaget ditt
4		I nabolaget ditt	På arbeidsplassen
5		På offentlig transport	På offentlig transport
6		På e-post	

Justert for kjønn, alder og utdanning.

Arenaer som mer enn 5 prosent av utvalgene har blitt utsatt for hatytringer på.

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året blitt utsatt for hatefulle ytringer på noen av de følgende arenaene? Med 'hatefulle' menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende.»

Kilde: organisasjonsundersøkelsen

Vi ser at også i organisasjonsutvalget er internett (sosiale medier, kommentarfelt/nettforum, i tillegg til e-post for medlemmer av jødiske organisasjoner) den arenaen hvor respondentene oftest blir utsatt for hatytringer. I alle organisasjonsutvalgene oppgir også mer enn 5 prosent av respondentene arbeidsplassen som en arena hvor de har blitt utsatt for hatytringer. Medlemmer av jødiske og samiske organisasjoner nevner også nabolaget og offentlig transport. Tabellen illustrerer dermed at hatytringer ikke utelukkende er et internettfenomen.

3.3 Hva ytringene er rettet mot

Så langt har vi sett på hvor mange som er blitt utsatt for det de selv oppfatter som hatefulle ytringer. Som vi var inne på i innledningen, brukes og forstås begrepet hatefulle ytringer i en videre forstand i dagligtalen enn det gjør innenfor forskningen på temaet og innenfor jussen. Et sentralt kriterium i definisjoner av hatefulle ytringer er at ytringen er rettet mot bestemte gruppekjennetegn eller et individs (antatte) gruppetilhørighet. Det er altså vesentlig hva som er *grunnlaget* for ytringen. En del av opplevelsene respondentene har rapportert om som hatefulle ytringer, vil falle utenfor en slik forståelse av hatytringer.

De respondentene som svarte at de hadde vært utsatt for hatefulle ytringer eller konkrete trusler i løpet av det siste året, fikk et oppfølgingsspørsmål om hva disse ytringene oftest var rettet mot. De kunne krysse av for ett eller flere

grunnlag, og svarlisten dekket alle grunnlagene som er vernet i straffeloven, i tillegg til andre gruppe- og individkjenntegn, og grunnlag som ikke inngår i konvensjonelle definisjoner av hatefulle ytringer. Tabell 3.3 viser hvor stor andel av respondentene som har vært utsatt for det de opplever som hatytringer og trusler, rettet mot de ulike grunnlagene. Også her er det viktig å ha i mente at respondentene vil kunne kategorisere de samme ytringene på ulik måte, og i mange tilfeller kan det være vanskelig å avgjøre hva som er grunnlaget for en ytring.

Tabell 3.3 Andel som har blitt utsatt for ytringer de opplevde som hatefulle, eller konkrete trusler, rettet mot ulike grunnlag. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

	Mottatt hatefulle ytringer			Mottatt konkrete trusler		
	LHBT	Øvrig bef.	Sig.	LHBT	Øvrig bef.	Sig.
Seksuell orientering	9,2 %	0,4 %	***	3,9 %	0,0 %	***
Kjønn	6,5 %	1,2 %	***	2,5 %	0,1 %	**
Utseende	5,9 %	1,5 %	***	2,0 %	0,3 %	**
Personlige egenskaper / personlighet	5,8 %	4,5 %		3,0 %	1,6 %	†
Politisk ståsted	4,1 %	2,1 %	*	2,8 %	0,5 %	***
Innholdet i argumentet ditt	2,5 %	2,5 %		1,8 %	1,2 %	
Yrke	2,3 %	1,8 %		2,5 %	0,7 %	**
Kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk	2,2 %	0,5 %	**	1,5 %	0,1 %	**
Funksjonsevne	1,7 %	1,6 %		0,9 %	0,3 %	
Hudfarge	1,4 %	0,5 %		0,3 %	0,2 %	
Nasjonalitet	1,3 %	0,8 %		0,9 %	0,2 %	
Folkegruppe	1,1 %	0,3 %		0,7 %	0,1 %	†
Etnisitet	0,8 %	0,4 %		0,9 %	0,1 %	*
Religion	0,4 %	0,8 %		0,5 %	0,1 %	
Annet	1,0 %	0,5 %		0,6 %	0,2 %	
Vet ikke	0,0 %	0,2 %		0,6 %	0,4 %	
n	409	1315		409	1315	

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Spørsmålsformulering: «Har de [hatefulle ytringene / konkrete truslene] oftest vært rettet mot din/ditt?» (flere svar mulig).

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Ikke overraskende er seksuell orientering det vanligste grunnlaget for hatefulle ytringer blant LHBT-personer. 9 prosent av LHBT-personene i undersøkelsen svarte at de hadde opplevd slike hatytringer i løpet av det siste året. Deretter følger hatytringer rettet mot kjønn, utseende og personlige egenskaper / personlighet. De to siste grunnlagene viser til individuelle kjennetegn og behøver således ikke å være knyttet til en persons gruppetilhørighet. Ytringer som retter seg mot ens utseende eller personlige egenskaper, kan være svært ubehagelige for mottakeren, men hvis de ikke retter seg mot gruppekjennetegn, vil ytringene i utgangspunktet ikke ramme andre enn nettopp mottakeren. Det er imidlertid viktig å bemerke at ytringer rettet mot individuelle kjennetegn, som utseende og personlige egenskaper / personlighet, kan være knyttet til respondentenes gruppetilhørighet, og vi vet ikke om respondentene har vært bevisste på skillet mellom ytringer knyttet til henholdsvis individ- og gruppekjennetegn i sine svar. Samtidig er det viktig å understreke at det var mulig å krysse av for flere grunnlag, og at 41 prosent av dem som svarte at de hadde vært utsatt for ytringer rettet mot personlige egenskaper / personlighet og/eller utseende, også svarte at de hadde vært utsatt for ytringer rettet mot minst ett gruppekjennetegn (seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe, funksjonsevne, kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk). Dermed er det lite trolig at tallene sterkt undervurderer forekomsten av ytringer rettet mot gruppekjennetegn.

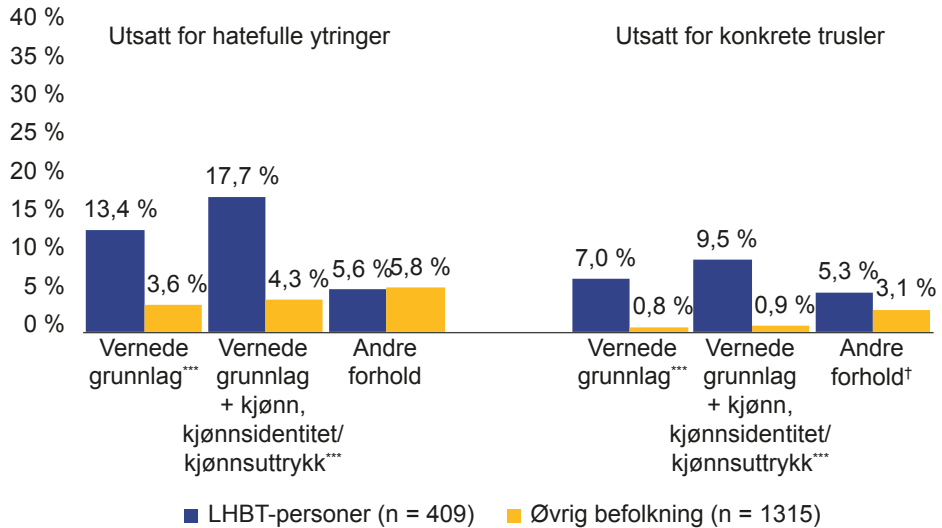
Når det gjelder trusler, er det igjen slik at for LHBT-personer rettes disse oftest mot deres seksuelle orientering. 4 prosent av LHBT-personene har opplevd konkrete trusler som retter seg mot deres seksuelle orientering, i løpet av det siste året. Truslene LHBT-personer utsettes for, følger stort sett samme mønster som de hatefulle ytringene: I tillegg til å være knyttet til seksuell orientering er truslene ofte knyttet til kjønn, utseende og personlige egenskaper / personlighet. Men når det gjelder trusler, kommer også politisk ståsted og yrke høyt opp på lista over vanlige grunnlag.

Når vi ser på hva slags typer hatefulle ytringer den øvrige befolkningen er utsatt for, tegner det seg et svært annerledes bilde. I den øvrige befolkningen er personlige egenskaper / personlighet det klart mest vanlige grunnlaget for det respondentene oppfatter som hatytringer. Deretter følger innholdet i argumentet deres, politisk ståsted og yrke. Det samme mønsteret finner vi når det gjelder innholdet i truslene den øvrige befolkningen har vært utsatt for. Alle disse grunnlagene knytter seg til individuelle kjennetegn eller holdninger/argumenter og faller dermed utenfor vanlige definisjoner av hatefulle ytringer.

I figur 3.4 har vi gruppert de ulike grunnlagene på samme måte som vi har gjort i tidligere publikasjoner (Nadim mfl. 2016), og vi skiller mellom følgende kategorier av respondenter:

- Personer som har vært utsatt for ytringer rettet mot *vernede grunnlag*. Dette er grunnlagene som inngår i straffeloven § 185 om hatefulle ytringer: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne.
- Personer som har vært utsatt for ytringer rettet mot *vernede grunnlag + kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk*. Dette er alle grunnlagene som inngår i straffeloven § 185, i tillegg til kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. Denne kategorien inkluderer dermed alle gruppekjenntegnene som det ble spurt om i undersøkelsen, og for enkelhets skyld vil vi tidvis bruke samlebetegnelsen «gruppekjenntegn».
- Personer som har vært utsatt for ytringer rettet mot *andre forhold*. Dette er grunnlagene som ikke knyttes til gruppekjenntegn, men som heller refererer til individuelle kjennetegn og egenskaper eller til holdninger/argumenter. I denne kategorien inkluderer vi dem som *kun* har mottatt det de oppfatter som hatefulle ytringer og trusler rettet mot dem som individ, det vil si rettet mot personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke, politisk ståsted og/eller innhold i argument. Respondenter som har krysset av for både et gruppekjenntegn og et annet kjennetegn, er ikke med i denne kategorien. Ytringer i denne kategorien faller dermed helt utenfor vanlige definisjoner av hatytringer.

Figur 3.4 Andel som har blitt utsatt for det de opplever som hatefulle ytringer eller konkrete trusler, rettet mot ulike kategorier av grunnlag. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Vernede grunnlag: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne. *Vernede grunnlag + kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk:* vernede grunnlag, i tillegg til kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold:* personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke, politisk ståsted og/eller innhold i argument.

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Figuren viser at LHBT-personer (13 prosent) er klart mer utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag enn den øvrige befolkningen (4 prosent). Når vi i tillegg legger til kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk, øker forskjellene ytterligere (18 mot 4 prosent). Dette understreker de betydelige forskjellene vi så i tabell 3.3 når det gjelder erfaringer med hatytringer rettet mot kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk, og viser at LHBT-personer oftere enn den øvrige befolkningen utsettes for hatytringer rettet mot gruppekjennetegn.

Som vi også var inne på over, viser figuren tydelig at den øvrige befolkningen som oftest har vært utsatt for ytringer med hatefull tone rettet mot andre forhold enn gruppekjennetegn. Dette er altså ytringer som faller utenfor begrepet om hatefulle ytringer, og som kanskje heller bør betegnes som hets. Det er ingen forskjell mellom LHBT-personer og befolkningen for øvrig når det gjelder andelen som kun har opplevd ytringer rettet mot andre forhold. Når vi over så at LHBT-personer mye oftere enn den øvrige befolkningen rapporterer å ha blitt

utsatt for det de selv opplevde som hatytringer, ser det altså ut til at dette også oftere gjelder ytringer som faller innenfor vanlige avgrensninger av begrepet.

Når det gjelder konkrete trusler, ser vi igjen at LHBT-personer er mer utsatt enn den øvrige befolkningen, og forskjellene er særlig store når det gjelder trusler rettet mot gruppekjennetegn (vernede grunnlag, kjønn, kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet). LHBT-personer får også litt oftere enn den øvrige befolkningen trusler rettet mot andre forhold, men denne forskjellen er bare signifikant på 0,1-nivået og er derfor beheftet med større statistisk usikkerhet.

3.3.1 Erfaringer med noen konkrete ytringer

En annen tilnærming vi har brukt for å få mer informasjon om hva slags typer hatytringer respondentene har vært utsatt for, er å stille spørsmål om deres erfaringer med konkrete ytringer av ulik art og alvorlighetsgrad. For å utvikle spørsmålene om mer konkrete erfaringer har vi bygget på tidligere studier av hatefulle ytringer rettet mot personer med nedsatt funksjonsevne (Beadle-Brown, Richardson, Guest, Malovic, Bradshaw & Himmerich 2014; Olsen mfl. 2016), men vi har justert disse spørsmålsformuleringene og i tillegg utviklet nye spørsmål. Det er vanskelig å lage konkrete spørsmål som samtidig skal kunne favne bredt, og et viktig hensyn da vi utviklet disse konkrete eksemplene på ytringer, var nettopp at de skulle fungere på tvers av grupper.

Vi spurte om respondentene hadde mottatt åtte forskjellige konkrete ytringer. Disse har ulik alvorlighetsgrad, og noen av formuleringene vil kunne være mer relevante for noen grupper enn for andre. Det første spørsmålet gjelder hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe man tilhører. Dette er et relativt overordnet spørsmål som er ment å dekke opplevelser med (hetsende) ytringer som er basert på stereotypier og fordommer. Tre av spørsmålene handler på ulike måter om forholdet mellom «sanne som» respondentene og samfunnet, og dekker ytringer om at man er en belastning for samfunnet, om at man ikke hører hjemme i Norge, og om at man er en trussel for samfunnet ved at «sanne som deg prøver å ta over landet». Formuleringen «sanne som deg» er tenkt å referere til respondentenes gruppetilhørighet, men lar det være åpent hva de selv definerer som relevant i denne sammenheng. De resterende spørsmålene refererer ikke direkte til gruppetilhørighet, men dekker nedsettende seksualiserte ytringer, hetsende ytringer om livsstilen til respondenten, ytringer om at man er ubehagelig å se på, og ytringer om at man ikke burde vært født eller ikke har rett til å leve. Den siste ytringen er den mest alvorlige av de konkrete ytringene vi spør om, da den helt eksplisitt er et angrep på mottakerens menneskeverd.

Tabell 3.4 oppsummerer hvor stor andel av respondentene som hadde opplevd ulike konkrete ytringer i løpet av det siste året. Spørsmålsformuleringen lød «Har du i løpet av det siste året opplevd noe av det følgende?», og det var mulig å svare «Ja, flere ganger», «Ja, én gang», «Nei, aldri» eller «Husker ikke». For enkelhets skyld viser tabellen den samlede andelen som svarte enten «Ja, flere ganger» eller «Ja, én gang».

Tabell 3.4 Andel som har opplevd ulike konkrete ytringer i løpet av det siste året. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

	LHBT	Øvrig bef.	Sig. LHBT-Øvrig bef.
Hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe du tilhører	42,9 %	13,8 %	***
Seksualiserte ytringer som du opplevde som nedsettende	35,8 %	7,9 %	***
Ytringer om at sånne som deg er en belastning for samfunnet	28,0 %	7,5 %	***
Hetsende ytringer om livsstilen din	27,4 %	6,8 %	***
Ytringer om at du er ubehagelig å se på	23,8 %	8,1 %	***
Ytringer om at du ikke burde vært født eller ikke har rett til å leve	16,0 %	3,2 %	***
Ytringer om at sånne som deg prøver å ta over landet	11,5 %	3,0 %	***
Ytringer om at sånne som deg ikke hører hjemme i Norge	11,3 %	3,1 %	***
N (min.)	403	1300	

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Prosenttallene er summen av andelen som svarte at de hadde opplevd ytringene henholdsvis én gang eller flere ganger.

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året opplevd noe av det følgende?» («Ja, flere ganger», «Ja, én gang», «Nei, aldri», «Husker ikke».)

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Tabellen viser at langt flere av respondentene i LHBT-utvalget enn i den øvrige befolkningen har opplevd alle typene ytringer vi spurte om. Den mest vanlige opplevelsen er å ha vært utsatt for hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe man tilhører. 43 prosent av LHBT-personene og 14 prosent i den øvrige befolkningen hadde opplevd slike ytringer i løpet av det siste året. Blant LHBT-personene svarte så mange som 33 prosent at de hadde opplevd denne typen ytring flere ganger, mens tilsvarende andel i den øvrige befolkningen var 11 prosent.

Videre viser tabellen at 36 prosent av LHBT-personene har vært utsatt for seksualiserte ytringer som de opplevde som nedsettende, i løpet av det siste året, mens det samme kun gjelder 8 prosent av den øvrige befolkningen.

Andre relativt vanlige ytringer for LHBT-utvalget er ytringer om at «sånne som deg er en belastning for samfunnet», «hetsende ytringer om livsstilen din» og «ytringer om at du er ubehagelig å se på». Mer enn 20 prosent i LHBT-utvalget har opplevd slike ytringer, mens det samme kun gjelder 7–8 prosent av den øvrige befolkningen.

16 prosent av LHBT-personene og 3 prosent i den øvrige befolkningen svarte også at de hadde opplevd ytringer om at de ikke burde vært født eller ikke har rett til å leve. Som beskrevet over er dette trolig den mest alvorlige ytringen vi spurte om. Dette bildet bekreftes når vi ser på sammenhengen mellom å ha opplevd denne ytringen og å ha vært utsatt for konkrete trusler. Vi så at 15 prosent av LHBT-personene svarte at de hadde vært utsatt for konkrete trusler i løpet av det siste året, og det er en god del overlapp mellom disse to variablene (korrelasjonsnivå (Pearson r) = 0,43).

Tabell 3.5 viser de vanligste konkrete ytringene respondentene i organisasjonsundersøkelsen har opplevd i løpet av det siste året. Ytringene som listes, er nevnt av minst 20 prosent av medlemmene.

Tabell 3.5 De vanligste konkrete ytringer organisasjonsmedlemmer har opplevd i løpet av det siste året. Medlemmer av FRI, jødiske organisasjoner og samiske organisasjoner.

	FRI	Jødiske organisasjoner	Samiske organisasjoner
1	Hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe du tilhører	Hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe du tilhører	Hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe du tilhører
2	Hetsende ytringer om livsstilen din	Ytringer om at sånne som deg prøver å ta over landet	Ytringer om at sånne som deg prøver å ta over landet
3	Ytringer om at sånne som deg prøver å ta over landet	Ytringer om at sånne som deg ikke hører hjemme i Norge	Ytringer om at sånne som deg er en belastning for samfunnet
4	Seksualiserte ytringer som du opplevde som nedsettende	Ytringer om at sånne som deg er en belastning for samfunnet	Ytringer om at sånne som deg ikke hører hjemme i Norge
5	Ytringer om at sånne som deg er en belastning for samfunnet	Seksualiserte ytringer som du opplevde som nedsettende	Hetsende ytringer om livsstilen din

Justert for kjønn, alder og utdanning.

Konkrete ytringer som mer enn 20 prosent av respondentene har opplevd i løpet av det siste året.

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året opplevd noe av det følgende?» («Ja, flere ganger», «Ja, én gang», «Nei, aldri», «Husker ikke».)

Kilde: organisasjonsundersøkelsen

Som i befolkningsundersøkelsen viser tabellen at også blant medlemmene i organisasjonene i undersøkelsen er det vanligst å ha blitt utsatt for hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe man tilhører. «Ytringer om at sånne som deg prøver å ta over landet» og «Ytringer om at sånne som deg er en belastning for samfunnet» går også igjen i alle de tre medlemsutvalgene. Mange medlemmer av FRI har i tillegg blitt utsatt for hetsende ytringer om livsstilen sin og seksualiserte ytringer som de opplevde som nedsettende. Medlemmer i jødiske og samiske organisasjoner har på sin side ofte opplevd ytringer om at de ikke hører hjemme i Norge.

3.4 Hvem er utsatt for hatefulle ytringer?

Vi har sett at det er et mindretall av befolkningen, både blant LHBT-personer og i den øvrige befolkningen, som har blitt utsatt for hatytringer og trusler i løpet av det siste året. Samtidig har LHBT-personer klart høyere sannsynlighet for å ha vært utsatt for hatytringer sammenlignet med befolkningen for øvrig. Her ser vi nærmere på andre forhold ved dem som har opplevd hatytringer og

trusler, og spør hvilke grupper som oftest blir utsatt for ulike former for hatytringer. Som over skiller vi mellom hatytringer rettet mot gruppekjennetegn, vernede grunnlag og andre forhold. Vernede grunnlag inkluderer utelukkende de grunnlagene som er vernet av straffeloven § 185, mens «andre forhold» reflekterer ytringer som folk selv oppfatter som hatytringer, men som faller utenfor vanlige definisjoner av fenomenet.

Tabell 3.6 gir en oversikt over hvor stor andel av respondentene i LHBT-utvalget og blant befolkningen for øvrig som svarte at de har vært utsatt for ulike typer ytringer det siste året, brutt ned på en rekke bakgrunnskjenntegn.

Vi ser at det ikke er statistisk signifikante forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder utsatthet for hatefulle ytringer. Blant LHBT-personer er det likevel en tendens at flere menn enn kvinner svarer at de har opplevd hatytringer rettet mot vernede grunnlag, mens flere kvinner enn menn svarer at de har opplevd hatytringer, når vi i tillegg inkluderer kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. Dette viser at kvinner i mye større grad enn menn er utsatt for hatytringer rettet mot kjønn og/eller kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet. En svakere, men lignende tendens ser vi også i den øvrige befolkningen. Tabellen viser videre en tendens til at flere menn enn kvinner har blitt utsatt for hatefulle ytringer rettet mot andre forhold. Disse funnene er i tråd med tidligere studier av opplevelser med hatefulle ytringer, som har vist at flere menn enn kvinner samlet svarer at de har mottatt hatefulle ytringer, men at denne forskjellen forsvinner når man ser på gruppekjennetegn som også inkluderer kjønn (Nadim mfl. 2016).

Tabell 3.6 Andel som har mottatt hatefulle ytringer rettet mot ulike kategorier av grunnlag. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

	Verneide grunnlag		Verneide grunnlag, kjønn, kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet		Andre forhold	
	LHBT	Øvrig bef.	LHBT	Øvrig bef.	LHBT	Øvrig bef.
Menn	15,1 %	4,2 %	15,9 %	4,5 %	6,3 %	6,8 %
Kvinner	11,4 %	3,1 %	19,9 %	4,1 %	4,8 %	4,8 %
Sig.						
Under 30 år	24,5 %	8,0 %	32,3 %	9,0 %	2,1 %	3,7 %
31–44 år	6,9 %	4,4 %	10,7 %	5,6 %	8,3 %	5,5 %
45–59 år	9,5 %	2,8 %	11,9 %	3,5 %	4,7 %	10,0 %
60 år eller eldre	9,2 %	1,2 %	9,2 %	1,2 %	8,7 %	3,5 %
Sig.	***	***	***	***		***
Grunnskole/VGS/fagutdanning	13,3 %	4,1 %	17,7 %	4,6 %	4,5 %	5,3 %
Universitet/høyskole	11,9 %	2,2 %	15,8 %	3,2 %	5,4 %	7,2 %
Sig.						
Oslo/Akershus	12,6 %	3,2 %	16,9 %	5,0 %	9,3 %	5,7 %
Østlandet ellers	15,5 %	2,9 %	19,6 %	3,4 %	1,9 %	4,8 %
Sør-/Vestlandet	10,2 %	4,2 %	15,2 %	4,2 %	5,7 %	6,4 %
Trøndelag/Nord-Norge	16,8 %	4,3 %	20,3 %	5,1 %	3,6 %	6,5 %
Sig.					†	
Kristen	9,0 %	2,0 %	10,6 %	2,1 %	5,4 %	6,3 %
Annen religion	25,1 %	40,4 %	45,4 %	40,4 %	16,7 %	4,4 %
Ikke religiøs	14,1 %	4,2 %	17,8 %	5,7 %	4,0 %	4,9 %
Sig.	†	***	***	***	*	
Innvandrerbakgrunn (1./2.-gen.)	18,2 %	12,4 %	18,2 %	13,8 %	6,2 %	8,0 %
Ikke innvandrerbakgrunn	13,0 %	3,1 %	17,7 %	3,7 %	5,6 %	5,7 %
Sig.		***		***		
Urfolk / nasjonal minoritet (sterk tilhørighet)	26,8 %	27,9 %	37,9 %	27,9 %	20,6 %	10,8 %
Urfolk / nasjonal minoritet (svak tilhørighet)	19,1 %	1,5 %	29,1 %	2,7 %	4,1 %	9,7 %
Ikke urfolk / nasjonal minoritet	11,9 %	3,2 %	15,1 %	3,8 %	4,6 %	5,4 %
Sig.	†	***	**	***	**	

	Vernede grunnlag		Vernede grunnlag, kjønn, kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet		Andre forhold	
	LHBT	Øvrig bef.	LHBT	Øvrig bef.	LHBT	Øvrig bef.
Varig nedsatt funksjonsevne (synlig)	21,8 %	6,7 %	30,6 %	8,2 %	12,4 %	7,8 %
Varig nedsatt funksjonsevne (ikke synlig)	24,7 %	4,9 %	30,1 %	6,9 %	7,9 %	11,8 %
Ikke varig nedsatt funksjonsevne	10,6 %	2,9 %	13,8 %	3,2 %	3,9 %	4,7 %
Sig.	**	*	***	**	*	**
n	409	1315	409	1315	409	1315

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Vernede grunnlag: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne. *Vernede grunnlag + kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk:* vernede grunnlag i tillegg til kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold:* personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke, politisk ståsted og/eller innhold i argument.

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Videre ser vi at unge er mer utsatt for hatytringer enn eldre. Spesielt blant LHBT-personer gir alder store utslag. Unge LHBT-personer (under 30 år) svarer mer enn dobbelt så ofte som eldre LHBT-personer at de har blitt utsatt for hatytringer rettet mot vernede grunnlag det siste året. Utdanningsnivå og geografisk bosted har liten betydning for om man har vært utsatt for hatytringer. Et unntak er ytringer rettet mot andre forhold, som LHBT-personer bosatt i Oslo og Akershus rapporterer oftere om enn personer bosatt på Østlandet ellers.

Respondenter som har oppgitt tilhørighet til en annen religion enn kristendom, er betydelig mer utsatt for hatytringer enn andre respondenter. Mer enn 40 prosent av respondentene (både blant LHBT-personer og blant øvrig befolkning) med «annen» religiøs tilknytning svarer at de har vært utsatt for hatytringer rettet mot gruppekjennetegn (vernede grunnlag + kjønn og kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet). Blant kristne og ikke-religiøse er tallene mye lavere. Forskjellene etter religiøs bakgrunn er særlig store i den øvrige befolkningen, hvor personer med annen religiøs bakgrunn har syv ganger større sannsynlighet enn kristne for å ha vært utsatt for hatytringer rettet mot gruppekjennetegn.

Det samme mønsteret finner vi når det gjelder innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn (enten innvandret selv eller barn av innvandrere) har klart høyere sannsynlighet for å ha blitt utsatt for hatytringer enn andre, og forskjellene er særlig store i den øvrige befolkningen. Her oppgir 12 prosent av

personer med innvandrerbakgrunn og 3 prosent av personer uten innvandrerbakgrunn at de har vært utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag.

Når forskjellene i utsatthet knyttet til «annen» religion og innvandrerbakgrunn er større i den øvrige befolkningen enn blant LHBT-personer, skyldes det at LHBT-personer uten disse kjennetegnene også er utsatt for hatytringer, mens den øvrige befolkningen som ikke tilhører disse kategoriene i liten grad er utsatt for hatytringer rettet mot vernede grunnlag.

Fordi det er få urfolk og nasjonale minoriteter med i dette utvalget, har vi som nevnt slått dem sammen til én gruppe, og vi skiller mellom personer med sterk eller svak familiebakgrunn som samisk, kvensk/skogfinsk, jødisk, romani/tater eller rom. Respondentene som oppga å ha familiebakgrunn fra urfolksgruppe eller nasjonal minoritet, svarte oftere enn dem som ikke hadde slik bakgrunn, at de hadde vært utsatt for de ulike typene hatytringer, og andelen var også høyere blant dem med sterk tilhørighet enn blant dem med svak tilhørighet.

Personer med varig nedsatt funksjonsevne er mer utsatt for alle typer hatytringer, uavhengig av om de har en synlig funksjonsnedsettelse eller ikke. Noe overraskende finner vi relativt små forskjeller i utsatthet for hatytringer mellom respondenter med synlig og ikke-synlig varig funksjonsnedsettelse.

Oppsummert ser det altså ut til at når LHBT-personer, personer med innvandrerbakgrunn og personer med en annen religiøs bakgrunn enn kristen er utsatt for ytringer med en hatefull tone, gjelder det ofte ytringer rettet mot deres gruppekjennetegn, altså mot vernede grunnlag og i tillegg mot kjønn eller kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet. Urfolk / nasjonale minoriteter og personer med nedsatt funksjonsevne følger et noe annet mønster, hvor de også er mer utsatt for ytringer med en hatefull tone rettet mot andre forhold. Denne kategorien inkluderer ytringer rettet mot blant annet personlige egenskaper / personlighet og utseende, og mot forhold som politisk ståsted. Det kan være at ytringene respondentene har rapportert om her, likevel refererer til deres posisjon som urfolk / nasjonal minoritet eller personer med nedsatt funksjonsevne. Fordi vi ikke har mer informasjon om ytringenes innhold, har vi ikke mulighet til å fange opp om denne typen kommentarer rent faktisk refererer til gruppekjennetegn eller ikke.

3.4.1 Tilhørighet i flere minoritetskategorier

Vi har sett at ulike minoritetskjennetegn kan gjøre at man er mer utsatt for hatefulle ytringer. Men folk kan høre til i flere sosiale kategorier samtidig. Det finnes en etter hvert stor litteratur om «interseksjonalitet», som er opptatt av at

ulike sosiale kategorier kan virke sammen og skape en særegen sårbarhet for forskjellsbehandling og diskriminering (jf. Crenshaw 1991). For eksempel kan det være mer belastende å være skeiv same enn å «kun» tilhøre én av disse minoritetskategoriene, og posisjonen som skeiv same kan innebære særegne utfordringer som ikke kan dekomponeres og enkelt knyttes til én av de to minoritetskjennetegnene.

Vi har anlagt et enkelt interseksjonelt perspektiv gjennom å undersøke om tilhørighet til flere minoritetsgrupper gir økt sårbarhet for å bli utsatt for hatytringer. For å undersøke dette har vi summert opp respondentenes minoritetskjennetegn, altså sett på hvor mange av de følgende kategoriene de tilhører: LHBT-person, innvandrerbakgrunn, annen religiøs bakgrunn (de som hverken er kristne eller ikke-religiøse), urfolk / nasjonal minoritet og nedsatt funksjonsevne. Med en slik opptelling er det da mulig å ha alt fra ingen til fem minoritetskjennetegn. Fordi svært få respondenter har tre eller flere minoritetskjennetegn, skiller vi i tabell 3.7 mellom ingen minoritetskjennetegn, ett minoritetskjennetegn og to eller flere minoritetskjennetegn.

Tabell 3.7 Andel som har mottatt hatefulle ytringer rettet mot ulike kategorier av grunnlag, ut fra hvor mange minoritetskjennetegn de har. LHBT-personer og øvrig befolkning samlet. Prosent.

	Vernede grunnlag	Vernede grunnlag, kjønn, kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet	Andre forhold
Ingen minoritetskjennetegn (n = 871)	2,1 %	2,4 %	4,5 %
Ett minoritetskjennetegn (n = 608)	5,6 %	7,3 %	6,1 %
To eller flere minoritetskjennetegn (n = 244)	20,7 %	26,2 %	10,0 %
Sig.	***	***	**

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Minoritetsgruppekjennetegn: LHBT, innvandrerbakgrunn, nedsatt funksjonsevne, nasjonal minoritet / urfolk, annen religion enn kristendom

Vernede grunnlag: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne. *Vernede grunnlag + kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk*: vernede grunnlag i tillegg til kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold*: personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke, politisk ståsted og/eller innhold i argument.

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Tabellen viser at sannsynligheten for å ha vært utsatt for hatytringer øker dersom respondentene har tilhørighet til flere minoritetsgruppekjennetegn, og dette gjelder uavhengig av hvilke grunnlag ytringene retter seg mot. Blant dem

som ikke har noen minoritetsgruppekjennetegn, svarer i overkant av 2 prosent at de har vært utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag. Går vi til gruppen som har ett minoritetskjennetegn, mer enn dobles andelen som svarer at de har vært utsatt for slike ytringer. Men økningen er enda større når vi går fra gruppen med ett til gruppen med to eller flere minoritetskjennetegn. Mens 6 prosent av dem med ett minoritetskjennetegn har vært utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag, svarer 21 prosent av dem med to eller flere kjennetegn at de har vært utsatt for slike ytringer. Når vi i tillegg tar med ytringer rettet mot kjønn eller kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet, øker andelen enda mer, fra 7 til 26 prosent. Disse funnene understreker at ulike minoritetstilhørigheter kan virke sammen og føre til betydelig høyere utsatthet for hatytringer.

3.4.2 Betydningen av egen netttadferd

Det er naturlig å anta at egen netttadferd har betydning for hvor utsatt man er for hatefulle ytringer. Når man eksponerer seg i sosiale medier, for eksempel ved å ytre politiske meninger eller delta aktivt i debatter med en hard tone, øker sannsynligheten for at man får reaksjoner og tilbakemeldinger av ulik art. Den forrige studien om hatefulle ytringer i sosiale medier viste at personer som ofte delte «meninger og synspunkter på internett», oftere enn andre hadde opplevd å motta hatefulle ytringer (Nadim mfl. 2016). I denne undersøkelsen har vi stilt flere detaljerte spørsmål om netttadferd. Tabell 3.8 viser sammenhengen mellom det å «ofte» eller «iblant» utføre ulike aktiviteter på internett og det å være utsatt for hatefulle ytringer rettet mot ulike grunnlag.

Tabell 3.8 Andel som har mottatt hatefulle ytringer rettet mot ulike kategorier av grunnlag, etter nettdferd. LHBT-personer og øvrig befolkning samlet. Prosent.

Nettdferd (ofte/iblant)	Vernede grunnlag	Vernede grunnlag, kjønn, kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet	Andre forhold
Gir uttrykk for politiske meninger eller synspunkter (n = 320)	11,7 %	14,6 %	8,2 %
Skriver innlegg i nettdebatter (kommentarfelt i nettavis, på Facebook e.l.) (n = 212)	8,2 %	12,2 %	10,2 %
Deltar i debatter med en hard tone (n = 85)	19,9 %	24,7 %	16,4 %
Skriver kommentarer som kan oppfattes som hetsende, rasistiske eller hatefulle* (n = 44)	27,2 %	38,0 %	19,0 %
Ingen av delene (n = 1310)	4,4 %	5,4 %	4,6 %

* Vi har slått sammen tre separate påstander om henholdsvis hetsende, rasistiske og hatefulle kommentarer.

Vernede grunnlag: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjons-
evne. *Vernede grunnlag + kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk:* vernede grunnlag i tillegg til kjønn og
kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold:* personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke, politisk
ståsted og/eller innhold i argument.

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Tabellen viser at alle former for nettdferd øker sannsynligheten for å ha blitt utsatt for hatefulle ytringer i løpet av det siste året. Blant dem som skriver innlegg i nettdebatter, svarer 8 prosent at de har vært utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag, mens andelen øker til 12 prosent når vi i tillegg tar med ytringer rettet mot kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. 10 prosent av dem som har skrevet innlegg i nettdebatter, svarer at de har vært utsatt for ytringer rettet mot andre forhold. Dette er omtrent dobbelt så høye tall sammenlignet med dem som ikke har utført noen av de opplistede aktivitetene. Blant dem som (i tillegg) har gitt uttrykk for politiske meninger eller synspunkter, øker sannsynligheten noe for å ha vært utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag.

Vi ser videre at andelen som har vært utsatt for hatefulle ytringer, øker markant dersom respondentene har deltatt i en debatt med en hard tone eller de selv har skrevet kommentarer som kan oppfattes som hetsende, rasistiske eller hatefulle. 20 prosent av dem som har deltatt i debatter med en hard tone, svarer at de har vært utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag, og andelen øker til 25 prosent når vi i tillegg tar med ytringer rettet mot kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. Blant dem som sier at de har skrevet kommentarer som kan oppfattes som hetsende, rasistiske eller hatefulle, svarer 27 prosent at de selv har

vært utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag. Denne andelen øker til 38 prosent når vi også tar med ytringer rettet mot kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. Det er imidlertid viktig å understreke at relativt få respondenter svarer at de ofte eller iblant deltar i debatter med en hard tone ($n = 85$) eller skriver kommentarer som kan oppfattes som hetsende, rasistiske eller hatefulle ($n = 44$), og følgelig må disse resultatene tolkes med varsomhet.

3.4.3 Oppsummerende analyse

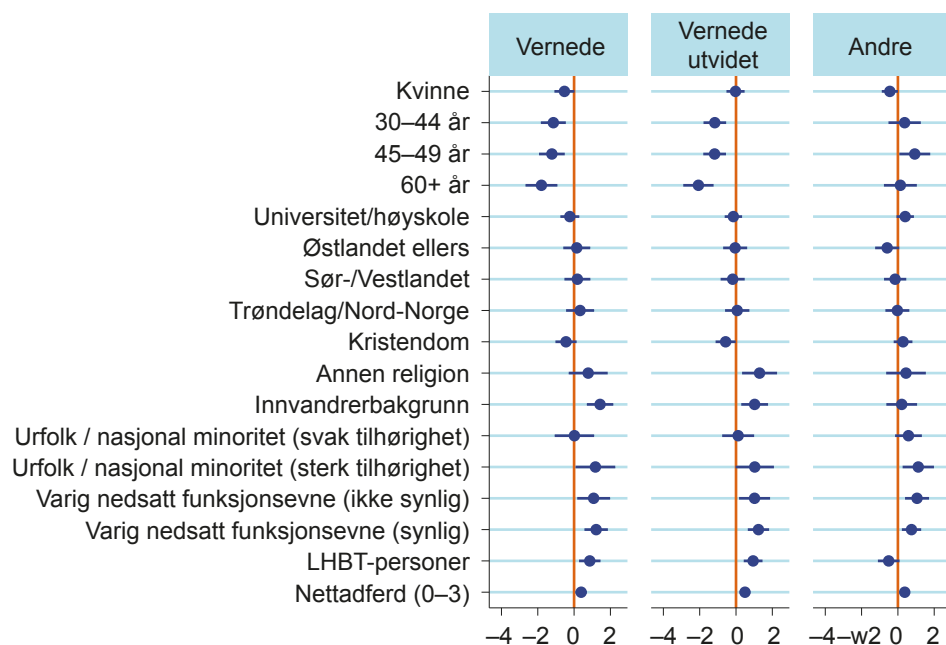
Hittil har vi undersøkt sammenhengen mellom bakgrunnskjennetegn, nettdadferd og erfaringer med hatefulle ytringer ved hjelp av enkle bivariate analyser. Det kan imidlertid tenkes at flere av variablene henger sammen. For eksempel kan årsaken til at unge oftere enn eldre har vært utsatt for hatefulle ytringer, være at unge oftere enn eldre er aktive i debatter i sosiale medier. For å undersøke hvilke kjennetegn som er viktigst når de ses i sammenheng, og om variasjonene knyttet til bakgrunnskjennetegn holder seg når vi tar høyde for nettdadferd, har vi estimert multivariate logistiske regresjonsmodeller. Denne metoden gjør det mulig å vurdere hvilken betydning hver enkelt variabel har (nettoeffekt) når man tar høyde for alle de andre variablene. Metoden korrigerer også for eventuelle utvalgsskjevheter langs de variablene vi måler.

Vi har estimert egne modeller for hver av de tre kategoriene hatefulle ytringer, det vil si ytringer rettet mot vernede grunnlag, ytringer rettet mot vernede grunnlag eller mot kjønn eller kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk (merket som «Vernede utvidet» i figuren), og ytringer rettet mot andre kjennetegn. Modellene inkluderer alle bakgrunnskjennetegnene fra tabell 3.6 over, i tillegg til nettdadferd. Dermed kan vi undersøke om funnene knyttet til bakgrunnskjennetegn også gjelder når vi tar hensyn til ulik nettdadferd. Er for eksempel unge mer utsatt for hatytringer enn eldre også når vi tar hensyn til at unge er mer aktive på nett? Vi har konstruert en samlet nettdadferdsvariabel basert på tre nettaktiviteter som innebærer at man uttrykker seg og debatterer på nettet («Gir uttrykk for politiske meninger eller synspunkter», «Skriver innlegg i nettdebatter (kommentarfelt i nettavis, på Facebook e.l.)», «Deltar i debatter med en hard tone»). Jo høyere verdi på variabelen dess flere av disse aktivitetene har respondentene utført. Variabelen som måler om respondentene selv har uttrykt hets, rasisme eller hat, er utelatt, fordi svært få svarer at de har gjort dette (se også kapittel 5).

Figur 3.5 oppsummerer resultatene av de logistiske regresjonsanalysene, mens de fulle regresjonsmodellene er inkludert i appendikset. I figuren indikerer markører som er plassert til høyre for den røde linjen, økt sannsynlighet for å ha blitt utsatt for hatefulle ytringer, mens markører til venstre for linjen indikerer

redusert sannsynlighet. De horisontale linjene på markørene viser estimatenes feilmarginer. Dersom disse linjene overlapper med den røde vertikale linjen, betyr det at avvikene ikke er statistisk signifikante ($p < 0,05$), og dermed at personer med disse kjennetegnene ikke har (statistisk signifikant) høyere/lavere sannsynlighet for å ha blitt utsatt for hatefulle ytringer. De to utvalgene (LHBT og øvrig befolkning) er i analysene slått sammen, men LHBT-personer er inkludert som en uavhengig variabel.

Figur 3.5 Variasjoner i erfaringer med å ha blitt utsatt for ytringer som oppleves som hatefulle, i løpet av det siste året. Rettet mot ulike grunnlag. Resultater fra logistisk regresjon.

Vernede grunnlag: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne. *Vernede grunnlag + kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk:* vernede grunnlag i tillegg til kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold:* personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke, politisk ståsted og/eller innhold i argument.

Referansekategorier: menn, under 30 år, VGS (høyeste utdanning), Oslo/Akershus, ingen religiøs tilhørighet, ikke innvandrerbakgrunn, ikke urfolk / nasjonal minoritet, ikke varig nedsatt funksjonsevne, ikke LHBT-personer.

Kilde: befolkningsundersøkelsen, n = 1628

Figuren viser at funnene som ble beskrevet over, i stor grad holder seg når vi ser dem i sammenheng og kontrollerer for nettadferd. Det betyr at forskjellene i hvor utsatt gruppene er for ulike typer ytringer, bare i begrenset grad kan forklares ved at gruppene har ulik nettadferd.

Resultatene viser at menn er noe mer utsatt enn kvinner ($p < 0,1$) for hatytringer rettet mot vernede grunnlag. Når vi justerer for andre kjennetegn ved respondentene, svarer 6,6 prosent av mennene og 4,3 prosent av kvinnene at de har vært utsatt for slike hatytringer. Kjønnsforskjellene forsvinner imidlertid når vi i tillegg inkluderer ytringer rettet mot kjønn og kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet. Årsaken er at flere kvinner enn menn har vært utsatt for hatytringer rettet mot akkurat disse kjennetegnene.

Figuren viser videre at unge er langt mer utsatt enn eldre for ytringer rettet mot vernede grunnlag. Markørene i figuren viser hvordan eldre respondenter skiller seg fra dem under 30 år. Justert for andre kjennetegn svarer 11 prosent av dem under 30 år og 2,6 prosent av dem over 60 år at de har vært utsatt for hatytringer rettet mot vernede grunnlag i løpet av det siste året. Andre grupper som er særlig utsatt for hatefulle ytringer rettet mot vernede grunnlag, er LHBT-personer (8 prosent), personer med en annen religion enn kristendom (11 prosent), personer med innvandrerbakgrunn (14 prosent), personer med familiebakgrunn fra urfolksgruppe eller nasjonal minoritet (sterk tilhørighet) (13 prosent) og personer med varig nedsatt funksjonsevne (10–11 prosent) (alle tall i parentes viser den predikerte andelen som svarer at de har vært utsatt for hatytringer, justert for andre kjennetegn ved respondentene). Personer med svak tilhørighet til urfolk eller nasjonal minoritet skiller seg ikke fra den øvrige befolkningen.

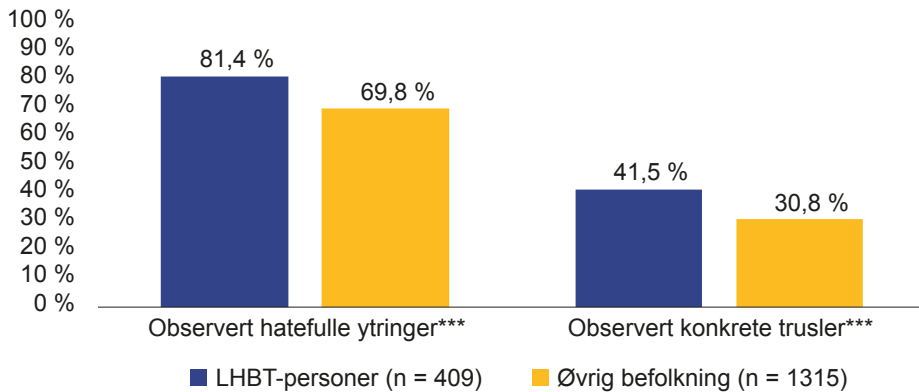
Det tegnes altså et klart bilde av at personer som tilhører bestemte (historisk utsatte) minoritetsgrupper, er mer utsatt for hatytringer enn andre. Ikke overraskende ser vi også at disse respondentene oftere enn andre oppgir å ha vært utsatt for hatytringer rettet mot vernede grunnlag. Samtidig, som vi har påpekt gjennomgående i rapporten, baserer funnene seg på respondentenes subjektive vurderinger av hva som er hatefulle ytringer, og det er ikke gitt hva som avgjør hvordan individer tolker erfaringene sine. På den ene side kan det tenkes at personer som har vært utsatt for hets og hatytringer over tid, blir «herdet», slik at terskelen for hva de oppfatter som alvorlig nok til å være verdt å rapportere, blir høyere. I så fall kan det være at resultatene underrapporterer erfaringer med hatytringer i utsatte grupper. På den annen side kan gjentatte erfaringer med å bli møtt med fordommer, diskriminering og hatytringer skape en sensibilitet for denne typen erfaringer. Forskningen peker for eksempel på at summen av mange mindre alvorlige erfaringer kan ha vel så sterk innvirkning på folk som færre mer alvorlige hendelser, og skape såkalt minoritetsstress (for eksempel Bowling 1999). Det kan altså hende at medlemmer av minoritetsgrupper er mer bevisste på og vare for denne typen ytringer, noe som vil gjøre at de kan ha en *lavere* terskel for å rapportere å ha opplevd hatytringer.

4 Observerte hatefulle ytringer og trusler

For å fange ulike typer erfaringer med hatefulle ytringer har vi i tillegg til å spørre om erfaringer med å være direkte mottaker også spurt om erfaringer med å ha observert slike ytringer. Som vi var inne på i innledningskapitlet, kan det å observere hatefulle ytringer ha skadevirkninger på både individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Hatefulle ytringer rettet mot for eksempel homofile kan påvirke andre som identifiserer seg som homofile, og forsterke deres opplevelse av å tilhøre en utsatt gruppe. I tillegg er slike ytringer egnet til å påvirke publikum mer generelt ved at de forsterker fordommer og kommuniserer en oppfatning om at det ikke er greit å være homofil (jf. Nilsen 2014: 8). Det er først når ytringene treffer et større publikum at de blir egnet til å skape hat mot enkelte grupper. I tråd med dette krever straffeloven § 185 at hatefulle ytringer er frem-satt offentlig eller i andres nærvær, dersom de skal kunne straffes.

På samme måte som vi har spurt respondentene om de har vært utsatt for ned-settende kommentarer, hatefulle ytringer og konkrete trusler i løpet av det siste året, har vi derfor også spurt om de i løpet av det siste året har *observert* hate-fulle ytringer og konkrete trusler på ulike arenaer. Figur 4.1 viser andelen av LHBT-personer og den øvrige befolkningen som svarte at de hadde observert slike ytringer på minst én arena.

Figur 4.1 Observerte ytringer som oppfattes som hatefulle, og konkrete trusler. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året observert at andre personer eller grupper har blitt utsatt for [hatefulle ytringer / konkrete trusler] på noen av de følgende arenaene?» («I sosiale medier», «I kommentarfelt/nettforum», «I tradisjonelle medier (TV, aviser, radio)», «På e-post», «Telefon/SMS», «I nabolaget ditt», «På offentlig transport», «På skole/studiested», «På arbeidsplassen», «Andre arenaer, vennligst spesifiser:», «Har ikke observert [hatefulle ytringer / konkrete trusler] i løpet av det siste året», «Husker ikke».) Definisjoner: «Med 'hatefulle' menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende»; «Med trusler menes ord eller handlinger som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt».

Kilde: befolkningsundersøkelsen

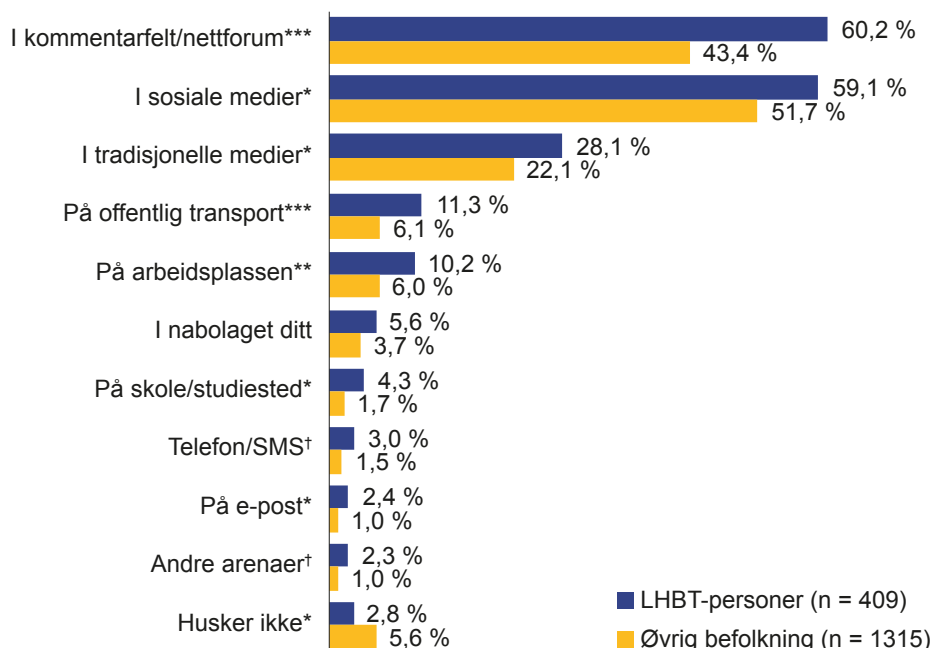
Figuren viser at det er vanlig å ha observert ytringer som man oppfatter som hatefulle, og en betydelig andel svarer også at de har observert konkrete trusler. Mens 36 prosent av LHBT-utvalget og 18 prosent av den øvrige befolkningen hadde vært utsatt for det de oppfattet som hatefulle ytringer, svarer henholdsvis 81 og 70 prosent at de har observert slike ytringer i løpet av det siste året. Et klart flertall av befolkningen har dermed vært vitne til det de oppfatter som hatefulle ytringer. Når det gjelder trusler, har vi sett at 15 prosent av LHBT-utvalget og 4 prosent av den øvrige befolkningen hadde vært utsatt for dette, mens henholdsvis 42 og 31 prosent svarer at de har observert konkrete trusler på minst én arena i løpet av det siste året. Selv om relativt få har vært utsatt for konkrete trusler, er det altså ikke uvanlig å ha vært vitne til slike ytringer.

Figuren viser videre at selv om LHBT-personer oftere har observert hatytringer og trusler enn befolkningen for øvrig, er forskjellene mindre enn når det gjelder å selv være utsatt for hatytringer og trusler.

Det er verdt å reflektere over at såpass mange svarer at de har observert hatefulle ytringer og konkrete trusler. De siste årene har det vært en del oppmerksomhet i mediene og i den offentlige debatten om netthets, hatefulle ytringer og trusler,

og vi kan ikke utelukke at en del svarer at de har observert slike ytringer, nett-opp fordi de har lest eller sett nyhetssaker om tematikken. For å vurdere dette kan vi undersøke hvilke arenaer respondentene svarte at de hadde observert hatefulle ytringer på i løpet av det siste året. Svarlisten var den samme som i spørsmålet om man hadde vært utsatt for hatefulle ytringer, men i tillegg la vi til alternativet «I tradisjonelle medier (TV, aviser, radio)».

Figur 4.2 Observert hatefulle ytringer på ulike arenaer. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året observert at andre personer eller grupper har blitt utsatt for hatefulle ytringer på noen av de følgende arenaene? Med 'hatefulle' menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende.»

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Internett peker seg ut som den klart vanligste arenaen for å observere hatefulle ytringer, og da særlig kommentarfelt, nettforumer og sosiale medier. Både når det gjelder kommentarfelt/nettforum, og når det gjelder sosiale medier, svarer 60 prosent av LHBT-personene at de har observert ytringer på disse arenaene det siste året som de oppfatter som hatefulle. I den øvrige befolkningen svarer 52 prosent at de har observert hatefulle ytringer i sosiale medier, og 43 prosent at de har observert det i kommentarfelt/nettforum.

Videre finner vi at så mange som 28 prosent av LHBT-personene og 22 prosent i den øvrige befolkningen svarer at de har observert hatefulle ytringer i tradisjonelle medier. Det å observere ytringer man oppfatter som hatefulle, i tradisjonelle medier kan bety at man har sett en person fremsette slike ytringer, men det kan også bety at man har lest, sett eller hørt saker som omhandler tematikken.¹³

Det er mye mindre vanlig å ha observert hatefulle ytringer på andre, «offline» arenaer. Forskjellene mellom LHBT-personer og den øvrige befolkningen er særlig tydelig når det gjelder kommentarfelt/nettforum. Dette kan bety at LHBT-personer har en sterkere bevissthet om hatytringer, og at de derfor oftere legger merke til slike ytringer i kommentarfeltene. Men det kan også bety at LHBT-personer har flere personer i sine nettverk i sosiale medier som utsettes for dette, og at de ferdes på andre deler av nettet enn den øvrige befolkningen, og at nettarenaene de er på, er mer utsatt for hatytringer. Selv om tallene er langt mindre, viser figuren også at LHBT-personer langt oftere enn den øvrige befolkningen har observert hatefulle ytringer på offentlig transport og på arbeidsplassen.

Majoriteten av dem som har observert hatefulle ytringer i løpet av det siste året, rapporterer at de har observert dette flere ganger (tabell 4.1). Det er svært få (1 prosent) som kun har vært vitne til én hatefull ytring, men ellers fordeler respondentene seg relativt jevnt med hensyn til hvor ofte de har observert hatefulle ytringer. Samtidig som LHBT-personer oftere enn den øvrige befolkningen rapporterer at de har observert hatefulle ytringer, ser vi at blant dem som har observert hatefulle ytringer, så har LHBT-personer også observert flere ytringer enn respondentene i den øvrige befolkningen. Til sammen 35 prosent av LHBT-personene og 26 prosent av den øvrige befolkningen svarer at de har observert hatytringer mer enn 10 ganger.

13 Sommeren 2018 var blant annet mye oppmerksomhet rettet mot en reportasje i Aftenposten om overlevende fra Utøya som blir utsatt for hets og trusler (se <https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/Eon852/De-overlevde-Utoya-Na-lever-de-med-drapstrusler>).

Tabell 4.1 Antall ganger observert hatefulle ytringer i løpet av det siste året. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

	Observert hatefulle ytringer	
	LHBT	Øvrig bef.
1	1,0 %	0,9 %
2–5	14,0 %	17,6 %
6–10	18,6 %	13,0 %
11–50	18,1 %	12,5 %
Mer enn 50	17,5 %	10,6 %
Vet ikke / ubesvart	12,1 %	15,6 %
Har ikke observert hatefulle ytringer det siste året	18,6 %	29,9 %
Sig. LHBT-Øvrig bef.	†	
n	409	1315

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Spørsmålsformulering: «Omtrent hvor mange hatefulle ytringer har du observert i løpet av det siste året?» («1», «2–5», «6–10», «11–50», «Mer enn 50», «Vet ikke».)

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Tabell 4.2 viser arenaene som flest medlemmer av organisasjonene svarte at de hadde observert hatefulle ytringer på. Arenaer nevnt av minst 20 prosent av medlemmene er inkludert i tabellen.

Tabell 4.2 De vanligste arenaene å observere hatefulle ytringer på for medlemmer av ulike organisasjoner. Sortert etter andel svar.

	FRI	Jødiske organisasjoner	Samiske organisasjoner
1	I kommentarfelt/nettforum	I sosiale medier	I sosiale medier
2	I sosiale medier	I kommentarfelt/nettforum	I kommentarfelt/nettforum
3	I tradisjonelle medier (TV, aviser, radio)	I tradisjonelle medier (TV, aviser, radio)	I tradisjonelle medier (TV, aviser, radio)
4			På arbeidsplassen

Justert for kjønn, alder og utdanning.

Arenaer som mer enn 20 prosent av utvalgene har blitt utsatt for hatytringer på.

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året observert at andre personer eller grupper har blitt utsatt for hatefulle ytringer på noen av de følgende arenaene? Med 'hatefulle' menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende».

Kilde: organisasjonsundersøkelsen

Tabellen viser det samme mønsteret som i befolkningsundersøkelsen. Internett (kommentarfelt/nettforum og sosiale medier) er den vanligste arenaen å observere hatefulle ytringer på. Deretter følger tradisjonelle medier. Blant medlemmene av samiske organisasjoner svarer også mer enn 20 prosent at de har observert hatytringer på arbeidsplassen i løpet av det siste året.

4.1 Type observerte hatytringer

Hva slags type hatytringer er det vanlig å observere? I likhet med spørsmålene om man hadde vært utsatt for hatefulle ytringer, ble spørsmålene om man hadde observert hatefulle ytringer, fulgt opp av et spørsmål om hva disse ytringene oftest ble rettet mot. Resultatene er oppsummert i tabell 4.3. Blant de mest vanlige grunnlagene for hatytringer er slike som kan knyttes til innvandringsbakgrunn, som etnisitet, religion og hudfarge. Politisk ståsted er også høyt oppe på lista. Mens seksuell orientering er et av de vanligste grunnlagene for observerte hatytringer i LHBT-utvalget (det nevnes av 45 prosent av dem som har observert ytringer de oppfattet som hatefulle), oppgis det langt sjeldnere av befolkningen for øvrig (15 prosent).

Tabell 4.3 Andel som har observert hatefulle ytringer rettet mot ulike grunnlag i løpet av det siste året. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

	LHBT	Øvrig bef.	Sig.
Etnisitet	45,1 %	31,7 %	***
Seksuell orientering	44,6 %	15,2 %	***
Politisk ståsted	43,9 %	42,5 %	
Religion	41,7 %	37,9 %	
Folkegruppe	30,4 %	20,8 %	***
Hudfarge	30,0 %	20,0 %	***
Kjønn	28,4 %	13,3 %	***
Kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk	27,9 %	8,0 %	***
Nasjonalitet	25,0 %	15,2 %	***
Personlige egenskaper / personlighet	22,9 %	20,6 %	
Utseende	15,4 %	11,7 %	†
Innholdet i argument	10,0 %	12,5 %	
Yrke	9,0 %	5,0 %	**
Funksjonsevne	6,7 %	4,2 %	†
Annet	1,1 %	0,9 %	
Vet ikke	0,6 %	1,9 %	†
n	409	1315	

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

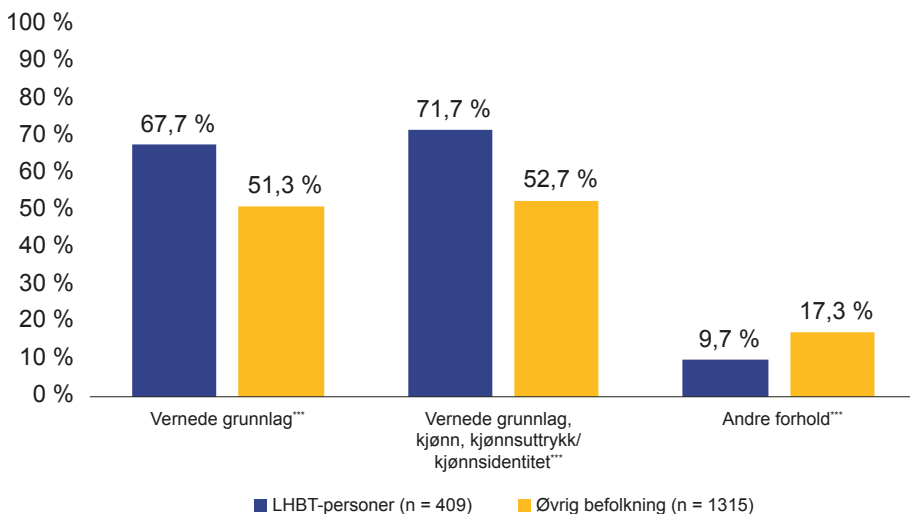
Spørsmålsformulering: «Hvis du tenker på den type hatefulle ytringer du har observert det siste året, var disse oftest rettet mot?» (flere svar mulig).

Kilde: befolkningsundersøkelsen

For de fleste grunnlagene oppgir LHBT-personene oftere enn den øvrige befolkningen å ha observert hatytringer, og forskjellene er særlig store når det gjelder seksuell orientering og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. LHBT-personer oppgir også klart oftere å ha observert hatytringer rettet mot kjønn, etnisitet, hudfarge, nasjonalitet og folkegruppe. Samtidig er det ikke statistisk signifikante forskjeller mellom LHBT-personer og befolkningen for øvrig når det gjelder ytringer rettet mot politisk ståsted, religion, personlige egenskaper eller innholdet i argumentet.

På samme måte som i analysene av direkte erfaringer med å bli utsatt for hatytringer og trusler har vi gruppert de ulike grunnlagene for hatytringer for å få et tydeligere bilde av hva slags typer hatytringer respondentene har observert. Figur 4.3 viser at det er klart mest vanlig å oppgi at man har observert hatytringer rettet mot gruppekjennetegn og vernede grunnlag, mens det er relativt få som sier at de utelukkende har observert ytringer rettet mot andre forhold. Rundt syv av ti LHBT-personer og fem av ti i den øvrige befolkningen oppgir altså å ha observert hatytringer, slik det er vanlig å definere slike ytringer, i løpet av det siste året.

Figur 4.3 Andel som har observert hatefulle ytringer rettet mot ulike kategorier av grunnlag. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Vernede grunnlag: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne. *Vernede grunnlag + kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk*: vernede grunnlag i tillegg til kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold*: personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke, politisk ståsted og/eller innhold i argument.

Kilde: befolkningsundersøkelsen

For å få en bredere forståelse av hvilke grupper som er utsatt for hets og hat, har vi spurt respondentene om de har hørt eller sett ulike ord brukt som skjellsord i løpet av det siste året. Mens mange av ordene i utgangspunktet er rene beskrivende betegnelser for ulike grupper, er noen av dem tydelig negativt ladet. Andelen som har hørt eller sett de ulike ordene brukt som skjellsord, er listet i tabell 4.4.

Tabell 4.4 Andel som har hørt eller sett ulike ord brukt som skjellsord i løpet av det siste året. LHBT-personer og øvrig befolkning. Prosent.

	LHBT	Øvrig bef.	
Homo, lesbe eller lignende	62,8 %	39,0 %	***
Innvandrere, utlending eller lignende	50,0 %	39,6 %	***
Tøs, hore eller lignende	46,1 %	25,7 %	***
Neger, svarting eller lignende	44,2 %	30,1 %	***
Muslim	39,8 %	30,6 %	***
Jøde	30,2 %	23,1 %	**
Krøpling, mongo, hemma eller lignende	26,2 %	17,7 %	***
Tater, sigøyner, rom eller lignende	22,2 %	15,0 %	***
Same, finn, lapp eller lignende	14,3 %	10,6 %	†
Norsking, potet, hviting eller lignende	10,3 %	7,1 %	*
N	409	1315	

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Spørsmålsformulering: «Har du i løpet av det siste året hørt eller sett noen av de følgende ordene brukt som skjellsord?» (flere svar mulig).

Kilde: befolkningsundersøkelsen

I tråd med funnene når det gjelder å observere hatefulle ytringer og trusler, ser vi at flere av LHBT-personene enn av den øvrige befolkningen oppgir å ha hørt eller sett de ulike ordene brukt som skjellsord i løpet av det siste året. I begge grupper er det mest vanlig å ha hørt/sett ord som «homo», «lesbe» eller lignende og «innvandrere», «utlending» eller lignende brukt på denne måten, selv om altså en klart større andel LHBT-personer oppgir å ha gjort det. Det er også verdt å merke seg at mens den øvrige befolkningen oppgir å ha hørt de ulike typene ord i like stor grad, rapporterer LHBT-personer oftest å ha hørt betegnelser knyttet til seksuell orientering. Andre typer betegnelser som ofte knyttes til innvandrerbakgrunn («muslim» og «neger, svarting e.l.»), er også vanlige å ha opplevd brukt som skjellsord, i tillegg til nedsettende betegnelser om kvinner («tøs, hore e.l.»).

Når det gjelder andre bakgrunnskjennetegn, viser materialet mer eller mindre forventede variasjoner når det gjelder det å ha hørt eller sett ord brukt som skjellsord i løpet av det siste året (se tabell 4.5). Personer med innvandrerbakgrunn har oftere enn andre hørt eller sett ord som «innvandrere», «utlending», «neger», «svarting», «tater», «sigøyner», «rom» eller lignende brukt på denne måten, mens personer med varig nedsatt funksjonsevne har oftere enn andre hørt

eller sett «krøpling», «mongo», «hemma», «norsking», «potet», «hving» eller lignende. Det er vanligere blant folk bosatt i Nord-Norge enn blant folk andre steder i landet å ha hørt «same», «finn», «lapp» eller lignende brukt som skjellsord, og personer med bakgrunn fra urfolk eller nasjonal minoritet har også oftere hørt eller sett disse ordene brukt på denne måten. I tillegg er det et gjennomgående trekk at menn og unge oftere enn kvinner og eldre svarer at de har hørt eller sett de ulike ordene brukt som skjellsord. Kvinner har imidlertid oftere enn menn hørt eller sett «tøs», «hore» eller lignende brukt på denne måten.

Organisasjonsundersøkelsen viser en lignende tendens. «Homo», «lesbe» eller lignende er den typen skjellsord flest medlemmer av FRI svarer at de har hørt eller sett i løpet av det siste året. Medlemmer av jødiske organisasjoner har på sin side oftest hørt eller sett «jøde» brukt som skjellsord, mens medlemmer av samiske organisasjoner oftest har hørt eller sett ord som «same», «finn» eller «lapp».

Det tegner seg altså et tydelig mønster av at folk oftere oppgir å ha hørt eller sett skjellsord knyttet til gruppekjennetegn de selv har. Dette kan bety at folk med ulike gruppekjennetegn er særlig utsatt for å være vitne til skjellsord som refererer til deres gruppetilhørighet. Det kan også indikere at folk er mer oppmerksomme på og vare for språkbruk som oppleves som relevant for dem selv.

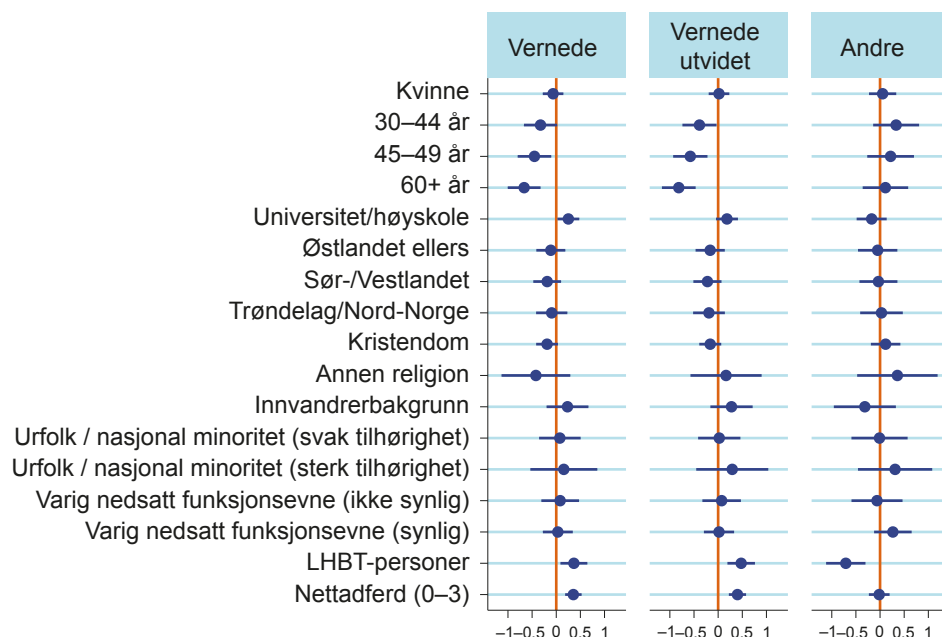
Vi spurte også om respondentene hadde opplevd at andre hadde brukt slike ord som skjellsord mot dem selv, i løpet av det siste året. Sammenlignet med den øvrige befolkningen svarte en langt større andel LHBT-personer at de hadde opplevd dette. 28 prosent av LHBT-personene og 10 prosent i den øvrige befolkningen svarte bekreftende på dette (tabell ikke vist). Andre grupper som også oftere enn andre svarte at de hadde opplevd at andre hadde brukt slike ord som skjellsord mot dem selv, i løpet av det siste året, var menn, unge, personer med en annen religion enn kristendom, personer med innvandrerbakgrunn, personer med bakgrunn fra urfolk / nasjonal minoritet (sterk tilhørighet) og personer med varig og synlig nedsatt funksjonsevne.

4.2 Hvilke grupper har oftest observert hatefulle ytringer?

Vi har sett at flertallet av respondentene har observert hatytringer, men er det likevel noe som kjennetegner dem som sier at de har observert hatytringer, sammenlignet med dem som ikke har gjort det? Figur 4.4 viser en oppsummering av logistiske regresjonsmodeller (tilsvarende figur 3.5 i kapittel 3) der vi undersøker ulike bakgrunnskjennetegn i sammenheng. De komplette regresjons-

modellene er inkludert som vedlegg. Som i forrige kapittel har vi estimert egne modeller for hver av de tre kategoriene hatefulle ytringer, det vil si ytringer rettet mot vernede grunnlag, ytringer rettet mot vernede grunnlag eller mot kjønn eller kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk (merket som «Vernede utvidet» i figuren) og ytringer rettet mot andre kjennetegn. Modellene inkluderer også de samme bakgrunnskjennetegnene som ble brukt i analysen i forrige kapittel.

Figur 4.4 Variasjoner i erfaringer med å ha observert ytringer som oppleves som hatefulle, i løpet av det siste året. Rettet mot ulike grunnlag. Resultater fra logistisk regresjon.

Vernede grunnlag: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne. *Vernede grunnlag + kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk*: vernede grunnlag i tillegg til kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold*: personlige egenskaper/personlighet, utseende, yrke, politisk ståsted og/eller innhold i argument.

Referansekategorier: menn, under 30 år, VGS (høyeste utdanning), Oslo/Akershus, ingen religiøs tilhørighet, ikke innvandrerbakgrunn, ikke urfolk / nasjonal minoritet, ikke varig nedsatt funksjonsevne, ikke LHBT-personer.

Kilde: befolkningsundersøkelsen, n = 1628

Figuren viser at det generelt er færre variasjoner når det gjelder det å ha observert hatytringer, sammenlignet med det å ha vært utsatt for slike ytringer (flere av markørene overlapper med den røde linjen). Det er ikke forskjeller mellom menn og kvinner når det gjelder det å ha observert hatefulle ytringer, og det gjelder uavhengig av hva ytringene er rettet mot. Unge (under 30 år) svarer

oftere enn andre at de har observert hatytringer rettet mot vernede grunnlag. Justert for andre kjennetegn svarer 64 prosent av dem under 30 år og 48 prosent av dem over 60 at de har observert slike hatytringer.

Figuren viser også at personer med høyere utdanning noe oftere enn dem med lavere utdanning svarer at de har observert hatytringer rettet mot vernede grunnlag. Denne forskjellen er imidlertid bare på 6 prosentpoeng (59 vs. 53 prosent) når vi justerer for andre kjennetegn ved respondentene. Videre ser vi at LHBT-personer oftere enn den øvrige befolkningen har observert hatytringer rettet mot vernede grunnlag, mens den øvrige befolkningen oftere har observert ytringer de oppfatter som hatefulle, men som retter seg mot andre forhold.

Til slutt viser figuren ikke overraskende at nettdadferd har betydning: Respondenter som gir uttrykk for politiske meninger og synspunkter, skriver innlegg i nettdebatter og/eller deltar i debatter med en hard tone, har oftere observert hatytringer rettet mot gruppeegenskaper og vernede grunnlag enn det andre har. Nettdadferd har imidlertid ingen betydning når det gjelder det å ha observert ytringer som oppleves som hatefulle, men som retter seg mot andre forhold.

5 Konsekvenser av hatefulle ytringer

Tidligere forskning har vist at hatytringer kan ha en rekke konsekvenser for dem som utsettes for dem, fra emosjonelle reaksjoner som frykt, utrygghet, lavere selvtillit og tap av verdighet til konkrete adferdsendringer som tilbaketrekking fra offentlige arenaer og økt forsiktighet med å ytre seg (Boeckmann & Liew 2002; Boeckmann & Turpin-Petrosino 2002; Eggebø & Stubberud 2016; Gelber & McNamara 2016; Herek mfl. 2002; Leets 2002; Pew Research Center 2014). Hatytringer kan ha konsekvenser på gruppe- og samfunnsnivå. Siden hatefulle ytringer er rettet mot grupper og ikke mot enkeltindividet i seg selv, kan det å observere eller være vitne til hatefulle ytringer rettet mot en gruppe man identifiserer seg med, ha skadevirkninger. Også mer generelt kan vi se for oss at det å være vitne til en hard og hatefull tone kan virke skremmende også for dem som ikke rammes direkte av hatet.

I denne undersøkelsen ønsket vi å fange et spekter av mulige konsekvenser av å være utsatt for eller observere hatytringer. Vi har derfor inkludert spørsmål både om emosjonelle reaksjoner og om adferdsendringer, og vi har lagt vekt på å fange opp ikke bare hvordan hatytringer kan føre til tilbaketrekking, men også hvordan de potensielt kan føre til mobilisering og motivasjon for å debattere og ytre seg.

Respondentene som oppga at de hadde vært utsatt for eller hadde observert hatefulle ytringer, ble spurt om i hvilken grad opplevelsen hadde ført til en rekke ulike potensielle konsekvenser. De som selv hadde vært utsatt for hatefulle ytringer, fikk spørsmålene knyttet til det å selv være utsatt, mens de som kun hadde observert hatefulle ytringer, fikk spørsmålene knyttet til det å observere. Alle spørsmålene ble besvart på en skala fra «i svært stor grad» (5) til «overhodet ikke» (1). Tabell 5.1 viser gjennomsnittet for de ulike typene konsekvenser etter om man har vært utsatt for eller har observert hatytringer. Jo høyere tall, jo sterkere oppfatter respondentene at opplevelsen med hatytringer har ført til de ulike konsekvensene.

Tabell 5.1 Ulike typer konsekvenser av å motta og å observere hatefulle ytringer. LHBT-personer og øvrig befolkning. Gjennomsnitt av skala 1–5 hvor 1 er «overhodet ikke» og 5 er «i svært stor grad».

KONSEKVENSER (snitt 1–5)	Utsatt for hatefulle ytringer			Observerte hatefulle ytringer		
	LHBT	Øvrig bef.	Sig.	LHBT	Øvrig bef.	Sig.
Jeg har blitt opprørt og sint	3,4	3,2		3,6	3,3	***
Jeg har følt meg deprimert eller nedtrykt	2,8	2,5		2,2	1,8	***
Jeg har følt meg utrygg	3,2	2,4	***	2,1	1,6	***
Jeg holder oftere mine meninger for meg selv	2,9	2,7		3,0	3,0	
Jeg har blitt mer forsiktig med å si min mening offentlig	2,8	2,5	*	2,7	2,4	**
Jeg har blitt mer engasjert i saker som er viktige for meg	3,2	3,0		3,1	2,8	***
Jeg har deltatt i flere debatter om saker som er viktige for meg	2,6	2,3	†	2,1	1,8	***
n (min.)	90	127		239	789	

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Spørsmålsformulering: «I hvilken grad har [opplevelser med å bli utsatt for hatefulle ytringer / det å observere hatefulle ytringer] ført til noe av det følgende?»

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Den vanligste konsekvensen – på tvers av utvalgene og både blant dem som har vært utsatt for og blant dem som har observert hatefulle ytringer – er å ha blitt opprørt og sint. Gjennomsnittsverdien på denne varierer mellom 3,2 (personer i øvrig befolkning som har vært utsatt) og 3,6 (LHBT-personer som har observert) på en skala fra 1 til 5. En annen konsekvens som slår ut bredt på tvers av utvalgene, er å ha blitt mer engasjert i saker som er viktige for en. Dette viser at hatytringer også kan virke mobiliserende.

En tydelig forskjell mellom LHBT-personer og den øvrige befolkningen, og også mellom dem som selv har vært utsatt for og dem som har observert hatytringer, er følelsen av utrygghet. LHBT-personer som har erfart hatytringer, oppgir i klart større grad enn den øvrige befolkningen med lignende erfaring at de har følt seg utrygge, og de som selv har vært utsatt for hatytringer, oppgir dette oftere enn dem som har observert slike ytringer. LHBT-personer svarer også oftere enn befolkningen for øvrig at de har blitt mer forsiktige med å si sin mening offentlig.

Generelt viser tallene en tendens til at hatytringer har alvorligere konsekvenser for LHBT-personer enn for befolkningen for øvrig. Dette kan henge sammen med at ytringene LHBT-personer mottar, oftere er rettet mot deres seksuelle orientering (se kapittel 3) og dermed sannsynligvis oppleves som noe som rammer en viktig del av hvem de er. Til sammenligning mottar den øvrige befolkningen som oftest ytringer rettet mot andre forhold, som personlige egenskaper / personlighet, innholdet i argumentet deres eller politisk ståsted, noe som kan oppleves som mindre nært og belastende.

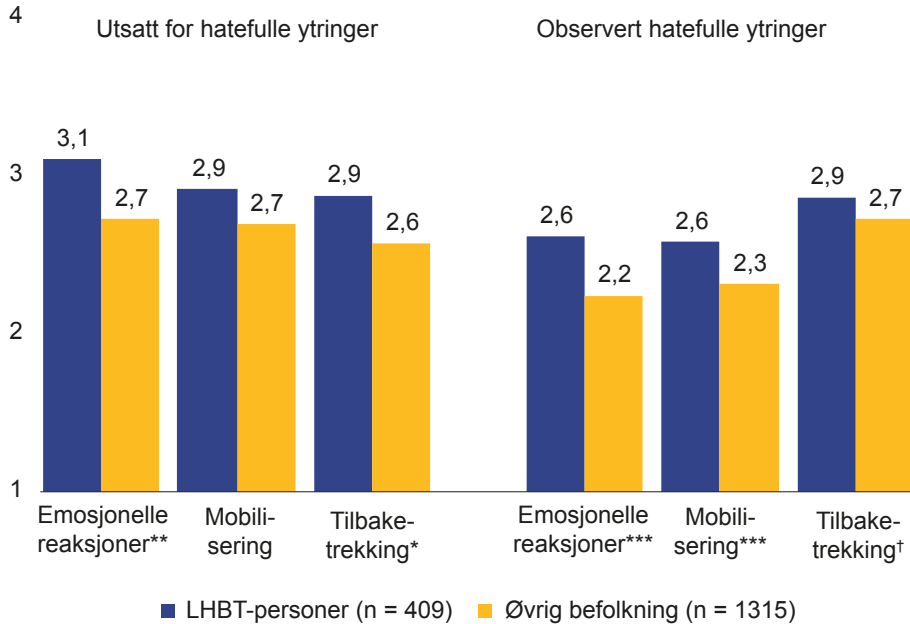
Vi kunne forvente at konsekvensene av å observere hatytringer er betydelig mindre enn konsekvensene av å motta slike ytringer. Likevel viser tabell 5.1 at gjennomsnittsscorene er relativt like. Et viktig unntak er som nevnt i hvilken grad opplevelsen har ført til at man føler seg utrygg. Det å føle seg utrygg er en sterk følelsesmessig reaksjon, og denne reaksjonsformen ser dermed ut til å være mer vanlig blant dem som selv har blitt utsatt for hatytringer.

For å redusere kompleksiteten i materialet og få et tydeligere bilde av konsekvensene av hatefulle ytringer har vi ved hjelp av en faktoranalyse¹⁴ gruppert de ulike typene konsekvenser i tre kategorier:

- *emosjonelle reaksjoner*, som inkluderer «Jeg har blitt opprørt og sint», «Jeg har følt meg deprimert eller nedtrykt» og «Jeg har følt meg utrygg»
- *mobilisering*, som inkluderer «Jeg har blitt mer engasjert i saker som er viktige for meg» og «Jeg har deltatt i flere debatter om saker som er viktige for meg»
- *tilbaketrekking*, som inkluderer «Jeg holder oftere mine meninger for meg selv» og «Jeg har blitt mer forsiktig med å si min mening offentlig»

¹⁴ En faktoranalyse grupperer enkeltvariabler etter hvor sterkt de korrelerer. Med andre ord er det en sterk sammenheng i svarmønstrene for de konsekvensene som er gruppert sammen.

Figur 5.1 Ulike typer konsekvenser av å motta og å observere hatefulle ytringer. LHBT-personer og øvrig befolkning. Gjennomsnitt av skala 1–5 hvor 1 er «overhodet ikke» og 5 er «i svært stor grad».

Vektet etter kjønn, alder, utdanning og geografi.

Sig: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Emosjonelle reaksjoner: «Jeg har blitt opprørt og sint», «Jeg har følt meg depriment eller nedtrykt» og «Jeg har følt meg utrygg». Mobilisering: «Jeg har blitt mer engasjert i saker som er viktige for meg» og «Jeg har deltatt i flere debatter om saker som er viktige for meg». Tilbaketrekking: «Jeg holder oftere mine meninger for meg selv» og «Jeg har blitt mer forsiktig med å si min mening offentlig».

Kilde: befolkningsundersøkelsen

Figuren viser at LHBT-personer i større grad enn den øvrige befolkningen får emosjonelle reaksjoner eller reagerer med tilbaketrekking som følge av å ha mottatt hatefulle ytringer. Mens 13 prosent av LHBT-personene i ganske eller svært stor grad har opplevd emosjonelle reaksjoner eller mobilisering som følge av å ha vært utsatt for slike ytringer, er de tilsvarende andelene henholdsvis 3 og 6 prosent for den øvrige befolkningen (tabell ikke vist). Videre har 21 prosent av LHBT-personene reagert med tilbaketrekking i ganske eller svært stor grad, mens det samme gjelder 14 prosent av den øvrige befolkningen.

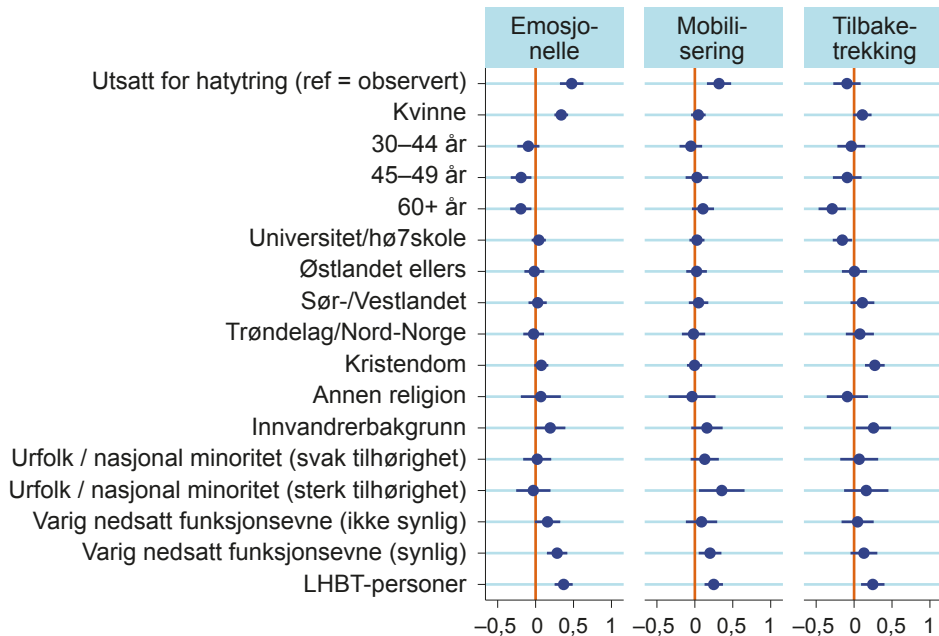
Tabellen viser også at de som selv har vært utsatt for hatefulle ytringer, generelt reagerer sterkere enn dem som (bare) har observert slike ytringer. Også her

opplever LHBT-personer større konsekvenser enn den øvrige befolkningen, særlig når det gjelder emosjonelle reaksjoner og mobilisering.

Hvordan varierer reaksjoner på å ha vært utsatt for eller å ha observert hatytringer etter andre bakgrunnskjennetegn? Figur 5.2 oppsummerer resultater fra lineære regresjonsmodeller (OLS). Som i tilsvarende analyser tidligere i rapporten betyr markører plassert til høyre for den røde linjen økt sannsynlighet for en bestemt reaksjon, mens markører til venstre for linjen indikerer redusert sannsynlighet. De horisontale linjene på markørene viser feilmarginer ($p < 0,05$).

Alle respondentene er samlet i analysene, mens det å ha vært utsatt for hatytringer og det å være LHBT-person er inkludert som uavhengige variabler. For øvrig har vi også inkludert de samme bakgrunnskjennetegnene som i analysene i de to forrige kapitlene, med unntak for variabelen som måler nettdadferd. Modellene viser at personer som har vært utsatt for hatefulle ytringer, i større grad enn dem som (bare) har observert slike ytringer, reagerer emosjonelt og med å mobilisere. Sannsynligheten for at man trekker seg tilbake, er derimot like stor dersom man har observert hatytringer. Videre bekrefter tabellen at LHBT-personer reagerer sterkere enn den øvrige befolkningen på alle tre målene.

Figur 5.2 Sammenhengen mellom ulike konsekvenser av hatytringer og bakgrunnskjetnetegn. Resultater fra OLS-regresjon.

Emosjonelle reaksjoner: «Jeg har blitt opprørt og sint», «Jeg har følt meg deprimeret eller nedtrykt» og «Jeg har følt meg utrygg». *Mobilisering:* «Jeg har blitt mer engasjert i saker som er viktige for meg» og «Jeg har deltatt i flere debatter om saker som er viktige for meg». *Tilbaketrekking:* «Jeg holder oftere mine meninger for meg selv» og «Jeg har blitt mer forsiktig med å si min mening offentlig».

Referansekategorier: menn, under 30 år, VGS (høyeste utdanning), Oslo/Akershus, ingen religiøs tilhørighet, ikke innvandrerbakgrunn, ikke urfolk / nasjonal minoritet, ikke varig nedsatt funksjonsevne, ikke LHBT-personer.

Kilde: befolkningsundersøkelsen, n (min.) = 1176

Videre viser figuren at kvinner i større grad enn menn opplever emosjonelle reaksjoner på hatefulle ytringer, og at de i noe større grad også oppgir tilbaketrekking som konsekvens. Eldre aldersgrupper har i mindre grad emosjonelle reaksjoner enn yngre, og den eldste aldersgruppen (over 60 år) har også mindre sannsynlighet for tilbaketrekking sammenlignet med dem under 30 år. Personer med høyere utdanning har på sin side mindre sannsynlighet for tilbaketrekking sammenlignet med personer uten høyere utdanning. Det er ingen kjønns-, alders- eller utdanningsforskjeller knyttet til det å reagere med mobilisering.

Figuren viser videre at personer med kristen bakgrunn har økt sannsynlighet for tilbaketrekking sammenlignet med ikke-religiøse. Personer med innvandrerbakgrunn reagerer i større grad enn andre med tilbaketrekking, og også i noe større grad med emosjonelle reaksjoner. Urfolk / nasjonale minoriteter (sterk

tilhørighet) reagerer på sin side i større grad med mobilisering. Personer med varig nedsatt funksjonsevne har i større grad enn andre emosjonelle og mobiliserende reaksjoner i møte med hatefulle ytringer.

Det tegner seg altså ikke et entydig bilde av reaksjonsmønsteret til ulike grupper, men analysene i dette kapitlet understreker at erfaringer med hatytringer kan ha ulike typer konsekvenser, både frykt og tilbaketrekking – og økt mobilisering.

6 Oppsummering og avslutning

Formålet med denne rapporten har vært å frembringe kunnskap om erfaringer med hatefulle ytringer i ulike grupper i befolkningen. Rapporten bygger på to spørreundersøkelser: 1) en befolkningsundersøkelse hvor vi har trukket et ekstra utvalg (oversamplet) av LHBT-personer, og 2) en organisasjonsundersøkelse blant medlemmer av utvalgte organisasjoner som representerer ulike minoritetsgrupper. Mens befolkningsundersøkelsen dekker befolkningen generelt og LHBT-personer spesielt, retter organisasjonsundersøkelsen seg mot jøder, samer og seksuelle minoriteter. Vi sendte også undersøkelsen til muslimske organisasjoner og organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne, men vi fikk såpass få svar fra disse at de ble utelatt i analysene.

Selv om det samme spørreskjemaet ble benyttet i de to undersøkelsene, har de ulike formål. Formålet med befolkningsundersøkelsen var å kartlegge omfang og konsekvenser av hatefulle ytringer blant LHBT-personer og den øvrige befolkningen som helhet. I tillegg ga denne undersøkelsen, med utgangspunkt i detaljerte bakgrunnsspørsmål, muligheten til å studere enkelte grove kategorier av andre minoritetsgrupper som tilfeldigvis ble trukket ut til å delta i befolkningsundersøkelsen. Disse gruppene omfattet personer med annen religion enn kristendom, personer med innvandrerbakgrunn, personer med tilhørighet til urfolksgruppe eller nasjonal minoritet, og personer med varig nedsatt funksjonsevne. Organisasjonsundersøkelsen hadde først og fremst et metodisk og eksplorerende formål, og egner seg best til å si noe om hvordan spørreskjemaet fungerer på tvers av ulike minoritetsgrupper. Undersøkelser basert på medlemmer av organisasjoner kan ikke generaliseres til befolkningsgrupper som helhet, og vi fikk dessuten svært få svar i noen av organisasjonene. Denne delen av undersøkelsen kan dermed ikke brukes til å si noe sikkert om erfaringer med hatefulle ytringer blant de aktuelle minoritetsgruppene.

Igjen er det viktig å understreke at vi ved å bruke en spørreskjemabasert tilnærming til studiet av hatytringer baserer oss på subjektive vurderinger av hva som er hatefullt. Slike oppfatninger kan variere fra person til person, og en bestemt ytring vil således kunne tolkes svært ulikt. Det som rapporteres som hatytringer i denne studien, kan derfor ikke uten videre tolkes som *straffbare* hatefulle ytringer (j.f. straffeloven § 185). I et samfunnsvitenskapelig perspektiv er det likevel relevant å studere subjektive vurderinger av hatytringer, blant annet fordi

individens reaksjoner på å bli utsatt for eller å observere hatytringer nødvendigvis avhenger av hvordan de oppfatter og tolker ytringene. Hatefulle ytringer kan således ha konsekvenser uavhengig av om de er straffbare eller ikke.

6.1 Erfaringer med hatefulle ytringer blant ulike grupper

Majoriteten av dem som har besvart undersøkelsen, har *ikke* opplevd å bli utsatt for det de oppfatter som nedsettende eller hatefulle ytringer, eller for konkrete trusler, i løpet av det siste året. Samtidig er minoritetsgruppene som inngår i undersøkelsen, klart mer utsatt for hatytringer enn andre, og dette kan ikke forklares av deres egen nettdadferd. Det er for eksempel dobbelt så vanlig for LHBT-personer å ha blitt utsatt for det de opplever som hatefulle ytringer, og over tre ganger så vanlig å ha blitt utsatt for konkrete trusler, sammenlignet med befolkningen for øvrig. Basert på bakgrunnskjennetegn i befolkningsundersøkelsen har vi også sett at personer med annen religiøs bakgrunn enn kristen, personer med innvandrerbakgrunn, urfolk / nasjonale minoriteter og personer med varig nedsatt funksjonsevne er mer utsatt enn den øvrige befolkningen. Selv om ikke organisasjonsundersøkelsen er representativ, viste resultatene fra denne et lignende mønster.

Analysene viser videre at personer med ulike minoritetskjennetegn langt oftere enn den øvrige befolkningen blir utsatt for ytringer rettet mot gruppekjennetegn. Dette er for så vidt ikke overraskende all den tid flere minoritetsgruppekjennetegn inngikk som svaralternativer i undersøkelsen. I den øvrige befolkningen er det relativt sett vanligere å ha opplevd ytringer rettet mot andre forhold (som individuelle kjennetegn, politisk ståsted eller ens argumenter). Altså blir befolkningen for øvrig i liten grad utsatt for det man normalt definerer som hatytringer – hvor et sentralt kriterium er at det er ytringer som egner seg til å skape hat mot *grupper*. For å snu på det kan vi si at når personer med minoritetskjennetegn blir utsatt for negative ytringer, knytter det seg ofte til deres tilhørighet til en minoritetsgruppe. De angripes altså ikke bare som individer, men som medlemmer av en gruppe.

Internett, med sosiale medier og kommentarfelt/nettforum, utpeker seg som den vanligste arenaen for å bli utsatt for hatytringer. Men slike ytringer er på ingen som helst måte et rent nettfenomen. For eksempel nevnes arbeidsplassen relativt hyppig som en arena for hatytringer. Vi ser at de som er mer aktive på nettet, i form av å skrive innlegg, ytre politiske meninger eller delta i debatter med en hard tone, også blir mer eksponert for å motta hatytringer. Men selv om vi tar høyde for respondentenes ulike nettdadferd, er fortsatt personer med

minoritetskjennetegn mer utsatt enn andre. Det er altså ikke slik at personer med tilhørighet i minoritetsgrupper er mer utsatt for hatytringer fordi de eksponerer seg mer på nettet.

Selv om det er et mindretall som selv har vært utsatt for hatefulle ytringer, har et flertall i befolkningen observert ytringer de oppfatter som hatefulle, flere ganger i løpet av det siste året. Det er heller ikke uvanlig å ha observert konkrete trusler. Internett (kommentarfelt, nettforum, sosiale medier) er den klart vanligste arenaen hvor folk har observert hatytringer, men en del sier også at de har observert det de oppfatter som hatytringer, i tradisjonelle medier. Vi kan ikke utelukke at den offentlige oppmerksomheten om disse fenomenene fører til at flere svarer at de har observert hatytringer og trusler. Både blant LHBT-personer og i befolkningen for øvrig er det desidert mest vanlig å ha observert ytringer rettet mot gruppekjennetegn. De observerte ytringene er i stor grad relatert til innvandring og retter seg mot etnisitet, religion og hudfarge. LHBT-personer nevner i tillegg seksuell orientering som et av de mest vanlige grunnlagene for observerte hatytringer. Når det gjelder andre forhold, svarer mange at de har observert hatefulle ytringer rettet mot politisk ståsted.

Til slutt har vi studert individuelle reaksjoner på det å bli utsatt for eller å observere hatefulle ytringer. Vi ønsket å dekke et bredt spekter av mulige konsekvenser og har derfor inkludert spørsmål som fanger opp både emosjonelle reaksjoner og adferdsendringer. Et viktig funn i så måte er at hatytringer kan føre ikke bare til tilbaketrekking, men også til mobilisering og økt engasjement for å debattere og ytre seg. Blant dem som vært utsatt for hatefulle ytringer, er det mest vanlig å ha blitt opprørt og sint og å ha blitt mer engasjert i saker som er viktige for en. Det betyr at hatytringer både kan skremme og virke mobiliserende på mottakerne.

Imidlertid ser det ut som at det å motta hatytringer har mer alvorlige konsekvenser for LHBT-personer enn for befolkningen for øvrig. LHBT-personer skiller seg særlig fra den øvrige befolkningen ved at de i større grad oppgir at de har følt seg utrygge som følge av å ha mottatt hatefulle ytringer. Det å føle seg utrygg er en sterk emosjonell reaksjon, og dette funnet kan derfor tyde på at ytringene LHBT-personer har vært utsatt for, oftere har et mer alvorlig og personlig meningsinnhold enn ytringene den øvrige befolkningen har vært utsatt for. LHBT-personer svarer også i større grad enn den øvrige befolkningen at de har blitt mer forsiktige med å si sin mening offentlig, noe som altså viser at opplevelser med hatytringer kan føre til adferdsendringer. Et lignende funn er gjort i en studie som sammenligner personer med innvandrerbakgrunn med majoritetsbefolkningen (Fladmoe & Nadim 2017), og sammen indikerer disse

studiene at hatytringer også kan ha samfunnsmessige konsekvenser ved at minoritetsgrupper i større grad enn andre avstår fra å delta i offentlige debatter.

Et hovedfunn i undersøkelsen er altså at selv om et mindretall av befolkningen har vært utsatt for hatytringer, har LHBT-personer en betydelig høyere sannsynlighet for å ha vært utsatt for slike ytringer enn befolkningen for øvrig. Det samme gjelder en del andre minoritetsgrupper, som personer med innvandrerbakgrunn, personer med annen religiøs tilhørighet enn kristen og personer med nedsatt funksjonsevne.

Undersøkelsen måler respondentenes subjektive vurderinger av hva som er hatefulle ytringer, og det er ikke gitt hva som former disse vurderingene. På den ene side kan det tenkes at personer som har vært utsatt for hets og hatytringer over tid, blir emosjonelt herdet, slik at terskelen for å tolke en ytring som hatefull høynes. I så fall kan det være at resultatene underrapporterer erfaringer med hatytringer i utsatte grupper. På den annen side kan gjentatte erfaringer med å bli møtt med fordommer, diskriminering og hatytringer skape en sensibilitet for denne typen erfaringer. Forskingen peker for eksempel på at summen av mange mindre alvorlige erfaringer kan ha vel så sterk innvirkning på folk som færre mer alvorlige hendelser, og skape såkalt minoritetsstress (jf. Bowling 1999). Det kan altså hende at medlemmer av minoritetsgrupper er mer bevisste på og vare for denne typen ytringer, noe som vil gjøre at de kan ha en *lavere* terskel for å rapportere å ha erfart hatytringer. For eksempel rapporterer LHBT-personer oftere enn den øvrige befolkningen at de har observert hatytringer, noe som kan tyde på en sterkere bevissthet om fenomenet.

Samtidig ser vi at en del minoritetsgrupper reagerer sterkere på å bli utsatt for hatefulle ytringer enn andre. Det kan tyde på at de blir utsatt for mer alvorlige ytringer enn andre. Selve kjernen i hatytringer er at de angriper en for den man er, og kommuniserer at man tilhører en utsatt og stigmatisert gruppe, noe som kan føre til mer frykt og sterkere reaksjoner enn andre typer ytringer (Boeckmann & Liew 2002; Herek mfl. 2002).

6.2 En kort refleksjon rundt gjennomføringen av undersøkelsen – metodiske erfaringer

Et formål med denne undersøkelsen har også vært å høste erfaringer med å gjennomføre en identisk undersøkelse om erfaringer med hatytringer på tvers av ulike minoritetsgrupper. Strategien med å trekke et større utvalg av LHBT-personer som del av befolkningsundersøkelsen ser ut til å ha fungert godt, og

metoden har også blitt benyttet i en større levekårsundersøkelse blant LHBT-personer (Anderssen & Malterud 2013). Denne strategien egner seg imidlertid ikke like godt for andre minoritetsgrupper. Det er lite som tilsier at LHBT-personer skal ha mindre sannsynlighet for å bli rekruttert til webpaneler enn den øvrige befolkningen. Det samme argumentet kan anvendes når det gjelder urfolk (samer), enkelte nasjonale minoriteter og personer med nedsatt funksjonsevne – såfremt ikke funksjonsnedsettelsen påvirker dataferdigheter.

Webpaneler er derimot lite egnet til å nå enkelte etniske og religiøse minoritetsgrupper med svake norskspråklige ferdigheter, da vi vet at dette er grupper som har mindre tilbøyelighet til å svare på spørreundersøkelser enn andre, og de er også sterkt underrepresentert i webpaneler.

For å komme i kontakt med medlemmer av andre minoritetsgrupper som kan være særlig utsatt for hatefulle ytringer, sendte vi derfor i tillegg ut undersøkelsen til medlemmer av ulike interesseorganisasjoner og menigheter. Medlemmer av organisasjoner og menigheter er ikke representative for minoritetsgrupper i populasjonen som helhet, men kan si noe om de ulike medlemsmassene. Det vil variere i hvilken grad minoritetsgrupper er organisert, og hvor bredt organisasjonene favner.

Erfaringen fra denne undersøkelsen er at en slik organisasjonsundersøkelse er krevende. For det første krever det tett oppfølging av organisasjonene og et engasjement fra deres side, fordi vi er avhengige av at de sender ut undersøkelsen til sine medlemmer. Selv om alle organisasjonene vi kontaktet, uttrykte at de var svært positive til å delta i undersøkelsen, var det stor variasjon i hvordan dette ble fulgt opp. Mens noen sendte ut undersøkelsen som planlagt, var vi nødt til å følge opp andre organisasjoner tett – og i noen tilfeller fikk vi nesten ingen svar. Utover motivasjon til å delta i undersøkelsen vil variasjoner i organisasjoners deltakelse kunne være påvirket av ressurser generelt og av enkeltpersoner spesielt.

For det andre viste organisasjonsundersøkelsen seg å være krevende fordi det varierer hva slags infrastruktur ulike organisasjoner har for å komme i kontakt med medlemmene sine. Ideelt sett skulle undersøkelsen sendes ut til alle medlemmer med utgangspunkt i organisasjonens medlemslister. Det var imidlertid ikke alle organisasjonene som kommuniserte med medlemmene sine gjennom nyhetsbrev eller e-post; noen brukte heller sosiale medier (og hadde mangelfulle e-postlister). Utfordringen da er at vi ikke vet om alle medlemmer har fått anledning til å delta i undersøkelsen, eller om lenken til undersøkelsen spres til andre som ikke er medlem. Som diskutert i kapittel 2 var det svært stor forskjell

i antall svar vi fikk fra de ulike organisasjonene, og i noen organisasjoner var svarprosenten så lav at vi valgte å ikke analysere dataene.

Utfordringen med organisasjonsundersøkelsen var altså knyttet til det å få nok svar og et godt nok utvalg. Spørreskjemaet ser imidlertid ut til å ha fungert forholdsvis godt på tvers av grupper. Analysene av dataene fra organisasjonsundersøkelsen viser de samme hovedmønstrene som i befolkningsundersøkelsen, og vi observerte forventet variasjon mellom organisasjonene når det gjelder hvilke typer erfaringer de har med ulike former for hets og hatytringer.

Spørreskjemaet er utformet slik at respondentene først får et nøytralt ja/nei-spørsmål om de har vært utsatt for / observert hatefulle ytringer i løpet av det siste året. De som svarer «Ja», får deretter et oppfølgingsspørsmål om hva disse ytringene oftest har vært rettet mot. Dermed blir ikke undersøkelsen begrenset til ytringer rettet mot det vi antar er respondentenes fremste minoritetskjenne tegn, og det åpnes også for at respondenter kan ha erfaringer med ytringer rettet mot flere kjennetegn eller egenskaper. På denne måten er det mulig å sammenligne ulike gruppers erfaringer, og også å fange opp interseksjonelle perspektiver. Skreddersydde undersøkelser til ulike minoritetsgrupper vil i mindre grad være egnet til dette.

6.3 Kunnskapsbehov

Denne undersøkelsen har gitt oss ny kunnskap om erfaringer med hatytringer blant LHBT-personer og i den øvrige befolkningen. Vi vil avslutningsvis peke på noen muligheter for videre studier av hatefulle ytringer.

For det første gjør datagrunnlaget fra undersøkelsen det mulig å foreta mange flere analyser enn det har vært plass til innenfor rammene av denne rapporten (se komplett spørreskjema i vedlegget). Det gjelder både spørsmål som ikke har vært benyttet, og sammenhenger mellom variabler som ikke har vært analysert. Det er for eksempel mulig å se nærmere på sammenhengen mellom politisk ståsted og holdninger på den ene siden og erfaringer med hatytringer på den andre. Videre er det mulig å gjøre grundigere analyser av konsekvensene av å være utsatt for eller å observere hatefulle ytringer.

For det andre vil det være ønskelig å replikere denne undersøkelsen blant *andre minoritetsgrupper* enn dem som er inkludert her, for å informasjon om flere gruppers erfaringer med hatytringer. Som diskutert over er spørreskjemaet utviklet på en måte som skal gjøre det mulig for alle, uavhengig av gruppe-

kjennetegn, å svare. Utfordringen er først og fremst å klare å trekke gode utvalg som treffer aktuelle målgrupper. Strategien med å trekke ekstrapvalg i eksisterende webpaneler kan brukes i de tilfellene der minoritetsgrupper utgjør en viss størrelse, og der alle medlemmer av gruppen har like stor sannsynlighet til å bli trukket ut som den øvrige befolkningen. I tillegg til LHBT-personer er enkelte nasjonale minoriteter, urfolk (samer) og personer med lettere nedsatt funksjonsevne grupper det i teorien burde være mulig å studere ved hjelp av denne metoden.

På den annen side utelukker bruk av webpaneler i praksis minoritetsgrupper som har svake språkferdigheter i norsk eller funksjonsnedsettelse som er såpass sterke at de reduserer deres mulighet til å bruke internett. For disse gruppene kreves alternative utvalgsstrategier. For personer med sterke funksjonsnedsettelse kreves utvalgsstrategier som tilpasser innsamlingsmetodene til respondentenes behov. Når det gjelder språkferdigheter i norsk, har det generelt vist seg å være svært krevende å oppnå representative utvalg i en del innvandrergupper, med mindre man legger ned betydelige ressurser i gjennomføringen (Djuve, Gulløy, Kavli & Berglund 2009). Levekårsundersøkelsene blant innvandrere som Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomfører, er trolig de mest representative utvalsundersøkelsene vi har blant personer med innvandrerbakgrunn i Norge i dag. Disse er gjennomført ved hjelp av både telefon- og besøksintervju, og intervjuerne har relevante språkkunnskaper og ofte selv innvandrerbakgrunn – noe som reduserer potensielle kulturelle barrierer (Vrålstad & Wiggen 2017). Utfordringen med disse undersøkelsene er at de er svært kostbare, og det ideelle vil derfor være å forsøke å få inkludert relevante spørsmål i fremtidige levekårsundersøkelser. Forsøk på å gjennomføre «billige» undersøkelser i innvandrerbefolkningen har ofte gitt lite representative data (Eimhjellen 2016; Staksrud, Steen-Johnsen, Enjolras, Gustafsson, Ihlebæk, Midtbøen, Sætrang, Trygstad & Utheim 2014).

For det tredje er det ønskelig med studier som i større grad ser på *innholdet i hatefulle ytringer*. Spørreskjemabaserte tilnærminger begrenses av at de baserer seg på subjektive vurderinger av hva som er «hatefullt». Ulike personer kan tolke den samme ytringen ulikt. Vi har tidligere utfyllende diskutert tilnærminger til analyse av meningsinnhold (Nadim, Fladmoe & Enjolras 2018) og vil bare kort gjengi disse her. Den første tilnærmingen er ulike varianter av *innholdsanalyse*, som kan ha både kvalitative og kvantitative formål. Innholdsanalyse innebærer at man manuelt og systematisk studerer større eller mindre mengder tekst, bilder, film etc. Formålet kan være å studere meningsinnholdet i et avgrenset antall ytringer (kvalitativt) eller omfanget av en type innhold i et større antall ytringer (kvantitativt). Den andre tilnærmingen er å

studere innholdet i ytringer ved hjelp automatisert stordataanalyse. Mens det alltid vil være en begrensning på hvor mye datamateriale man kan analysere i tradisjonell kvantitativ innholdsanalyse, legger stordataanalyse få begrensninger på mengden datainnhold. Det finnes etablerte verktøy som gjør det mulig å laste inn store mengder data fra sosiale medier (Facebook, Twitter), kommentarfelt og blogger. En hovedutfordring med stordataanalyse er imidlertid at det kan være vanskelig å identifisere hva som er «hatefullt», uten å vurdere konteksten ytringen er fremsatt i.

For det fjerde har vi behov for studier som ser på *større samfunnsmessige konsekvenser av hatefulle ytringer* – både for individene og gruppene som utsettes, og for ytringsfrihetens status mer generelt. Vi har vist i denne rapporten at enkelt-individer som har vært utsatt for eller har observert hatefulle ytringer, kan få ulike reaksjoner, og dersom enkeltgrupper systematisk reagerer på bestemte måter, for eksempel ved å trekke seg unna offentlig debatt, kan det ha samfunnsmessige konsekvenser. Men vi har også sett at hatytringer kan ha en mobiliserende og engasjerende effekt på enkelte. Vi vet imidlertid lite om hvordan samfunnsdebatten i stort påvirkes av hatefulle ytringer. For eksempel: I hvilken grad skaper hatytringer økt aksept for hets, polarisering og i ytterste konsekvens vold, og i hvilken grad skaper hatytringer motreaksjoner og økt samfunnsengasjement?

For det femte – og dette er relatert til alle de foregående punktene – er det behov for komparative studier av hatefulle ytringer og lignende fenomener. Med noen få unntak (Bleich 2011; Hawdon mfl. 2015) er de fleste eksisterende studier gjennomført i enkeltland. Komparative studier gjør det mulig å vurdere hvor stort (eller lite) omfanget av hatytringer er i et land. Videre åpner det opp for analyser der man ser på sammenhengen mellom hatytringer og kontekstuelle kjennetegn, for eksempel knyttet til teknologi (internettbruk), befolknings-sammensetning (tilstedeværelse og størrelse på ulike minoritetsgrupper), politisk/ideologisk polarisering og debattklima.

7 Vedlegg

7.1 Regresjonsanalyser

Tabell A1 Har i løpet av det siste året vært utsatt for ytringer som oppleves som hatefulle, rettet mot ulike kategorier av grunnlag.
Estimater fra logistisk regresjon.

	Gruppekjennetegn		Vernede grunnlag		Andre forhold	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Kvinne	-0,090	-0,025	-0,573*	-0,531†	-0,502*	-0,444†
30–44 år (ref. < 30)	-1,045***	-1,166***	-1,055**	-1,142***	0,396	0,372
45–59 år (ref. < 30)	-1,101***	-1,177***	-1,160***	-1,223***	0,951*	0,929*
60+ år (ref. < 30)	-1,944***	-2,070***	-1,712***	-1,798***	0,185	0,136
Universitet/høyskole (ref. = gr.-skole/VGS/ fagutdanning)	-0,153	-0,144	-0,258	-0,236	0,393	0,402†
Østlandet ellers (ref. = Oslo/Akershus)	0,051	-0,047	0,201	0,146	-0,505	-0,591†
Sør-/Vestlandet (ref. = Oslo/Akershus)	-0,115	-0,183	0,225	0,182	-0,090	-0,153
Trøndelag/Nord-Norge	0,092	0,066	0,338	0,330	-0,002	-0,029
Kristendom (ref. = ingen religion)	-0,608*	-0,571*	-0,475	-0,444	0,244	0,283
Annen religion (ref. = ingen religion)	1,309**	1,298**	0,782	0,777	0,503	0,446
Innvandrerbakgrunn (1./2.-gen.)	1,056**	1,027**	1,451***	1,431***	0,242	0,210
Urfolk / nasjonal minoritet (svak tilhørighet)	0,097	0,118	-0,002	0,017	0,564	0,582
Urfolk / nasjonal minoritet (sterk tilhørighet)	1,208*	1,032†	1,312*	1,174*	1,232**	1,122*
Varig nedsatt funksjons- evne (ikke synlig)	1,122**	1,023*	1,146*	1,077*	1,112***	1,053**
Varig nedsatt funksjons- evne (synlig)	1,371***	1,236***	1,341***	1,216***	0,864***	0,750**
LHBT-utvalg	1,051***	0,944***	0,953***	0,864**	-0,379	-0,507†
Nettadferd (0–3)		0,496***		0,391*		0,377**
cons	-2,473	-2,565	-2,688	-2,765	-3,595	-3,684
r ²	0,218	0,237	0,192	0,204	0,065	0,076
n	1628	1628	1628	1628	1628	1628

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Gruppekjennetegn: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe, funksjons-
evne, kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Vernede grunnlag:* gruppekjennetegn med unntak av kjønn
og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold:* personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke,
politisk ståsted og/eller innhold i argument.

Tabell A2 Har i løpet av det siste året observert ytringer som oppleves som hatefulle, rettet mot ulike kategorier av grunnlag. Estimerer fra logistisk regresjon.

	Gruppekjennetegn		Vernede grunnlag		Andre forhold	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
Kvinne	-0,032	0,018	-0,109	-0,065	0,056	0,053
30–44 år (ref. < 30)	-0,342†	-0,387*	-0,284	-0,326†	0,331	0,333
45–59 år (ref. < 30)	-0,527**	-0,577***	-0,408*	-0,451*	0,217	0,218
60+ år (ref. < 30)	-0,742***	-0,815***	-0,601***	-0,664***	0,108	0,111
Universitet/høyskole (ref. = gr.-skole/VGS/ fagutdanning)	0,186	0,183	0,253*	0,251*	-0,174	-0,174
Østlandet ellers (ref. = Oslo/Akershus)	-0,105	-0,165	-0,061	-0,113	-0,052	-0,049
Sør-/Vestlandet (ref. = Oslo/Akershus)	-0,175	-0,222	-0,148	-0,188	-0,035	-0,034
Trøndelag/Nord-Norge	-0,167	-0,190	-0,076	-0,094	0,029	0,030
Kristendom (ref. = ingen religion)	-0,198†	-0,164	-0,220†	-0,190†	0,117	0,115
Annen religion (ref. = ingen religion)	0,201	0,164	-0,375	-0,421	0,357	0,359
Innvandrerbakgrunn (1./2.-gen.)	0,319	0,277	0,271	0,233	-0,317	-0,315
Urfolk / nasjonal minoritet (svak tilhørighet)	0,002	0,023	0,055	0,075	-0,010	-0,011
Urfolk / nasjonal minoritet (sterk tilhørighet)	0,397	0,292	0,256	0,157	0,306	0,311
Varig nedsatt funksjons- evne (ikke synlig)	0,119	0,073	0,124	0,081	-0,065	-0,063
Varig nedsatt funksjons- evne (synlig)	0,106	0,018	0,115	0,033	0,262	0,266
LHBT-utvalg	0,557***	0,477***	0,441**	0,366**	-0,714***	-0,710***
Nettadferd (0–3)		0,400***		0,355***		-0,017
cons	0,715	0,663	0,582	0,534	-1,787	-1,785
r ²	0,038	0,050	0,028	0,379	0,017	0,018
n	1628	1628	1628	1628	1628	1628

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Gruppekjennetegn: seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe, funksjons-
evne, kjønn og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Vernede grunnlag*: gruppekjennetegn med unntak av kjønn
og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. *Andre forhold*: personlige egenskaper / personlighet, utseende, yrke,
politisk ståsted og/eller innhold i argument.

Tabell A3 Sammenhengen mellom ulike konsekvenser av hatytringer og bakgrunnskjennetegn. Resultater fra OLS-regresjon.

	Emosjonelle reaksjoner	Mobilisering	Tilbake-trekking
Utsatt for hatefulle ytringer	0,476***	0,319***	-0,094
Kvinne	0,338***	0,046	0,110†
30–44 år (ref. < 30)	-0,096	-0,053	-0,037
45–59 år (ref. < 30)	-0,192**	0,028	-0,090
60+ år (ref. < 30)	-0,195**	0,107	-0,288**
Universitet/høyskole (ref. = gr.-skole/VGS/fagutdanning)	0,042	0,028	-0,155*
Østlandet ellers (ref. = Oslo/Akershus)	-0,017	0,023	0,005
Sør-/Vestlandet (ref. = Oslo/Akershus)	0,027	0,049	0,110
Trøndelag/Nord-Norge	-0,026	-0,017	0,076
Kristendom (ref. = ingen religion)	0,075	-0,004	0,274***
Annen religion (ref. = ingen religion)	0,069	-0,036	-0,089
Innvandrerbakgrunn (1./2.-gen.)	0,193†	0,159	0,257*
Urfolk / nasjonal minoritet (svak tilhørighet)	0,021	0,131	0,067
Urfolk / nasjonal minoritet (sterk tilhørighet)	-0,030	0,355**	0,160
Varig nedsatt funksjonsevne (ikke synlig)	0,157†	0,088	0,047
Varig nedsatt funksjonsevne (synlig)	0,284***	0,200**	0,130
LHBT-utvalg	0,370***	0,249***	0,246**
cons	2,087	2,179	2,578
r ²	0,194	0,078	0,048
n	1183	1176	1179

Sig: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Emosjonelle reaksjoner: «Jeg har blitt opprørt og sint», «Jeg har følt meg deprimeret eller nedtrykt» og «Jeg har følt meg utrygg». *Mobilisering:* «Jeg har blitt mer engasjert i saker som er viktige for meg» og «Jeg har deltatt i flere debatter om saker som er viktige for meg». *Tilbaketrekking:* «Jeg holder oftere mine meninger for meg selv» og «Jeg har blitt mer forsiktig med å si min mening offentlig».

7.2 Spørreskjema

Q1. Under er en liste over aktiviteter man kan gjøre på internett og i sosiale medier. Hvor mange av de ulike aktivitetene har du gjort i løpet av det siste året?

Du skal ikke angi hvilke konkrete aktiviteter du har gjort, bare hvor mange.

Split sample (25/25/25/25)

Kontrollgruppe

4 (alle)

3

2

1

Ingen av aktivitetene

Lest nyheter på internett (nettavis e.l.)

Skrevet innlegg i en nettdebatt (kommentarfelt i nettavis, på Facebook e.l.)

Kontaktet en politiker på epost eller via sosiale medier

Signert et opprop eller underskriftskampanje på internett

Eksperimentgruppe 1

5 (alle)

4

3

2

1

Ingen av aktivitetene

Lest nyheter på internett (nettavis e.l.)

Skrevet innlegg i en nettdebatt (kommentarfelt i nettavis, på Facebook e.l.)

Kontaktet en politiker på epost eller via sosiale medier

Signert et opprop eller underskriftskampanje på internett

Skrevet en kommentar på nett som noen kan oppfatte som rasistisk

Eksperimentgruppe 2

5 (alle)

4

3

2

1

Ingen av aktivitetene

Lest nyheter på internett
Skrevet innlegg i en nettdebatt (kommentarfelt i nettavis, på Facebook e.l.)
Kontaktet en politiker på epost eller via sosiale medier
Signert et opprop eller underskriftskampanje på internett
Skrevet en kommentar på nett som noen kan oppfatte som hatefull

Eksperimentgruppe 3

5 (alle)

4

3

2

1

Ingen av aktivitetene

Lest nyheter på internett
Skrevet innlegg i en nettdebatt (kommentarfelt i nettavis, på Facebook e.l.)
Kontaktet en politiker på epost eller via sosiale medier
Signert et opprop eller underskriftskampanje på internett
Skrevet en kommentar på nett som noen kan oppfatte som hetsende

Nedsettende ytringer (*heading*)

Q2. Har du i løpet av det siste året blitt utsatt for nedsettende kommentarer på noen av de følgende arenaene?

Flere svar mulig

(multi)

I sosiale medier

I kommentarfelt/nettforum

På epost

Telefon/SMS

I nabolaget ditt

På offentlig transport

På skole/studiested

På arbeidsplassen

Andre arenaer, vennligst spesifiser:

Har ikke blitt utsatt for nedsettende kommentarer i løpet av det siste året

Husker ikke

Hatefulle ytringer (*heading*)

Q3. Har du i løpet av det siste året blitt utsatt for hatefulle ytringer på noen av de følgende arenaene?

Med «hatefulle» menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende

Flere svar mulig

(multi)

I sosiale medier

I kommentarfelt/nettforum

På epost

Telefon/SMS

I nabolaget ditt

På offentlig transport

På skole/studiested

På arbeidsplassen

Andre arenaer, vennligst spesifiser:

Har ikke blitt utsatt for hatefulle ytringer i løpet av det siste året

Husker ikke

Filter: Hvis Hatefulle ytringer =minst én arena

Q4. Omtrent hvor mange hatefulle ytringer har du blitt utsatt for i løpet av det siste året?

(single)

1

2–5

6–10

11–50

Mer enn 50

Vet ikke

Q5. Har de hatefulle ytringene oftest vært rettet mot din/ditt?

Flere svar mulig

(multi, randomize)

Politiske ståsted

Personlige egenskaper/ personlighet

Yrke

Kjønn

Religion

Utseende

Etnisitet

Folkegruppe
Hudfarge
Nasjonalitet
Funksjonsevne
Seksuelle orientering
Kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk
Innholdet i argumentet ditt (*keep position*)
Annet (*keep position*)
Vet ikke (*keep position*)

Q6. Hvem har du fått hatefulle ytringer fra i løpet av det siste året?

Flere svar mulig

(multi)

Nære venner/familie
Andre venner eller bekjente
Kollegaer
Ekskjæreste
Fremmede personer (ikke anonyme)
Anonyme personer
Vet ikke
Vil ikke svare

Q7. Kan du kort beskrive hva som typisk kjennetegner de du har fått hatefulle ytringer fra?

For eksempel kjønn, alder, nasjonalitet, politisk ståsted, din relasjon til personen. OBS: Ikke navngi konkrete personer

[OPEN TEXT]

Q8. I hvilken grad har opplevelser med å bli utsatt for hatefulle ytringer ført til noe av det følgende?

Sett ett kryss på hver linje

(grid)

Jeg har blitt opprørt og sint
Jeg holder oftere mine meninger for meg selv
Jeg har blitt mer engasjert i saker som er viktige for meg
Jeg har følt meg utrygg
Jeg har deltatt i flere debatter om saker som er viktige for meg
Jeg har følt meg deprimert eller nedtrykt
Jeg har blitt mer forsiktig med å si min mening offentlig

(scale)

I svært stor grad
I ganske stor grad
I noen grad
I liten grad
Overhodet ikke
Vet ikke

Filter slutt

Observert hatefulle ytringer **(heading)**

Q12. Har du i løpet av det siste året observert at andre personer eller grupper har blitt utsatt for hatefulle ytringer på noen av de følgende arenaene?

Med «hatefulle» menes ytringer som er nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende

Flere svar mulig

(multi)

I sosiale medier
I kommentarfelt/nettforum
I tradisjonelle medier (TV, aviser, radio)
På epost
Telefon/SMS
I nabolaget ditt
På offentlig transport
På skole/studiested
På arbeidsplassen
Andre arenaer, vennligst spesifiser:
Har ikke observert hatefulle ytringer i løpet av det siste året
Husker ikke

Filter: Hvis Hatefulle ytringer=minst én arena

Q13. Hvem var de hatefulle ytringene rettet mot?

Flere svar mulig

(multi)

Familie/nære venner av meg
Andre venner eller bekjente
Kollegaer
Offentlig kjente personer
Anonyme personer

Fremmede personer (ikke anonyme)
Rettet mot en gruppe, ikke mot en konkret person
Vet ikke
Vil ikke svare

Q14 Var de hatefulle ytringene rettet mot personer som tilhører en gruppe du føler du er en del av?

(single)

Ja
Nei
Vet ikke
Vil ikke svare

Q15. Omtrent hvor mange hatefulle ytringer har du observert i løpet av det siste året?

(single)

1
2–5
6–10
11–50
Mer enn 50
Vet ikke

Q16. Hvis du tenker på den type hatefulle ytringer du har observert det siste året, var disse oftest rettet mot?

Flere svar mulig

(multi, randomize)

Politisk ståsted
Personlige egenskaper/ personlighet
Yrke
Kjønn
Religion
Utseende
Etnisitet
Folkegruppe
Hudfarge
Nasjonalitet
Funksjonsevne
Seksuelle orientering
Kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk
Innholdet i et argument (*keep position*)

Annet (*keep position*)

Vet ikke (*keep position*)

Filter Hvis ikke selv fått hatefulle ytringer (q3=Har ikke fått hatefulle ytringer i løpet av det siste året, Husker ikke)

Q17. I hvilken grad har det å observere hatefulle ytringer ført til noe av det følgende?

Sett ett kryss på hver linje

(grid)

Jeg har blitt opprørt og sint

Jeg holder oftere mine meninger for meg selv

Jeg har blitt mer engasjert i saker som er viktige for meg

Jeg har følt meg utrygg

Jeg har deltatt i flere debatter om saker som er viktige for meg

Jeg har følt meg deprimert eller nedtrykt

Jeg har blitt mer forsiktig med å si min mening offentlig

(scale)

I svært stor grad

I ganske stor grad

I noen grad

I liten grad

Overhodet ikke

Vet ikke

Filter stopp

Filter: Hvis observert hatefulle ytringer (q12)=I sosiale medier OR Hvis selv fått hatefulle ytringer (q3)=I sosiale medier

Q18. På hvilken plattform/sosialt medium har du oftest observert hatefulle ytringer i løpet av det siste året?

(single)

Facebook/Facebook Messenger

Twitter

YouTube

Instagram

Snapchat

WhatsApp

Jodel

Skype

Online dataspill

Andre, vennligst spesifiser:

Vet ikke

Filter slutt

Konkrete trusler (*heading*)

Q9. Har du i løpet av det siste året blitt utsatt for konkrete trusler på noen av de følgende arenaene?

Med trusler menes ord eller handlinger som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt

Flere svar mulig

(multi)

I sosiale medier

I kommentarfelt/nettforum

På epost

Telefon/SMS

I nabolaget ditt

På offentlig transport

På skole/studiested

På arbeidsplassen

Andre arenaer, vennligst spesifiser:

Har ikke blitt utsatt for konkrete trusler i løpet av det siste året

Husker ikke

Filter: Hvis Trusler =Ja

Q10. Omtrent hvor mange konkrete trusler har du fått i løpet av det siste året?

(single)

1

2–5

6–10

11–50

Mer enn 50

Vet ikke

Q11. Har de konkrete truslene oftest vært rettet mot din/ditt?

Flere svar mulig

(multi, randomize)

Politiske ståsted
Personlige egenskaper/ personlighet
Yrke
Kjønn
Religion
Utseende
Etnisitet
Folkegruppe
Hudfarge
Nasjonalitet
Funksjonsevne
Seksuelle orientering
Kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk
Innholdet i argumentet ditt (*keep position*)
Annet (*keep position*)
Vet ikke (*keep position*)

Filter slutt

Observert konkrete trusler (*heading*)

Q19. Har du i løpet av det siste året observert at andre personer eller grupper har blitt utsatt for konkrete trusler på noen av de følgende arenaene?

Med trusler menes ord eller handlinger som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt

Flere svar mulig

(multi)

I sosiale medier
I kommentarfelt/nettforum
I tradisjonelle medier (TV, aviser, radio)
På epost
Telefon/SMS
I nabolaget ditt
På offentlig transport
På skole/studiested
På arbeidsplassen
Andre arenaer, vennligst spesifiser:
Har ikke observert konkrete trusler i løpet av det siste året
Husker ikke

Andre erfaringer (*heading*)

Q20. Har du i løpet av det siste året opplevd noe av det følgende?

Sett ett kryss på hver linje

(grid)

Ytringer om at du er ubehagelig å se på

Ytringer om at du ikke burde vært født eller ikke har rett til å leve

Ytringer om at sånne som deg er en belastning for samfunnet

Seksualiserte ytringer som du opplevde som nedsettende

Ytringer om at sånne som deg ikke hører hjemme i Norge

Hetsende ytringer om livsstilen din

Hetsende ytringer som gjentar usannheter om en gruppe du tilhører

Ytringer om at sånne som deg prøver å ta over landet

(scale)

Ja, flere ganger

Ja, én gang

Nei, aldri

Husker ikke

Q21. Har du i løpet av det siste året hørt eller sett noen av de følgende ordene brukt som skjellsord?

Flere svar mulig

(multi)

Jøde

Muslim

Homo, lesbe eller lignende

Innvandrere, utlending eller lignende

Same, finn, lapp eller lignende

Tater, sigøynere, rom eller lignende

Tøs, hore eller lignende

Neger, svarting eller lignende

Norsking, potet, hviting eller lignende

Krøpling, mongo, hemma eller lignende

Nei, ingen av disse (*single*)

Husker ikke (*single*)

Hvis minst én

Q26. Har andre brukt slike ord som skjellsord mot deg i løpet av det siste året?

(single)

Ja, ofte
Ja, én eller noen få ganger
Nei
Vet ikke
Vil ikke svare

Filter slutt

Ytringsfrihet (*heading*)

Q22. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander?

Sett ett kryss på hver linje

(grid)

Ytringsfriheten bør kunne begrenses for å sikre at folk ikke blir trakassert eller mobbet

Ytringer som håner minoritetsgrupper bør være tillatt i offentligheten

(scale)

Helt enig

Delvis enig

Verken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Vet ikke

Nå kommer det noen spørsmål om deg og din bakgrunn (*sideskift*)

Q24. Hvilke av følgende sosiale medier bruker du ukentlig eller oftere?

Flere svar mulig

(multi)

Facebook/Facebook Messenger

Twitter

Youtube

Instagram

Snapchat

WhatsApp

Jodel

Skype

Andre

Bruker ikke sosiale medier (*single*)

Q25. Hvor ofte gjør du aktivitetene nedenfor når du er på internett?

Sett ett kryss på hver linje

(grid)

Gir uttrykk for politiske meninger eller synspunkter

Skriver innlegg i nettdebatter (kommentarfelt i nettavis, på Facebook e.l.)

Skriver kommentarer som kan oppfattes som hetsende

Deltar i debatter med en hard tone

Leser nyheter (nettavis e.l.)

Skriver kommentarer som kan oppfattes som hatefulle

Kontakter politikere på epost eller via sosiale medier

Signerer opprop eller underskriftskampanjer på internett

Skriver kommentarer som kan oppfattes som rasistiske

(scale)

Ofte

Iblant

Sjelden

Aldri

Vet ikke

Hvis Ofte, Iblant, Sjelden på minst én aktivitet

Q26. Hvilke tema diskuterer du oftest på internett?

Flere svar mulig

(multi, randomize)

Innvandring/integrasjon

Økonomi

Klima og miljø

Norsk politikk generelt

Internasjonale forhold

Religion og livssyn

Likestilling

Sport

Kultur

Annet

Diskuterer aldri på internett **(single, keep position)**

Vet ikke **(single, keep position)**

Filter stopp

Q23. Nå får du listet opp en del vanlige plager. Har du de siste 14 dagene vært plaget med noe av det følgende?

Sett ett kryss på hver linje

(grid)

Nervøsitet og indre uro

Å være stadig redd eller engstelig

Søvnproblemer

En følelse av håpløshet med tanke på fremtiden

Å være nedtrykt og tungsindig

En følelse av ensomhet

Å være mye bekymret eller urolig

(scale)

Ikke plaget

Litt plaget

Ganske mye plaget

Veldig mye plaget

Q62. Hvor vil du plassere deg selv på en skala fra 0 til 10, hvor 0 er helt til venstre politisk, og 10 er helt til høyre politisk?

(single)

0 Helt til venstre

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Helt til høyre

Vet ikke

Q63. Stemte du ved sist Stortingsvalg, og hvilket parti stemte du i så fall på?

(single)

Arbeiderpartiet

Fremskrittspartiet

Høyre

Kristelig Folkeparti

Miljøpartiet de grønne

Rødt
Senterpartiet
Sosialistisk Venstreparti
Venstre
Andre partier og lister
Stemte ikke
Husker ikke / vet ikke
Vil ikke oppgi parti
Hadde ikke stemmerett

Q64. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander?

Sett ett kryss på hver linje

(grid)

Innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge
Det er galt når to personer av samme kjønn lever sammen som par
Innvandring utgjør en alvorlig trussel mot vår nasjonale egenart
Homofile og lesbiske bør kunne leve ut sin seksuelle legning åpenlyst

(scale)

Helt enig
Delvis enig
Verken enig eller uenig
Delvis uenig
Helt uenig
Vet ikke

Q27. Oppgi kjønn:

(single)

Mann
Kvinne
Jeg bruker et annet begrep, vennligst notér:
Ønsker ikke svare

Q28: Identifiserer du deg som samme kjønn som du fikk tildelt ved fødsel?

(brukt som screenings spørsmål i befolkningsundersøkelsen)

(single)

Ja
Nei
Vet ikke
Vil ikke svare

Q29: Opplever du at måten du uttrykker ditt kjønn på bryter med samfunnets normer og forventninger?

(single)

Ja

Nei

Vet ikke

Vil ikke svare

Q30. Hvor gammel er du?

(open numeric)

Q31. Hva er din høyeste fullførte skolegang?

(single)

Grunnskoleutdanning (inntil 10-årig grunnskole, 7-årig folkeskole eller lignende)

Videregående utdanning (Allmennfag, yrkesskole eller annet)

Fagutdanning etter videregående skole eller fagskole

Universitets-/høgskoleutdanning bachelornivå/cand. mag. eller lavere

Universitets-/høgskoleutdanning, mastergrad eller høyere

Q32. Hva er din hovedkilde til livsopphold?

(single)

Inntektsgivende arbeid heltid

Inntektsgivende arbeid deltid

Selvstendig næringsdrivende

Alderspensjonist

For tiden arbeidsledig/arbeidstrygd

Annen type trygd

Elev, student

Hjemmeværende/husarbeid i hjemmet

Annet

Q34. Hvilken av følgende påstander beskriver best din boligsituasjon?

(single)

Jeg bor sammen med ektefelle / partner / samboer

Jeg bor sammen med ektefelle / partner / samboer og barn

Jeg bor sammen med mine barn

Jeg bor sammen med mine foreldre

Jeg bor alene

Jeg deler bolig med andre voksne (bofellesskap eller tilsvarende)

Annet

Medlemskapsspørsmål

Q36. Har du en religiøs tilhørighet, og i så fall hvilken?

(single)

Kristendom

Islam

Buddhisme

Hinduisme

Jødedom

Annen religion

Har ingen religiøs tilhørighet

Vil ikke svare

Q37. Uavhengig av om du tilhører en bestemt religion eller ikke, hvor religiøs vil du si at du er?

(single)

0 Ikke religiøs i det hele tatt

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Veldig religiøs

Vet ikke

Vil ikke svare

Q38. I hvilken grad ser du på deg selv som norsk?

(Single)

I svært stor grad

I ganske stor grad

I noen grad

I liten grad

Overhodet ikke

Vet ikke

Q39. I hvilken grad opplever du at andre folk ser på deg som norsk?

(Single)

I svært stor grad
I ganske stor grad
I noen grad
I liten grad
Overhodet ikke
Vet ikke

Q40. Er du født i Norge?

(single)

Ja
Nei
Vet ikke
Vil ikke svare

Hvis Født i Norge=Nei

Q41. Hvilken del av verden er du født i?

(single)

Norden
Øst- og Sentral-Europa, inkl. Balkan
Europa for øvrig
Nord-Amerika
Sør-Amerika
Asia
Afrika
Oceania
Vet ikke
Vil ikke svare

Hvis Asia

Q42. Hvilket land er du født i?

(single)

Tyrkia
Irak
Syria
Filippinene
Pakistan
Thailand
Iran
Afghanistan

Vietnam
Annet, notér:
Vet ikke
Vil ikke svare

Filter stopp Asia

Hvis Afrika

Q43. Hvilket land er du født i?

(single)

Marokko
Somalia
Eritrea
Etioopia
Annet, notér:
Vet ikke
Vil ikke svare

Filter stopp Afrika

Q44. Hvor lenge siden er det du kom til Norge for å bosette deg?

(single)

I løpet av det siste året
1–5 år siden
6–10 år siden
11–20 år siden
Mer enn 20 år siden
Husker ikke
Vil ikke svare

Q45. Hender det at du skjuler din innvandrerbakgrunn?

(single)

Ja, ofte
Ja, av og til
Nei, aldri
Har ikke innvandrerbakgrunn
Vil ikke svare

Filter stopp født i Norge=Nei

Hvis født i Norge=Ja

Q46. Er noen av foreldrene dine født i et annet land enn Norge?

(single)

Nei

Ja, mor

Ja, far

Ja, begge

Vet ikke

Vil ikke svare

Hvis Mor eller Begge

Q47. Hvilken del av verden er moren din født i?

(single)

Norden

Øst- og Sentral-Europa, inkl. Balkan

Europa for øvrig

Nord-Amerika

Sør-Amerika

Asia

Afrika

Oceania

Vet ikke

Vil ikke svare

Hvis Asia

Q48. Hvilket land er moren din født i?

(single)

Tyrkia

Irak

Syria

Filippinene

Pakistan

Thailand

Iran

Afghanistan

Vietnam

Annet, notér:

Vet ikke

Vil ikke svare

Filter stopp Asia

Hvis Afrika

Q49. Hvilket land er moren din født i?

(single)

Marokko

Somalia

Eritrea

Etiopia

Annet, notér:

Vet ikke

Vil ikke svare

Filter stopp Mor eller Begge

Hvis Far eller Begge

Q50. Hvilken del av verden er faren din født i?

(single)

Norden

Øst- og Sentral-Europa, inkl. Balkan

Europa for øvrig

Nord-Amerika

Sør-Amerika

Asia

Afrika

Oceania

Vet ikke

Vil ikke svare

Hvis Asia

Q51. Hvilket land er faren din født i?

(single)

Tyrkia

Irak

Syria

Filippinene

Pakistan

Thailand

Iran

Afghanistan
Vietnam
Annet, notér:
Vet ikke
Vil ikke svare

Filter stopp Asia

Hvis Afrika

Q52. Hvilket land er faren født i?

(single)

Marokko
Somalia
Eritrea
Etiopia
Annet, notér:
Vet ikke
Vil ikke svare

Filter stopp Afrika

Q53. Hender det at du skjuler at din mor eller far har innvandrerbakgrunn?

(single)

Ja, ofte
Ja, av og til
Nei, aldri
Ingen av dem har innvandrerbakgrunn
Vil ikke svare

Filter stopp Far eller Begge

Q54. Har du familiebakgrunn fra noen av de følgende urfolksgrupper eller nasjonale minoritetsgrupper?

Flere svar mulig

(multi)

Same
Jøde
Kven/norskfinne
Skogfinne
Rom
Romani/tater

Nei
Vet ikke
Vil ikke svare

FILTER HVIS MINST EN

Q55. I hvilken grad føler du tilhørighet til denne gruppen?

(single)

I svært stor grad
I ganske stor grad
I noen grad
I liten grad
Overhodet ikke
Vet ikke

Q56. Hender det at du skjuler din tilhørighet til denne gruppen?

(single)

Ja, ofte
Ja, av og til
Nei, aldri
Vil ikke svare

FILTER STOPP

Q57. Hva regner du som din seksuelle orientering/identitet? (brukt som screeningspørsmål i befolkningsundersøkelsen)

(single)

Heterofil
Homofil
Lesbisk
Bifil
Jeg bruker et annet begrep, vennligst noter:
Vet ikke
Vil ikke svare

Q58. Hender det at du skjuler din seksuelle orientering/identitet?

(single)

Ja, ofte
Ja, av og til
Nei, aldri
Vil ikke svare

Q59. Har du fysisk funksjonshemming, eller har du fysiske plager som følger av skade/sykdom? Vi tenker også på plager som kommer og går.
(single)

Ja

Nei

Vil ikke svare

Hvis Ja

Q60. Er dine helseproblemer eller din funksjonshemming synlig eller tydelig for andre?
(single)

Ja, hele tiden eller mesteparten av tiden

Ja, i noen situasjoner

Nei, ikke i det hele tatt

Vet ikke

Vil ikke svare

Q61. Har dine helseproblemer eller din funksjonshemming vart i seks måneder eller mer?
(single)

Ja

Nei

Vet ikke

Vil ikke svare

Filter: Hvis q61=Ja

Q61a. Hva slags vanske, kronisk sykdom eller diagnose har du?

Flere svar mulig

(multi)

Nedsatt bevegelsesevne (for eksempel at du bruker rullestol eller krykker)

Annen nedsatt fysisk funksjon (for eksempel dysmeli eller kortvoksthet)

Nedsatt syn (for eksempel at du er blind)

Nedsatt hørsel (for eksempel at du er døv)

Kronisk sykdom (for eksempel hjertesykdom, stoffskiftesykdom, tarmlidelse, kreft eller diabetes)

Nevrologisk skade/sykdom (for eksempel epilepsi eller MS)

Psykiske vansker eller lidelser

Psykisk utviklingshemmet

Lære- eller atferdsvansker (for eksempel dysleksi, dyskalkuli, ADHD eller autisme)

Språk- eller talevansker (for eksempel afasi)

Andre kognitive vansker

Smerte- eller utmattelsestilstand (for eksempel fibromyalgi, migrene eller ME)

Astma/allergi

Annen vanske eller diagnose

Filter stopp

Q65. Hvilket fylke har du din bostedsadresse i?

Fylkesinndeling per januar 2018

(single)

Østfold

Akershus

Oslo

Hedmark

Oppland

Buskerud

Vestfold

Telemark

Aust-Agder

Vest-Agder

Rogaland

Hordaland

Sogn og Fjordane

Møre og Romsdal

Trøndelag

Nordland

Troms

Finnmark

Andre

Vil ikke svare

Q66. Hvilken beskrivelse passer best på området du bor i?

(single)

En storby

En forstad eller utkanten av en storby

En liten eller mellomstor by

Et bydesentrum

Et spredtbygd strøk

Vil ikke svare

EXITTEKST

(info text) Takk for at du deltok i undersøkelsen! Vi er klar over at noen kan oppleve enkeltspørsmål som provoserende eller støtende. For at undersøkelsen skal kunne fange opp folks erfaringer med hatefulle ytringer og netthets, er det imidlertid viktig å stille spørsmålene så direkte og konkret som mulig. Vi understreker at svarene blir behandlet konfidensielt. Undersøkelsen er underlagt strenge personvern hensyn, forskerne har ikke informasjon om din identitet.

Litteratur

- Anderssen, N. & Malterud, K. (red.) (2013). *Seksuell orientering og levekår*. Bergen: Uni Helse.
- Ask, K., Svendsen, S.H.B. & Karlstrøm, H. (2016). Når jentene må inn i skapet: Seksuell trakassering og kjønnsfrihet i online dataspill. *Norsk medietidsskrift*, 23(01), 1–21. DOI:10.18261/issn.0805-9535-2016-01-03.
- Beadle-Brown, J., Richardson, L., Guest, C., Malovic, A., Bradshaw, J. & Himmerich, J. (2014). *Living in fear: Better outcomes for people with learning disabilities and autism. Main research report*. Canterbury: Tizard Centre, University of Kent.
- Bleich, E. (2011). *The Freedom to Be Racist? How the United States and Europe Struggle to Preserve Freedom and Combat Racism*. Oxford: Oxford University Press.
- Boeckmann, R.J. & Liew, J. (2002). Hate speech: Asian American students' justice judgments and psychological responses. *Journal of Social Issues*, 58(2), 363–381.
- Boeckmann, R.J. & Turpin-Petrosino, C. (2002). Understanding the Harm of Hate Crime. *Journal of Social Issues*, 58(2), 207–225. DOI:10.1111/1540-4560.00257
- Bowling, B. (1999). *Violent racism: Victimization, policing, and social context*. Oxford: Oxford university press.
- Chakraborti, N. (2010). Crimes Against the «Other»: Conceptual, Operational, and Empirical Challenges for Hate Studies. *Journal of Hate Studies*, 8(1), 9–28.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299. DOI:10.2307/1229039
- Djuve, A.B., Gulløy, E., Kavli, H.C. & Berglund, F. (2009). *Datafangst når minoritetsbefolkningen er målgruppe*. Rapport 2009:24. Fafo.
- Døving, C.A. & Moe, V. (2014). «Det som er jødisk» – Identiteter, historiebevissthet og erfaringer med antisemittisme. Oslo: HL-senteret. Hentet fra (15.1.2019): <http://www.hlsenteret.no/publikasjoner/Rapport--Det-som-er-jodisk.pdf>.
- Eggebo, H. & Stubberud, E. (2016). *Hatefulle ytringer delrapport 2: Forskning på hat og diskriminering*. Rapport 2016:15. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Eimhjellen, I. (2016). *Innvandrere si deltaking i norsk frivilligliv. Nye tal og metodiske utfordringer*. Rapport 3/2016. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

- Fladmoe, A. & Nadim, M. (2017). Silenced by hate? Hate speech as a social boundary to free speech. I A.H. Midtbøen, K. Steen-Johnsen & K. Thorbjørnsrud (red.), *Boundary Struggles. Contestations of Free Speech in the Public Sphere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gagliardone, I., Gal, D., Alves, T. & Martinez, G. (2015). *Countering Online Hate Speech*. Paris: UNESCO. Hentet fra (15.1.2019): <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002332/233231e.pdf>.
- Gelber, K. & McNamara, L. (2016). Evidencing the harms of hate speech. *Social Identities*, 22(3), 324–341. DOI:10.1080/13504630.2015.1128810
- Hawdon, J., Oksanen, A. & Räsänen, P. (2015). Online Extremism and Online Hate. Exposure among Adolescents and Young Adults in Four Nations. *Nordicom Information*, 34(3–4), 29–37.
- Henry, N. & Powell, A. (2018). Technology-Facilitated Sexual Violence: A Literature Review of Empirical Research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 19(2), 195–208. DOI:10.1177/1524838016650189
- Herek, G.M., Cogan, J.C. & Gillis, J.R. (2002). Victim Experiences in Hate Crimes Based on Sexual Orientation. *Journal of Social Issues*, 58(2), 319–339. DOI:10.1111/1540-4560.00263
- Institut for Menneskerettigheder (2017). *Hadefulde ytringer i den offentlige online debat*. København: Institut for Menneskerettigheder. Hentet fra (15.1.2019): https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2017/rapport_hadefulde_ytringer_online_2017.pdf.
- Lawrence III, C.R., Matsuda, M.J., Delgado, R. & Crenshaw, K.W. (1993). Introduction. I M.J. Matsuda, C.R. Lawrence III, R. Delgado & K.W. Crenshaw (red.), *Words that wound: critical race theory, assaultive speech, and the First Amendment*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- LDO (2015). *Hatytringer og hatkriminalitet*. Oslo: Ligestillings- og diskrimineringsombudet. Hentet fra (15.1.2019): http://www.ldo.no/globalassets/03_nyheter-og-fag/publikasjoner/hatytringer_og_hatkriminalitet_rapport.pdf.
- Leets, L. (2002). Experiencing hate speech: Perceptions and responses to anti-semitism and antigay speech. *Journal of Social Issues*, 58(2), 341–361.
- Medietilsynet (2016). *Barn & medier 2016: 9–16-åringers bruk og opplevelser av medier*. Fredrikstad: Medietilsynet. Hentet fra (15.1.2019): http://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2016_barnogmedier.pdf.
- Midtbøen, A.H. & Steen-Johnsen, K. (2016). Ytringsfrihetens grenser i det flerkulturelle Norge. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 32(01–02), 21–33.
- Nadim, M., Fladmoe, A. & Enjolras, B. (2018). *Måling av omfang av hatefulle ytringer. Metodiske muligheter og begrensninger*. Rapport 2018:1. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

- Nadim, M., Fladmoe, A. & Wessel-Aas, J. (2016). *Hatefulle ytringer på internett: Omfang, forebygging og juridiske grenser*. Rapport 2016:17. Oslo: Institutt for samfunnsforskning. Hentet fra (15.1.2019): https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2442451/Rapport_17_2016_web_03-2018.pdf?sequence=6&isAllowed=y.
- Nilsen, A.B. (2014). *Hatprat*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Nilsson, M.L. (2015). Hot och hat mot svenska journalister. *Nordicom Information: Medie- och kommunikationsforskning i Norden*, 37(3–4), 51–56.
- Olsen, T., Vedeler, J., Eriksen, J. & Elvegård, K. (2016). *Hatytringer. Resultater fra en studie av funksjonshemmedes erfaringer*. Rapport nr. 6/2016. Bodø: Nordlandsforskning. Hentet fra (15.1.2019): <http://nordlandsforskning.no/getfile.php/1315203/Opplevelser%20i%20nord/NF%206-2016%20opplag%202.pdf>.
- Perry, B. (2001). *In the name of hate: understanding hate crimes*. New York: Routledge.
- Pew Research Center (2014). *Online Harassment*. Hentet fra (15.1.2019): <http://www.pewinternet.org/2014/10/22/online-harassment/>.
- Staksrud, E., Steen-Johnsen, K., Enjolras, B., Gustafsson, M.H., Ihlebæk, K.A., Midtbøen, A.H. mfl. (2014). *Ytringsfrihet i Norge: Holdninger og erfaringer i befolkningen. Resultater fra befolkningsundersøkelsen*. Oslo: Fritt Ord, ISF, IMK, FAFO.
- Sønstebo, A. (2018). *Samisk statistikk 2018*. SSB-rapport 2018/5. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra (15.1.2019): https://www.ssb.no/en/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/339026?_ts=16151cb7dd0.
- Vrålstad, S. & Wiggen, K.S. (red.) (2017). *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. SSB-rapport 2017/13. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Wadbring, I. (2015). Allmänhetens oro och utsatthet för näthat. *Nordicom Information: Medie- och kommunikationsforskning i Norden*, 37(3–4), 27–28.
- Wessel-Aas, J., Fladmoe, A. & Nadim, M. (2016). *Hatefulle ytringer. Delrapport 3: Grenseoppgangen mellom ytringsfrihet og strafferettslig vern mot hatefulle ytringer*. Rapport 2016:16. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Erfaringer med hatytringer og hets blant LHBT-personer, andre minoritetsgrupper og den øvrige befolkningen

Denne rapporten presenterer resultater fra en spørreundersøkelse om erfaringer med hatefulle ytringer blant LHBT-personer og den øvrige befolkningen. I tillegg presenteres funn fra en tilsvarende undersøkelse gjennomført blant medlemmer av FRI – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold, jødiske organisasjoner og samiske organisasjoner. Rapporten legger til grunn en definisjon av hatefulle ytringer som bevisst stigmatiserende, diskriminerende, nedverdiggende eller truende ytringer rettet mot et individ eller en gruppe på grunnlag av bestemte (oppfattede) gruppekarakteristikker.

Resultatene viser at LHBT-personer og andre minoritetsgrupper i langt større grad enn den øvrige befolkningen har vært utsatt for hatytringer. LHBT-personer og andre minoritetsgrupper utsettes også langt oftere enn den øvrige befolkningen for hatytringer som retter seg mot kjennetegn som er vernet av straffeloven (seksuell orientering, hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, folkegruppe og funksjonsevne), eller mot kjønn eller kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. Ytringene som rettes mot den øvrige befolkningen, er oftere mer generelle former for hets og er rettet mot andre forhold, som personlighet og politisk ståsted.

Majoriteten av respondentene har i løpet av det siste året observert ytringer de oppfatter som hatefulle, og et betydelig mindretall svarer også at de har observert konkrete trusler.

Den mest utbredte reaksjonen blant dem som har vært utsatt for eller har observert hatytringer, er opprørthet og sinne. LHBT-personer uttrykker i mye større grad enn personer i den øvrige befolkningen at de har følt seg utrygge etter å ha vært utsatt for eller ha observert hatytringer. Selv om hatytringer ofte fører til emosjonelle reaksjoner og tilbaketrekking, kan slike ytringer også føre til mobilisering og økt engasjement.

Rapporten avsluttes med en gjennomgang av kunnskapsbehov.